

Ο ΠΑΝ

Hamsun, Knut, 1859-1952
Ο Παν / Κνουτ Χάμσουν·
Απόδοση: Θέσκελος
Αθήνα: ΠΕΝΤΑΔΡΩΝ, 2011
112 σ. 17 x 24 εκ.

1. Νορβηγική Λογοτεχνία. 2. Νορβηγικό Μυθιστόρημα
I. Τίτλος

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Ο ΠΑΝ

ΑΠΟΔΟΣΗ
ΘΕΣΚΕΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ
2011

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Κνουτ Χάμσουν ψευδώνυμο του Κνουτ Πέντερσον (Knut Pederson). Γεννήθηκε στο Γκάρμοστραετ που βρίσκεται κοντά στο Λομ το 1859 και πέθανε στο Νέρχελμ, κοντά στο Γκρίμσταντ το 1952.

Νορβηγός μυθιστοριογράφος, θεατρικός συγγραφέας και ποιητής, κάτοχος του Βραβείου Νόμπελ Λογοτεχνίας (1920). Υπήρξε ηγετική φυσιογνωμία της νεορομαντικής εξέγερσης του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα και πέτυχε με το έργο του να ανακόψει την τάση προς τον υπέρμετρο Νατουραλισμό στο μυθιστόρημα, όπου κι διακρίθηκε.

Γόνος αγροτικής οικογένειας έζησε δύσκολα παιδικά χρόνια στο Χάμαρεϊ του Νόρλαντ υπό την τυραννική επίβλεψη του θείου του. Σε ηλικία 15 ετών άρχισε τη μεγάλη περιπλάνησή του διασχίζοντας την Νορβηγία και ασκώντας διάφορα επαγγέλματα. Με τον ίδιο τρόπο περιπλανήθηκε δυο φορές (το 1882-1885 και το 1886-1888) στις ΗΠΑ. Τα χρόνια αυτά ουσιαστικά φυτοζωούσε, ενώ παράλληλα διάβαζε πολύ. Το 1888 επέστρεψε στην Ευρώπη και εγκαταστάθηκε στην Κοπεγχάγη, όπου εργάστηκε ως δημοσιογράφος και ιδιωτικός δάσκαλος.

Η επίδραση του Στρίντμπεργ, του Γιάκομπσεν, του Ίψεν, του Νίτσε και του Ντουστογιέφσκι του ενέπνευσαν πιθανώς το ενδιαφέρον για τις λεπτές διακυμάνσεις του ανθρώπινου ψυχισμού και τον οδήγησαν στην απόρριψη του Νατουραλισμού. Εξέθεσε τις ιδέες του σ' ένα περίφημο άρθρο του με τίτλο «*Από Την Ασυνείδητη Ζωή Του Νου*» και τις εφάρμοσε στο αριστουργηματικό του μυθιστόρημα *Η πείνα* (Sult, 1890). Στο αυτοβιογραφικό αυτό έργο ο Χάμσουν ζωντανεύει το μύθο του ανθρώπου που αγωνίζεται μόνος αποφεύγοντας την κοινωνία ακολουθώντας τα ένστικτά του, εμπνευσμένος από τη βορινή παράδοση και τη νιτσεϊκή ιδεολογία. Στο έργο του αυτό, με το οποίο έγινε διάσημος, ανέλυσε με διεισδυτικότατο ρεαλισμό τις φυσιολογικές και ψυχολογικές επιπτώσεις της πείνας. Ο Χάμσουν καθιερώθηκε ως συγγραφέας κυρίως χάρη στη βαθύτατη διερεύνηση των ηρώων του, ανθρώπων *ελεύθερων, ιδιόρρυθμων* μα *εξαιρετικά ζωντανών*. Σκοπός του ήταν να αποδώσει «*τις σχεδόν ανεπαίσθητες δονήσεις της ψυχής... τις περιπλανήσεις της σκέψης και του συναισθήματος μέσα στο κενό... τα*

ανεξιχνίαστα ταξίδια του μυαλού και της καρδιάς, τις παράδοξες δραστηριότητες των νεύρων, το ψιθύρισμα του αίματος, την προσευχή των οστών, όλη τη ασυνείδητη ζωή της ψυχής». Ο μύθος αυτού του τύπου ανθρώπου φτάνει στο αποκορύφωμά του στις λυρικομουσικές σελίδες του έργου του Παν (Pan, 1894) όπου άνθρωποι, φύση, αισθήματα, ένστικτο και ζωή πρωτόγονη αναδύονται από το αρχαίο πανθειστικό και γεμάτο μυστικοπάθεια φως. Στο μυθιστόρημα του *Μυστήρια* (Mysterier, 1892) διαμόρφωσε τον τύπο του αλλόκοτου, ονειροπόλου, ασταθούς και γεμάτου αντιφάσεις ήρωα. Αντίστοιχο ήταν το ύφος του, άλλοτε αργό άλλοτε άμεσο, κάποτε έντονα λυρικό αλλά πάντοτε ολοζώντανο, ενώ η αφηγηματική του τέχνη προέρχεται από τη μακρά παράδοση, η οποία ξεκινούσε από τις ισλανδικές σάγκα* και είχε τροφοδοτηθεί από τις λαϊκές αφηγήσεις. Ήρωες του όπως ο *Νάγκελ* στο μυθιστόρημα *Μυστήρια*, ο *Τόμας Γκλαν* του Πάνα, τύπος ο οποίος εξελίχθηκε σε λυρικό επίπεδο στο έργο *Βικτόρια* (Victoria 1898), αποτελούν αλησμόνητες μορφές «από λουλούδια και αίμα». Αποκορύφωμα αυτού του τύπου του ήρωα ήταν ο *Αύγουστος*, ο άνθρωπος της αντιξοότητας και της περιπέτειας του ομώνυμου μυθιστορήματος.

Με ακαταμάχητη σατιρική φλέβα ασκεί πικρή κριτική στην αμερικανική κοινωνία, στον αμερικάνικο τρόπο ζωής στο βιβλίο του *Η Πνευματική Ζωή Της Σύγχρονης Αμερικής* (1889). Το βιβλίο αυτό που προήρθε απ' την περιπλάνηση και διαμονή του στις Η.Π.Α. και υποχρέωσε το κοινό να τον προσέξει. Ακολούθησαν τα βιβλία *Ο Αρχισυντάκτης Λύνγκε* (Redaktör Lyngge, 1893) και *Νέα Γη* (Ny Jord 1893), στα οποία σάγκαζε τους δημοσιογράφους, τους καλλιτέχνες, τους αθλούμενους, τις φεμινίστριες και τους τεχνοκράτες, πρόσωπα που τον απασχόλησαν επίσης και στη θεατρική του τριλογία *Στις Πύλες Του Βασιλείου* (Ved Rigerts Port, 1895) *Το Παιχνίδι Της Ζωής* (Livets Spil, 1896) και *Φωτιά Του Δειλινού* (Aftenrøde, 1897). Η τριλογία αυτή, μαζί με το έργο *Μούνκεν Βεντ* (Munken Vendt, 1902), *Βασίλισσα Ταμάρα* (Dronning Tamara, 1903) και *Βίαη Ζωή* (Livet I vold, 1910) υπήρξαν οι μόνες προσπάθειες του στο θέατρο, για το οποίο όμως ήταν ιδιαίτερα προικισμένος. Επανήλθε στο μυθιστόρημα με τα έργα *Ονειροπόλοι* (Svaime, 1904), *Στο Άστρο Του Φθινοπώρου* (Under Høststjernen, 1906), *Ένας αλήτης Παίζει Σουρτίνα* (En Vandrer spiller med Sordin, 1909), *Στερνή Χαρά* (Den sidste Glæde, 1912), και το δίπτυχο *Μπενόνι* (Benoni, 1908) και *Ρόζα* (Rosa, 1908). Στα έργα τους αυτής της περιόδου, την χαρά που υποβάλλει η αίσθηση της

* Μεσαιωνική ισλανδική αφήγηση ή εξιστόρηση σε πεζό λόγο, με θέματα συνήθως βίους αγίων, χρονικά, ηθικοπλαστικές ή ερωτικές ιστορίες κλπ.

φύσης και η ζωή των παιδιών, ήρεμη και γεμάτη ενεργητικότητα, διαπερνούσε μια κοινωνικότερη διάθεση, η οποία εκφραζόταν με την απόρριψη της σύγχρονης, αποκομμένης από τις ρίζες της κοινωνίας και με την έκκληση για επιστροφή στην τάξη των περασμένων εποχών. Η διάθεση αυτή ήταν εντονότερη στα έργα του *Παιδιά Της Εποχής Τους* (Börn av Tiden, 1913) και το *Χωριό Σέγκελφος* (Segelfoss By, 1915) και κορυφώθηκε στο μυθιστόρημα *Ευλογία Της Γης* (Marken Gröde, 1917). Το έργο αυτό, για το οποίο τιμήθηκε με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας (1920), ήταν ένας ύμνος στο χωρικό, στον πρωτόγονο άνθρωπο, ο οποίος βρίσκει την φιλοσοφία του και το θρησκευτικό του συναίσθημα μέσα στην οικειότητά του με τη φύση. Οι σατιρικοί τόνοι ήταν εντονότεροι στα μυθιστορήματα *Οι Γυναίκες Στη Βρύση* (Konemete ved Vandposten, 1920) και το *Τελευταίο Κεφάλαιο* (Siste Kapitel, 1923). Ο τύπος του περιπλανώμενου αλήτη επανεμφανίστηκε στα μυθιστορήματά του *Περιπλανώμενοι* (Landstrykere, 1927), *Αύγουστος* (August, 1903), *Η Ζωή Συνεχίζεται* (Men Livet lever, 1933) και το έργο *Ο Κύκλος Έκλεισε* (Ringens sluttet, 1936).

Από τη δεκαετία του 1930 άρχισε να ενδιαφέρεται ολόένα και πιο έντονα για την πολιτική και να αποδέχεται τις εθνικοσοσιαλιστικές θεωρίες περί αρίας φυλής και εξέλιξης του πολιτισμού. Έτσι τα τελευταία χρόνια της ζωής του κηλιδώθηκαν από τη συμπίευσή του με το Ναζισμό και κυρίως με το καθεστώς του δωσίλογου Κουίσλινγκ. Ο Χάμσουν πίστευε ότι μέσω του Ναζισμού θα αναβίωνε το μεγαλείο και τη δόξα των Βίκινγκς. Έπειτα από την πτώση του ναζισμού ο Χάμσουν παραπέμφθηκε σε δίκη, κρίθηκε από το δικαστήριο ως ακαταλόγιστος και κλείστηκε για ολιγόμηνο διάστημα σε ψυχιατρείο· αλλά κυρίως τιμωρήθηκε σε απόλυτη απομόνωση από τους συμπατριώτες του.

Σ' ένα τελευταίο αυτοβιογραφικό και απολογιστικό της στάσης του κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έργο του, με τίτλο *Στα Χορταριασμένα Μονοπάτια* (Paa giengrodde Stier, 1949), εξύμνησε τη μοναδική αξία, την οποία δεν σταμάτησε ποτέ να υπερασπίζεται με πάθος, την ακατανίκητη ορμή της ζωής.

Στην Ελλάδα το έργο του έγινε γνωστό χάρη στις μεταφράσεις του πεζογράφου Βάσου Δασκαλάκη, ο οποίος διδάχτηκε τη νορβηγική γλώσσα με ουσιαστικό σκοπό να αποδώσει το έργο του Χάμσουν στη γλώσσα μας.

M.M.

ΑΠΟ ΤΑ ΧΑΡΤΙΑ ΤΟΥ
ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΥ
ΘΩΜΑ ΓΚΛΑΝ

I

ΤΗΡΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ μου έρχονται και μου ξανάρχονται ολοένα στο νου οι απέλειωτες μέρες του καλοκαιριού κει πάνω στη Νορλάνδη. Κάθομαι και τις συλλογίζομαι, και συλλογίζομαι μια καλύβα που είχα για κατοικία μου, και το δάσος πίσω απ' την καλύβα, και κάθομαι να γράφω κάτι τις, έτσι για να περνάω την ώρα μου, και έτσι για διασκέδασή μου. Οι μέρες τώρα, μου φαίνονται χρόνια· δεν τα καταφέρνω καθόλου να τις κάνω να περνούν όσο γρήγορα θα ήθελα, αν και δεν έχω τίποτα μέσα μου για να με πικραίνει αν και ζω την πιο εύθυμη ζωή που μπορεί να γίνει. Τίποτα δεν είναι που να μου λείπει και τα τριάντα μου χρόνια δεν είναι δα και βάρος. Πριν λίγες μέρες έλαβα δυο φτερά πουλιού από πολύ μακριά, από ένα πρόσωπο που δεν είχε καμιά υποχρέωση να μου τα στείλει, δυο πράσινα φτερά σ' ένα φάκελο με οικόσημο, σφραγισμένο με βουλοκέρι. Μάλιστα μπορεί να πει κάποιος με διασκέδασε κιόλας να δω δυο τόσο διαβολικά πράσινα φτερά. Κατά τα άλλα δεν έχω να με βασανίζει τίποτα, εκτός πότε-πότε από ένα μικρόν πόνο στο αριστερό μου πόδι, από μιαν παλιά πληγή που έχει κλείσει τώρα από καιρό.

Θυμάμαι ότι εδώ και δύο χρόνια οι ώρες περνούσαν πολύ γρήγορα, απίστευτα πιο γρήγορα παρά σήμερα. Ένα ολόκληρο καλοκαίρι είχε περάσει δίχως να το καταλάβω καθόλου. Ήταν εδώ και δυο χρόνια, στα 1885, και θα γράψω γι' αυτό έτσι για διασκέδαση –κάτι που μου συνέβη ή και που το φαντάστηκα. Τώρα βέβαια έχω ξεχάσει πολλά πράγματα σχετικά μ' εκείνα τα περιστατικά, γιατί δεν τα ξανασυλλογίστηκα ποτέ σχεδόν από τότε· θυμάμαι όμως ότι οι νύχτες ήταν πολύ φωτεινές. Έπειτα και πολλά πράγματα μου φαινόταν τόσο αλλόκοτα· το μερόνυχτο είχε βέβαια εικοσιτέσσερις ώρες, όμως η νύχτα ήτανε σαν τη μέρα, δίχως να βλέπεις ποτέ ούτε ένα αστέρι στον ουρανό. Και οι άνθρωποι που συναντούσα ήταν παράξενοι, είχαν απάνω τους κάτι το εντελώς διαφορετικό από τους ανθρώπους που ήξερα μέχρι τότε. Δεν υπήρχε βέβαια τίποτα το μαγικό μέσ' σ' αυτά, όμως τέτοιο πράγμα δεν το είχα ξαναδεί ποτέ μου. Όχι.

Σε ένα μεγάλο κάτασπρο σπίτι κάτω στην παραλία έβλεπα ένα πρόσωπο, που για κάμποσο καιρό απασχόλησε πολύ το μυαλό μου. Τώρα πια δεν την πολυθυμάμαι και τόσο, μπα, μάλιστα την έχω ξεχάσει· μα θυμάμαι όμως όλα τ' άλλα, τις κρωξιές των πουλιών του γιαλού, τα κυνήγια μου στο δάσος, τις νύχτες μου, όλες εκείνες τις ζεστές ώρες του καλοκαιριού. Εξάλλου μάλιστα, η γνωριμία μου μαζί της είχε γίνει από μίαν εντελώς τυχαία σύμπτωση, και χωρίς αυτήν τη σύμπτωση ούτε καν μια μέρα δε θα την είχα ποτέ στο νου.

Από την καλύβα μου αντίκριζα κάτω ένα σωστό κυκεώνα από νησάκια, γλώσσες και ξέρες, πιο έξω λίγο πέλαγος, μερικές γαλάζιες κορφές βουνών, και πίσω από την καλύβα απλωνόταν το δάσος, ένα δάσος απέραντο. Πλημμύριζα από χαρά κι ευγνωμοσύνη με την ευωδιά που σκορπούσαν οι ρίζες και τα φύλλα, με το βαρύ άρωμα των πεύκων, που θυμίζει μυρουδιά μεδουλιού· σαν έμπαινα στο δάσος όλα μέσα μου γινότουσαν μια βαθιά γαλήνη, η ψυχή μου ημέρωνε και γέμιζε δύναμη. Μέρα τη μέρα ανέβαινα στα υψώματα με τον Αίσωπο πλάι μου και δεν επιθυμούσα τίποτ' άλλο, μα τίποτ' άλλο, παρά να εξακολουθήσω έτσι να τριγυρνάω μέρα τη μέρα εκεί, κι ας ήταν ακόμη στρωμένος χιόνι και λάσπες ο μισός τόπος. Η μόνη μου συντροφιά ήταν ο Αίσωπος· τώρα έχω την Κόρα, μα τότε είχα τον Αίσωπο, το σκύλο μου που τουφέκισα αργότερα.

Συχνά τα βράδια, σαν γύριζα από το κυνήγι στην καλύβα, το αίσθημα της θαλπωρής του σπιτιού που δοκίμαζα γινόταν να με συνεπαίρνει ολόκληρο από την κορυφή ως τα νύχια, ναι, να βάζει σε μια γλυκιά τρικυμία όλο το είναι μου μέσα μου, και βηματίζα και κουβέντιαζα με τον Αίσωπο για το πόσο καλά περνούσαμε. Ε, δεν ανάβουμε τώρα φωτιά να ψήσουμε κανένα πουλί εδώ στην παρασιτιά, τι λες και συ; του έλεγα. Και όταν αποτελειώναμε το φαΐ μας, ο Αίσωπος τραβούσε πέρα στη γωνία του πίσω απ' την παρασιτιά, εγώ άναβα την πίπα μου και ξαπλωνόμουν έτσι για λίγο στο ράντισο κι αφουγκραζόμουν το βουβό του δάσους βουητό. Φυσούσε λιγάκι, ο αγέρας κατέβενε κατά την καλύβα και μπορούσαν ν' ακούω καθαρά το λάλημα του ξυλοπετεινού πέρα μακριά, πίσω απ' την πλαγιά. Κανένας άλλος ήχος δεν ακουγότανε.

Και πολλές φορές γινόταν να με παίρνει ο ύπνος έτσι που ήμουν, με τα ρούχα μου και με όλα, δεν ξυπνούσα παρά μόνο σαν άρχιζαν τα θαλασσοπούλια τις κρωξιές τους κάτω στο γιαλό. Σαν κοίταζα τότε από το παραθύρι μπορούσα πλαγιασμένος να ξεχωρίζω τις μεγάλες άσπρες οικοδομές του λιμανιού, την καραβόσκαλα του Σίριλουντ, το μαγαζί που αγόραζα ψωμί, και καθόμουν κάμποσο έτσι και παραξενεύομουν που βρισκόμουν εκεί, σε μια καλυβούλα στη Νορλάνδη, στην άκρη σ' ένα δάσος.

Έπειτα ο Αίσωπος σηκωνόταν και τίναζε το μακρουλό, λεπτοκάμωτο κορμί του πέρα στην παρασιτιά, η λαιμαριά του κουνδούνιζε, χασμουριότανε και

κούναγε την ουρά του κι εγώ πηδούσα από το ράντισο μου φρέσκος και ξεκούραστος με τις τρεις-τέσσερεις αυτές ώρες ύπνο, γεμάτος από χαρά για όλα, για όλα.

Πολλές νύχτες περάσανε έτσι.

II

ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ βρέχει, μπορεί να χαλάει τον κόσμο, δεν έχει καμιά σημασία αυτό, συχνά γίνεται να τον κυριεύει κανέναν μια μικρούλα χαρά βροχερές μέρες και να τον κάνει ν' αποτραβιέται απόμερα με την ευτυχία του. Κοντουστέκεται τότε κανένας έτσι δα και βλέπει ίσα μπροστά του, πότε-πότε γελάει ένα μικρό γέλιο μέσ' απ' τα δόντια του και κοιτάζει τριγύρω. Τι συλλογίζεται άραγε κανένας; Ένα διάφανο τζάμι σ' ένα παράθυρο μian αχτίδα ήλιου στο τζάμι, μια θέα προς ένα μικρό ρυάκι και ίσως-ίσως και σε μια γαλανή γωνίτσα ουρανό. Δεν χρειάζεται περισσότερο.

Άλλες πάλι ώρες, και το πιο εξαιρετικό ακόμη περιστατικό δεν έχει τη δύναμη να βγάλει κανέναν από μian άτονη και πεσμένη διάθεση· μέσα σε μια σάλα χορού μπορεί να κάθεται ψυχρός, αδιάφορος κι ανεπηρέαστος από όλα. Γιατί του καθενός ο μέσα κόσμος είναι και της χαράς και της λύπης η πηγή.

Θυμάμαι μian κάποια μέρα. Είχα φτάσει ως κάτω στην ακρογιαλιά. Η βροχή μ' έπιασε ξαφνικά και μπήκα σ' ένα μικρόν ταρσανά, που βρήκα ανοιχτό, ν' απαγκιάσω. Κάθισα εκεί δα κι άρχισα να μουρμουρίζω κάποιο σκοπό, μα χωρίς όρεξη και χωρίς κέφι, έτσι για να σκοτώσω την ώρα μου. Είχα και τον Αίσωπο μαζί μου. Μια στιγμή τον βλέπω και στήνει τ' αφτιά του, σταματώ το σιγοτραγούδιμά μου και αφουγκράζομαι κι εγώ, μιλιές ακούγονται, κάποιοι σιμώνουν. Μια σύμπτωση εκεί, μια πολύ φυσική σύμπτωση! Μια συντροφιά από δύο κυρίους κι ένα κορίτσι ορμούν μέσα τρέχοντας γελούν, και φωνάζουν ο ένας στον άλλο:

– Γρήγορα! Τρέξετε να χωθούμε εδώ μέσα!

Σηκώθηκα. Ο ένας κύριος φορούσε μια άσπρη, ακολλάριστη τραχηλιά, που μάλιστα τώρα είχε γίνει μούσκεμα από τη βροχή και σακούλιαζε· στη βρεγμένη αυτή τραχηλιά ήτανε καρφωμένη μια διαμαντένια καρφίτσα. Φορούσε μακρουλά μυτερά παπούτσια που φαίνονταν κάπως σαν λιμοκοντορίστικα. Τον χαιρέτισα, ήταν ο κύριος Μακ, ο επιχειρηματίας του Σίριλουντ, τον γνώριζα από το μαγαζί που αγόραζα ψωμί. Με είχε μάλιστα καλέσει και στο σπίτι του μια φορά, μας ως τώρα δεν είχα πάει ακόμα.

– Α! και γνωστοί μας εδώ! Είπε μόλις με είδε. Πηγαίναμε μια βόλτα ως το μύλο, μα αναγκαστήκαμε να γυρίσουμε. Καιρός ε; Μα πότε θα μας έρθετε λοιπόν στο Σίριλουντ, κύριε υπολοχαγέ; Μου σύστησε και τον άλλο κύριο, ένα

κοντούλη με μαύρο γενάκι, ένα γιατρό που έμενε στο γειτονικό παράρτημα του πρεσβυτέρου. Η κοπέλα στο μεταξύ είχε ανεβάσει το βέλο της στη μύτη και μιλούσε σιγανά με τον Αίσωπο. Πρόσεξα τη ζακέτα της όπως φαινόταν από τη φόδρα κι από τις κουμπότρουπες ήταν ξαναβαμμένη. Ο κύριος Μακ μου τη σύστησε κι αυτή, ήταν η κόρη του και τη λέγανε Εδουάρδα.

Η Εδουάρδα μου έριξε έτσι μια ματιά μέσ' απ' το βέλο της, έπειτα εξακολούθησε να σιγομιλάει με τον Αίσωπο και διάβασε το χαραγμένο όνομά του στη λαιμαριά του.

– Όποτε έτσι λοιπόν, Αίσωπο σε λένε... Γιατρέ, τι ήταν ο Αίσωπος; το μόνο που θυμάμαι είναι ότι έγραψε μύθους. Δεν ήταν από τη Φρυγία θαρρώ; Δεν ξέρω κιόλας.

Ένα κοριτσάκι εκεί, μια μαθητριά. Την κοίταξα, ήταν ψηλή μα ασχημάτιστη ακόμα, δεκαπέντε-δεκαέξι χρονών, με μακρουλά, μελαχρινά χέρια δίχως γάντια. Ίσως εκείνο το απόγευμα να είχε κοιτάξει καλού κακού σε κανένα λεξικό την λέξη Αίσωπος για να την έχει πρόχειρη.

Ο κύριος Μακ άρχισε και με ρωτούσε για τα κυνήγια μου. Τι πουλιά σκότωνα το περισσότερο; Όποτε ήθελα μπορούσα να έχω μια από τις βάρκες του στη διάθεσή μου, δεν είχα παρά να του το πω. Ο γιατρός δεν έβγαλε λέξη. Όταν φύγανε, πρόσεξα ότι κούτσαινε λίγο και χρησιμοποιούσε μπαστούνι.

Τράβηξα για την καλύβα μου με την ίδια κοιμισμένη διάθεση σιγοτραγουδώντας από βαρεμάρα. Αυτή η συνάντηση στον ταρσανά δε μου είχε κάμει ούτε κρούο ούτε ζέστη: ό,τι θυμόμουν πιο πολύ απ' όλη αυτή την ιστορία ήταν η μουσκεμένη τραχηλιά του κυρίου Μακ, με τη διαμαντένια καρφίτσα, βρεγμένη κι αυτή κι όχι και τόσο σπουδαίας φιγούρας.

III

ΈΞΩ ΑΠ' ΤΗΝ καλύβα μου ήταν μια πέτρα, μια μεγάλη σταχτιά πέτρα. Είχε μιαν έκφραση σαν όλο φίλια μαζί μου, σαν να με κοίταζε καθώς προσπερνούσα και μ' ανεγνώριζε. Μου έκανε χαρά να περνά από κοντά της το πρωί καθώς έφευγα κι ήταν σαν ν' άφηνα εκεί έναν καλό φίλο, που θα με περίμενε έως ότου να γυρίσω.

Κι απάνω στο δάσος πια άρχιζε το κυνήγι. Άλλοτε χτυπούσα και σκότωνα τίποτα, άλλοτε δεν χτυπούσα...

Έξω, ανοιχτά, πέρα από τα νησιά, η θάλασσα απλωνόταν με μια γαλήνη μολυβένια. Στεκόμουν και την κοίταξα πολλές φορές πάνω απ' τις ράχες, σαν τύχαινε να έχω ανηφορίσει ψηλά: άμα ήτανε κάλμα, τα καράβια δεν τα καταφέρνανε να κουνηθούνε σταλιά σχεδόν, έβλεπα το ίδιο πανάκι και δυο και τρεις μέρες, μικρό-μικρό και άσπρο, σαν ένας γλάρος πάνω στα νερά. Μα

σαν έδινε όμως και κακοσύνεβε ο καιρός και σηκωνόταν αγέρας, οι βουνοκορφές πέρα χάνονταν σχεδόν και δεν τις ξεχώριζα, άναβε το φουρτούνιασμα και το πουνεντογάριμπι – μια μεγάλη παράσταση των στοιχείων που ήμουνα θεατής. Όλα καπνίζανε κι άχνιζαν. Γη και ουρανός γινότουσαν ένα. Η θάλασσα μάνιαζε και λιχνιζόταν ανάστατη σ' αφρισμένους χορούς, έπλαθε στραπούς, αλόγατα και σημαίες που πάλευαν κι ανέμιζαν. Καθόμουν τρουπωμένους από κάτω από κανένα ριζογκρέμι και συλλογιζόμουν πράγματα λογής-λογής, οι χορδές της ψυχής μου στέκονταν όλες τεντωμένες. Θεός ξέρει, έλεγα μέσα μου, ποιανού περιστατικού γίνομαι μάρτυρας και γιατί η θάλασσα ανοίγεται έτσι μπροστά στα μάτια μου. Ίσως-ίσως τούτη τη στιγμή να αντικρίζω τα μέσα της γης, πως δουλεύουν κι ανακατεύονται, πως όλο βράζουν! Ο Αίσωπος ήτανε ανήσυχος, στύλωνε πότε-πότε ψηλά το μουσούδι του και οσμιζόταν, πειραγμένος απ' τον καιρό, με ένα ανεπαίσθητο τρεμούλιασμα στα πόδια του· καθώς δεν του μιλούσα, ξάπλωνε τέλος ανάμεσα στα πόδια μου και κάρφωνε κι αυτός τα μάτια του στη θάλασσα. Και καμιά φωνή, καμιά ανθρώπινη μιλιά δεν ακουγόταν πουθενά, τίποτα-τίποτα παρά μόνο το βαρύ βουητό του καιρού γύρω μου. Έξω στο πέλαγος, πολύ ανοιχτά, ήταν μια ξέρα, μια θαλασσόπετρα ξεμοναχιασμένη· καθώς χιμούσαν απάνω της και την καβαλούσαν τα κύματα αναπήδαγε άξαφνα όξω σαν ξεφρενιασμένος έλικας –όχι, σαν κάποιος θαλάσσιος θεός που ορθωνόταν ολόβρεχτος μια στιγμή να ρίξει μια ματιά στην πλάση, κι αφροκοπούσε σε γένια και σε μαλλιά και ρουθούνιζε, κι ύστερα πάλι ξαναβούταγε μέσα.

Κι απάνω στο μπουρίνιασμα και στο κακό εμφανιζόταν από το πέλαγο ένα μικρό κατάμαυρο βαποράκι κι έβανε πλώρη για μέσα...

Το απόγευμα που κατέβηκα κάτω στο μόλο, το μαύρο βαποράκι είχε μπει στο λιμάνι· ήτανε το ταχυδρομικό. Ήτανε μαζεμένοι πολλοί εκεί στο μουράγιο να δούνε τον εξαιρετικό αυτό μουσαφίρη που μόνο κάθε δεκαπέντε ερχότανε. Παρατήρησα πως όλοι τους, μα όλοι, είχανε γαλανά μάτια, όσο κι αν παράλλαζαν σε άλλα τους χαρακτηριστικά. Λίγο πιο πέρα στεκότανε μια νέα με ένα άσπρο φακιόλι στο κεφάλι της· τα μαλλιά της ήτανε πολύ σκούρα κι αυτό το άσπρο φακιόλι ξεχώριζε χτυπητά με τα μαλλιά. Με κοίταζε με περιέργεια, κοίταζε τα πέτσινα μου ρούχα, το τουφέκι μου· άμα της μίλησα ντράπηκε και γύρισε αλλού το πρόσωπό της. Της είπα τούτο «άσπρο φακιόλι να φορείς πάντα σου, σου πάει τρελά». Την ίδια στιγμή ήρθε κοντά της ένας χοντρός με μπλούζα και την είπε Εύα. Ήταν φανερό πως ήτανε κόρη του. Τον χοντρό τον γνώριζα, ήταν ο σιδεράς του μέρους. Πριν λίγες μέρες μου είχε βάλει καινούργια μόλα σε ένα από τα τουφέκια μου...

Κι η βροχή κι ο αγέρας κάνανε ώρα την ώρα τη δουλειά τους και λιώνανε λίγο-λίγο τα χιόνια. Για μερικές μέρες πήρε ένας αντιπαθητικός κρυερός αγέρας και σάρωνε της γης, σαπισμένα κλαδιά τρίζανε και σπάζανε και οι

κουρούνες μαζεύονταν κοπάδια και τσιρίζανε δώθε και κείθε. Μα αυτό δε βιάσαξε πολύ, το καλοκαίρι ήτανε πια σιμά κι ένα πρωινό νάτος ζεστός ο ήλιος πίσω απ' το δάσος. Ένα γλυκό ανατρίχιασμα με διαπερνάει όλον, από τα νύχια ως την κορφή καθώς προβάλλει ο ήλιος· ρίχνω το τουφέκι στον ώμο μου μέσα σε μια βουβή, ακράτητη χαρά.

IV

ΑΥΤά ΤΟΝ ΚΑΙΡά δε μου έλειπε ποτέ κυνήγι για το φαΐ μου, χτυπούσα ό,τι ήθελα, κανένα λαγό, καμιά τσελινότα, καμιά ασπροπέρδικα κι όταν τύχαινε να είμαι κάτω κατά το περιγιάλι και να μου πέφτει κανένα θαλασσοπούλι κοντά, το χτυπούσα κι αυτό. Ήταν όμορφες ώρες, οι μέρες όλο και μεγάλωναν και η ατμόσφαιρα γινόταν όλο και πιο διάφανη· έκανα την κουμπάνια μου για δυο μέρες και τραβούσα ψηλά για τα βουνά, για τα ξεκόρφια, έβρισκα Λάπονες που βόσκανε τάρανδους κι έπαιρνα τυρί, κάτι μικρά κεφάλια τυρί ολόπαχα, με μια γεύση σαν από βρούο. Είχα πάει πολλές φορές. Όταν γύριζα για κάτω χτυπούσα πάντα ένα ή άλλο πουλί και το έχωνα στην τσάντα μου. Κάθιζα πάλι πουθενά κι έδενα τον Αίσωπο. Μιαν ώρα δρόμο χαμηλότερα έβλεπα τη θάλασσα· οι πλαγιές ήταν μουσκεμένες και μαυριδερές από τα νερά που έτρεχαν ίσα κάτω, σταζοβολούσαν και τρέχανε, με το ίδιο πάντα μικρούλι κελάρυσμα. Πολλές ώρες μου περνούσαν έτσι χωρίς να το καταλάβω, μ' αυτά τα μικρούλικα κελαρύσματα που καθόμουν κι αφουγκραζόμουν μακριά στις πλαγιές. Ορίστε τώρα, έλεγα από μέσα μου, κελαρύζει εδώ χάμω στη μοναξιά του αυτός ο άσωτος μικρούλης σκοπός και κανένας δεν είναι να τον ακούει, κανένας δεν τον συλλογάται κι ωστόσο κελαρύζει για τον εαυτό του όλη την ώρα, όλη την ώρα! Και δεν μου φαινότανε πια ολότελα έρημο το βουνό μια και άκουγα αυτό το κελάρυσμα. Πότε-πότε συνέβαινε και κατιτίς, καμιά δυνατή βροντή τράνταζε τη γη, ένας βράχος ξεκολλούσε και γκρεμιζόταν κατά τη θάλασσα, αφήνοντας πίσω του όπως χτύπαγε ένα σειράδι κορνιαχτό· την ίδια στιγμή στύλωνε ο Αίσωπος το μουσουδι του κατά τον αγέρα κι οσμιζότανε παραξενεμένος αυτήν την τσίκνα, που δεν την καταλάβαινε. Άμα το νερό απ' τα χιόνια είχε ανοίξει οκισμάδες στις κατηφοριές τρώγοντας τα χώματα, μια τουφεκιά ή μάλιστα και μια δυνατή φωνή μονάχα έφτανε για να ξεκολλήσει ένας μεγάλος βράχος και να κουτρουβαλήσει ίσια, κάτω τον κατήφορο.

Μια ώρα μπορούσε να περάσει έτσι, ίσως και περισσότερο, οι στιγμές κυλούσανε τόσο γοργά. Έλυνα τον Αίσωπο, έριχνα την τσάντα μου στον ώμο και του έδινα για την καλύβα. Βράδιαζε. Κάτω στο δάσος απαντούσα πάντα το παλιό, γνώριμό μου μονοπάτι, ένα στενούλι μονοπατάκι μια σταλιά, με τα

παράξενα στριφογυρίσματά του. Ακολουθούσα κάθε του αναγύρισμα με τη άνεσή μου, με όλο μου το ραχάτι, δεν είχα καμιά βιάση να βιάζομαι, δεν ήτανε κανένας να με περιμένει σπίτι· αδέσμευτος σαν κυρίαρχος τριγύριζα εκεί και περιδιάβαζα μέσα σ' ένα ειρηνικό δάσος όσο σιγά μου κάπνιζε. Όλα τα πουλιά σώπαιναν τώρα και μόνο ο ξυλοπετεινός το έλεγε πέρα μακριά, αυτός το έλεγε ακατάπαυστα.

Βγαίνοντας απ' το δάσος είδα δυο πρόσωπα που πήγαιναν μπροστά μου, κάνανε περίπατο. Τάχυνα το βήμα και τα έφτασα, το ένα ήτανε η δεσποινίς Εδουάρδα, τη γνώρισα και τη χαιρέτισα· τη συνόδευε ο γιατρός. Θέλανε να τους δείξω το τουφέκι μου, να δουν την πυξίδα μου, την τσάντα μου! τους κάλεσα να έρθουν και στην καλύβα μου και μου υποσχέθηκαν πως θα έρχονταν κάποια μέρα.

Είχε βραδιάσει πια για καλά. Γύρισα σπίτι, άναψα φωτιά, έψησα ένα πουλί και δείπνησα. Κι αύριο μέρα είναι...

Γαλήνη και σιγαλιά παντού. Κάθομαι ως αργά κι αποσπερίζω στο παραθύρι μου κοιτάζοντας έξω. Μια παραμυθένια ανταύγεια απλώνεται τούτη την ώρα σε χερσοτόπια και δάσος, ο ήλιος έχει βουτήξει πίσω στον ορίζοντα και τον βάφει μ' ένα πηχτό κόκκινο φως, που κάθετα παντού βαρύ σαν λαδομπογιά. Ο ουρανός είναι καταξιάστερος πέρα για πέρα, βυθίζω τα μάτια μου σ' αυτό το διάφανο άπειρο κι είναι σαν να βρίσκομαι πρόσωπο με πρόσωπο με τα τριύβαθα του Παντός, η καρδιά μου χτυπάει με στοργή προς το άδειο αυτό βάθος σαν να της είναι οικείο κι αγαπημένο. Ο Θεός ξέρει, λέω από μέσα μου, για ποιο λόγο έχει ντυθεί λιλά και χρυσαφί ο ουρανός απόψε· μπορεί να έχουνε καμιά γιορτή απόψε εκεί πάνω, καμιά μεγάλη γιορτή με μουσικές από τους κόσμους των άστρων και με λεμβοδρομίες στους γαλαξίες ποταμούς. Έτσι ταιριάζει! Κι έκλεινα τα μάτια και πήγαινα μαζί κι εγώ με τις λεμβοδρομίες αυτές, και μύριοι λογισμοί διαβαίνανε και περνούσαν από το νου μου...

Πολλές μέρες περάσανε έτσι.

Περιδιάβαζα και κοιτούσα πως έλιωνε λίγο-λίγο το χιόνι και γινόταν νερό και πως φύραιναν σιγά-σιγά τα κρούσταλλα κι ο πάγος. Και πολλές μέρες δεν έριχνα καν ούτε μια τουφεκιά, όταν γινότανε να έχω όσο φαί μου χρειαζόταν στο σπίτι, τριγύριζα μόνο ένα γύρο στην απεριορισιά μου κι άφηνα να περνάει ο καιρός. Όπου κι αν βρισκόμουν, ήταν εξίσου πολλά πράγματα να κοιτάζει και ν' αφουγκράζεται κανένας, όλα αλλάζανε από λίγο την κάθε μέρα, ακόμη κι οι τούφες οι λυγαριές και τα χαμοκέδρια στεκόντουσαν και περιμένανε την άνοιξη πότε να φτάσει. Πήγαινα λόγου χάρη πέρα ως το νερόμυλο, τον έβρισκα σκλαβωμένο στον πάγο ακόμα· μα το χώμα χάμω ήτανε πατημένο ένα γύρο χρόνους και χρόνους μαρτυρούσε πως άνθρωποι κι άλλοι άνθρωποι

γενιές και γενιές, είχαν έρθει εκεί με τσουβάλια σιτάρι στη ράχη τους να το αλέσουν. Ήταν σαν να βρισκόμουν ανάμεσα σ' ανθρώπους, μάλιστα και οι τοίχοι ήταν γεμάτοι γράμματα κι αριθμούς που οι ίδιοι είχανε γράψει.

Ας είναι, ας είναι!

V

ΘΑ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΣΩ να γράφω; Μπα! Λιγάκι μόνο ακόμα, έτσι για διασκέδασή μου και γιατί περνάει κι η ώρα μου να διηγούμαι πως ήρθε η άνοιξη εδώ και δυο χρόνια και τι όψη είχανε πάρει οι τόποι. Και η γης κι ο γιάλος είχαν αρχίσει να βγάνουν μια κάποια μυρουδιά, μιαν υπόγλυκη μυρουδιά θειάφι από τα πεσμένα φύλλα που σάπιζαν στο δάσος κι οι καρκαξές κουβαλούσανε μικρά κλαδάκια στις μύτες τους και χτίζανε φωλιές. Δύο τρεις μέρες ακόμα και τα ποταμάκια φούσκωσαν, αρχίσανε να κυλούνε αφροκοπώντας, εδώ και εκεί έκανε την εμφάνισή της καμιά χελώνα βγαίνοντας από τις χειμωνιάτικες τρύπες της, και οι ψαράδες γυρίζανε από τους ψαρότοπους στις πατρίδες τους. Τα δυο καΐκια του κυρίου Μακ φτάσανε στο Σίριλουντ φορτωμένα ως τα μπούνια ψάρι κι αγκυροβόλησαν πέρα, μπροστά στις λιάστρες τους· μονομιάς γέμισε από ανθρώπους και κίνηση το πιο μεγάλο από τα νησάκια, εκεί που θα λιάζονταν απάνω στα βράχια το ψάρι να ξεραθεί. Τα παρακολουθούσα όλα από το παραθύρι μου.

Μα στην καλύβα μου όμως δεν έφτανε κανένας θόρυβος, ήμουν ολομόναχος πάντα. Πότε-πότε διάβαινε από έξω κανένας περαστικός, είδα να περνάει η Εύα, η κόρη του σιδερά, είχε βγάλει κάτι φακίδες στην μύτη της.

– Που πηγαίνεις; τη ρώτησα.

– Για ξύλα μου αποκρίθηκε δειλά.

Στο χέρι της βαπούσε ένα σκοινί για να τα δέσει και φορούσε το ίδιο άσπρο φακιόλι. Την παρακολούθησα με τα μάτια ως πέρα που έστριψε, μα δε γύρισε να με κοιτάξει.

Έπειτα περάσανε πάλι πολλές μέρες χωρίς να δω κανέναν.

Η άνοιξη άρχιζε να μπαίνει για καλά, το δάσος ξάνοιγε· είχε πολύ το γούστο του να παρακολουθεί κάποιος τις τσίχλες, που θρονιάζονταν στα ξεκόρφια των δέντρων με τις μύτες κατά τον ήλιο και τσιρίζανε· πότε-πότε σηκωνόμουν από τις δυο κιόλας η ώρα για να πάρω μέρος κι εγώ στο πασίχαρο ξέσπασμα που ξεχειλίζε από πουλιά και ζώα μόλις μπρόβαλε ο ήλιος.

Είχε φτάσει βέβαια και για μένα η άνοιξη και το αίμα μου ώρες-ώρες χτυπούσε στις φλέβες μου σαν ποδοβολητό. Καθόμουν στην καλύβα μου και λογάριαζα να ρίξω μια ματιά στα αρμύδια μου και στις συρτές μου, μα δεν κουνούσα ούτε το δαχτυλάκι μου, καθόμουν ακούνητος έτσι και μια

χαρούμενη ακαθόριστη ταραχή κράταγε την καρδιά μου. Όπου, ξαφνικά, πετάγεται επάνω ο Αίσωπος, στυλώνει τα πόδια του κι αφήνει ένα μικρό γρούλισμα. Κάποιος ερχότανε έβγαλα γρήγορα το σκούφο μου από το κεφάλι –την ίδια στιγμή άκουσα τη φωνή της δεσποινίδας Εδουάρδας στην πόρτα. Φιλικά και χωρίς τύπους ερχόντουσαν με το γιατρό να μου κάμουν την επίσκεψη που είχανε υποσχεθεί.

– Ναι, ναι, εδώ είναι, την άκουσα να λέει. Και μπήκε μέσα και μου έδωσε με έναν εντελώς κοριτσιίστικο τρόπο το χέρι.

– Είχαμε έρθει και χθες, μα δεν ήσασταν εδώ, μου εξήγησε.

Κάθισε στο ράντσο μου, επάνω στην κουβέρτα και κοίταζε ένα γύρο την καλύβα· ο γιατρός κάθισε πλάι μου στον πάγκο. Αρχίσαμε το κουβεντολόγι, είπαμε ένα σωρό πράματα, ανάμεσα σ' άλλα τους διηγήθηκα τι λογής ζούδια υπήρχαν στο δάσος και ποια κυνήγια δεν επιτρεπόταν πια να χτυπώ αυτή την εποχή. Οι τσελινότες δεν επιτρέπονταν τώρα.

Ο γιατρός και πάλι δεν έλεγε πολλά λόγια μα σαν είδε τη μαρτυροθήκη μου, που είχε απάνω σκαλισμένο έναν Πάνα, βάλθηκε να μας διηγηθεί το μύθο του.

– Μα όμως με τι θα ζείτε, πετιέται και μου λέει η Εδουάρδα, άμα θα κλείσει το κυνήγι;

– Με ψάρια, αποκρίθηκα. Το περισσότερο με ψάρια. Πάντα βρίσκεται κάτι να τρώει κάποιος.

– Μπορείτε όμως να έρχεστε να τρώτε στο σπίτι μας, είπε. Πέρουσι την καλύβα σας την είχε ένας Άγγλος· ερχότανε κι αυτός κι έτρωγε συχνά στο σπίτι μας.

Με κοίταζε, την κοίταξα. Ένιωθα κείνη τη στιγμή ένα κάτι σαν ένα μικρούλη, φευγαλέο φιλικό χαιρετισμό να φτάνει ως την καρδιά μου. Ήτανε βέβαια από την άνοιξη κι από την ολόφωτη εκείνη μέρα, –το σκέφτηκα αργότερα. Θαύμαζα εξάλλου τα καμαρωτά φρούδια της.

Είπε μερικά λόγια για την καλύβα μου. Είχα κρεμασμένα στους τοίχους λογής-λογής προβιές και φτερά πουλιών, η καλύβα από μέσα έμοιαζε σαν αρκουδότρυπα συμαλλιασμένη. Το βρήκε επιτυχημένο αυτό. Ναι είναι σαν αρκουδότρυπα, είπε.

Δεν είχα τίποτα της προκοπής να τρατάρω τους ξένους μου, το συλλογίστηκα και είπα να τους έψηνα έτσι για γούστο κανένα πουλί· θα το τρώγανε αλά κυνηγό, με τα χέρια, και θα περνούσε η ώρα τους.

Και τους έψησα ένα πουλί.

Η Εδουάρδα μας είπε για τον εγγλέζο. Ήταν ένας γερο-ιδιόρρυθμος, κουβέντιαζε δυνατά μοναχός του. Ήταν καθολικός και όπου στεκότανε και βρισκόταν είχε πάντα στην τσέπη του ένα μικρό προσευχητάριο με μαύρα και κόκκινα γράμματα.

– Τότε λοιπόν θα ήτανε Ιρλανδός ε; είπε ο γιατρός.

– Ιρλανδός;

– Ναι, αφού ήταν καθολικός;

Η Εδουάρδα κοκκίνισε, γύρισε τα μάτια της αλλού και είπε σασιτισμένα:

– Α μάλιστα, μπορεί να ήταν και Ιρλανδός.

Απ' αυτή τη στιγμή κι έπειτα έχασε το κέφι της. Τη συμπόνεσα να τη βλέπω έτσι για να σιάξω τα πράγματα είπα:

– Μα όχι, εσείς έχετε δίκιο, εγγλέζος θα ήτανε. Ιρλανδοί δεν έρχονται στη Νορβηγία.

Τα συμφωνήσαμε να πάμε καμιά μέρα βαρκάδα ως το νησί, να δούμε τις λιάστρες με το ψάρι.

Τους συνόδεψα λίγο δρόμο πιο κάτω τους ξένους μου κι έπειτα γύρισα στην καλύβα κι έπιασα να τακτοποιώ τα ψαρικά μου. Η απόχη μου είχε μείνει κρεμασμένη σ' ένα καρφί κοντά στη πόρτα και η σκουριά είχε κόψει ένα σωρό μάτια του διχτιού της· έδεσα μερικά αγκίστρια σε μεσηνέζες, επιθεώρησα τις καθετές.

Γιατί να μην έχω καθόλου όρεξη σήμερα για δουλειά; Άσχετα πράγματα μου κατέβαιναν στο κεφάλι, μου έμπαινε η ιδέα ότι είχα κάμει άσχημα που είχα αφήσει τη δεσποινίδα Εδουάρδα να κάθεται όλη την ώρα στο ράντισο και δεν της είχα προσφέρει θέση στο πάγκο. Μου παρουσιαζότανε ξαφνικά μπροστά μου το μελαχρινό της πρόσωπο, ο μελαχρινός της λαϊμός· τη ζώνη της, την είχε λίγο χαμηλά για να δείχνει πιο μακριά από τη μέση και πάνω, όπως ήταν της μόδας· εκείνη η αγνή, κοριτσιόσιτη έκφραση που είχε μου έφερνε μια συγκίνηση. Το στόμα της ήταν μεγάλο και τα χείλια κατακόκκινα.

Σηκώθηκα επάνω, άνοιξα την πόρτα κι αφουγκράστηκα. Δεν άκουσα τίποτα κι ούτε υπήρχε κανένας λόγος ν' αφουγκράζομαι. Ξανάκλεισα την πόρτα. Ο Αίσωπος σηκώθηκε από την άκρη του και σίμωσε, καταλαβαίνοντας την ανησυχία που με κρατούσε. Μου κατέβηκε η ιδέα να έτρεχα λέει στην δεσποινίδα Εδουάρδα να την παρακαλούσα να μου δώσει λιγάκι μετάξι να διορθώσω την απόχη μου· δεν ήταν πρόφαση, μπορούσα να κουβαλήσω μαζί μου την απόχη και να της δείξω τα μάτια που είχε κόψει η σκουριά. Είχα κινήσει κιόλας, είχα βγει από την πόρτα, που θυμήθηκα ότι στο κοντί με τα σύνεργα είχα μετάξι, με το παραπάνω μάλιστα. Και ξαναμπήκα πάλι μέσα ανόρεκτος, σιγά-σιγά, μια κι είχα μετάξι ο ίδιος.

Μια ξένη μυρουδιά με δέχτηκε στην καλύβα, σα μπήκα μέσα, ήτανε σάμπως να μην ήμουνα πια μοναχός εκεί.

VI

ΈΝΑΝ ΆΝΘΡΩΠΟΝ με ρώτησε μην κι είχα πάψει πια να κυνηγώ· δυο

μέρες τώρα που ψάρευε εκεί στο κορφάκι δεν είχε ακούσει από ψηλά ούτε μια μου τουφεκιά. Όχι, δεν είχα ρίξει σε τίποτα, είχα μείνει στην καλύβα ώσπου μου τελειώσανε τα τρόφιμα.

Την τρίτη μέρα βγήκα κυνήγι. Το δάσος είχε αρχίσει να πρασινίζει λίγο, και τα δέντρα βγάνανε μια δυνατή μυρουδιά και στα βαρικά τα αγριόπρασνα είχανε κιόλας ξεπεταχτεί ολοπράσινα. Στο μυαλό μου γυρίζανε λογής-λογής πράγματα και κάθε λίγο σταματούσα και κάθιζα. Τρεις μέρες τώρα δεν είχα δει ψυχή, εκτός από εκείνον τον ψαρά χτες· έλεγα μέσα μου: απόψε το βράδυ που θα γυρίζω σπίτι, ίσως να συναντηθώ με κανέναν εκεί στην άκρη στο δάσος, στο μέρος που συνάντησα τελευταία το γιατρό και τη δεσποινίδα Εδουάρδα. Ίσως ξανακάνουν εκεί τον περίπατό τους –μπορεί να, μπορεί και όχι. Μα γιατί σκέπτομαι ειδικά αυτούς τους δύο; Χτύπησα δυο ασπροπέριδες κι έψησα αμέσως τη μια εκεί δα.

Έδεσα και τον Αίσωπο.

Ξάπλωσα χάμω στην στέγνια να φάω. Μια γαλήνη απέραντη απλωνόταν παντού δεν ακουγόταν παρά μόνο το ανάλαφρο σουσουρίσμα από τ' αγέρι στα δέντρα και πότε-πότε κανένα τσίρισμα πουλιού. Ξαπλωμένος έτσι κοιτάζα τα κλαδιά που λικνίζονταν σιγαλά στο φουσηματάκι, το μικρό εκείνο τ' αγέρι είχε βάλει εμπρός και κουβαλούσε γύρη απ' ανθοκλάδι σ' ανθοκλάδι και πίπιζε τον κάθε παρθενικό ανθό· ολόκληρο το δάσος παλλόταν ξετρελαμένο. Ένα πρασινοσκούλικο, μια δρασκελόκαμπια, τραβάει απάνω σ' ένα κλαδί, μαζεύει το κορμί της καμπούρα και το τεντώνει, το μαζεύει και το τεντώνει, και προχωρεί, προχωρεί, σαν να της είναι αδύνατο να καθίσει ήσυχη. Δεν βλέπει καθόλου σχεδόν μ' όλο που έχει μάτια, κάθε τόσο στυλώνεται ολόρθη και ψάχνει στο κενό μη βρει κάτι να πιαστεί θαρρείς κι είναι ένα κομμάτι πράσινη κλωστή που ράβει ίσα πέρα στο κλαδί κανέναν τρύπωμα με αργές βελονιές. Ως το βράδυ ίσως φτάσει εκεί που πάει.

Σιγαλιά και γαλήνη πάντα. Σηκώνομαι απάνω και προχωρώ, ξανακαθίζω κάπου, ξανασηκώνομαι. Η ώρα θα είναι ίσαμε τέσσερεις άμα πάει έξι θα γυρίσω για κάτω και θα έχω το νου μου αν είναι να συναντήσω κανέναν. Έχω δυο ώρες ακόμη μπροστά μου κι ωστόσο είμαι από τώρα κιόλας λιγάκι νευρικός και τινάζω από τα ρούχα μου χορτάρια και βρούα που έχουν κολλήσει. Τα μέρη που γυρνάω μου είναι γνώριμα, δέντρα και πέτρες στέκουν το ίδιο σαν και πριν εδώ στη μοναξιά τους, τα ξερά φύλλα θροούν κάτω απ' τα πόδια μου. Αυτό το θρόισμα, αυτά τα δέντρα κι οι πέτρες μου είναι παρά πολύ γνώριμα, μια παράξενη ευγνωμοσύνη με πλημμυρίζει, όλα είναι γεμάτα δεσμούς μαζί μου, είναι ένα μαζί μου, τα αγαπώ όλα, όλα. Παίρνω από χάμω ένα μαραμένο κλωνάρι και το βαστώ στο χέρι μου και το κοιτάζω καθώς κάθομαι και συλλογιέμαι τα δικά μου· είναι σαπισμένο σχεδόν, η φλουδίτσα του είναι σε κακό χάλι, μια στοργική συμπόνια αγγίζει την καρδιά μου. Και έπειτα που

σηκώνομαι να φύγω δεν το πετώ πέρα, το ακουμπώ χάμω, σιγά και στέκομαι και το κοιτάζω μ' αγάπη και με βουρκωμένα μάτια του ρίχνω ακόμα μια τελευταία ματιά προτού φύγω και το αφήσω.

Και η ώρα έχει πάει πια πέντε. Ο ήλιος με ξεγελάει χωρίς άλλο, έχω τραβήξει δυτικά όλη μέρα και ίσως φτάσω μισή ώρα πρωύτερα από τους λογαριασμούς μου κάτω στην καλύβα. Το παρατηρώ αυτό και το προσέχω· όπως και να είναι όμως, έχω ακόμα μιαν ώρα καιρό ως τις έξι, γι' αυτό σηκώνομαι και τραβώ ξανά κάμποσο. Και τα φύλλα θροούν κάτω απ' τα πόδια μου. Έτσι περνάει πάλι μιαν ολόκληρη ώρα.

Καθώς προχωρώ βλέπω χαμηλότερα το ποταμάκι και το μικρό μύλο, που ήταν σκλαβωμένος στους πάγους το χειμώνα· η φτερωτή του δουλεύει· ο θόρυβος της με ξευπνάει μια στιγμή και κοντοστέκω απότομα. Πάει, άργησα! Λέω δυνατά. Μια απελπισία με κυριεύει, γυρίζω και τραβώ αμέσως για την καλύβα, μα το ξέρω όμως πως πάει, είναι αργά πια. Αρχίζω να πηγαίνω γρηγορότερα, να τρέχω· ο Αίσωπος καταλαβαίνει πως κάτι τρέχει σφίγγεται και τεζάρει το λουρί μπροστά, με σέρνει και μένα μαζί του, κλαιψουρίζει πότε-πότε, μυρίζει και ρουθουνίζει.

Τα ξερά φύλλα σκορποβολιούνται και τινάζονται δώθε εκείθε στο διάβα μας. Μα σαν φτάσαμε κάτω στην άκρη στο δάσος, δεν ήταν κανένας πουθενά, όχι, δεν ήταν κανένας πουθενά!

– Δεν είναι κανένας! Λέω. Κι ωστόσο το περίμενα ένα τέτοιο.

Δεν αργοπόρησα πολύ εκεί, προχώρησα αποκαμωμένος από τα τόσα και τόσα πράγματα που γυρίζανε στο νου μου, προσπέρασα την καλύβα μου, τράβηξα κάτω, ίσα μία στο Σίριλουντ, με τον Αίσωπο, με την τσάντα μου και με το τουφέκι μου, με όλα μου τα συμπράγκαλα.

Ο κύριος Μακ με υποδέχτηκε με τη μεγαλύτερη ευγένεια και με κάλεσε για τραπέζι για το βράδυ.

VII

ΠΙΣΤΕΕΩ ΠΩ μπορώ να διαβάζω λιγάκι στις ψυχές αυτών που με περιτριγυρίζουν· μπορεί πάλι και να γελιέμαι. Ω, όταν είμαι στις καλές μου, μου φαίνεται πως βλέπω βαθιά, βαθιά μέσα στις ψυχές των άλλων μ' όλο που δεν είμαι και τόσο πολύ γερό κεφάλι. Καθόμαστε σε μια σάλα μερικοί άντρες, μερικές γυναίκες κι εγώ, και καθώς καθόμαστε νομίζω πως βλέπω τι γίνεται μέσα τους και τι σκέπτονται για μένα. Το παραμικρό παίξιμο του ματιού τους κάτι μου λέει· πότε-πότε τους ανεβαίνει το αίμα στα μάγουλα και κοκκινίζουν ή πάλι άλλες στιγμές κάνουνε σαν να κοιτάζουν τάχατες αλλού, μα με παρακολουθούν ωστόσο λιγάκι απ' το πλάι. Κάθομαι εκεί δα εγώ και τα βλέπω

ολ' αυτά και κανένας δεν υποψιάζεται πως μπαίνω μέσα σε κάθε ψυχή. Είναι χρόνια που πιστεύω πως μπορώ να διαβάζω στις ψυχές των ανθρώπων. Μπορεί πάλι και να γελιέμαι...

Έμεινα και πέρασα όλη τη βραδιά στου κυρίου Μακ. Θα μπορούσα να είχα φύγει αμέσως, δεν έβρισκα διόλου ενδιαφέρον να κάθομαι εκεί· μα μήπως τάχατε δεν είχα έρθει ακριβώς επειδή οι λογισμοί μου με τραβούσαν εδώ; Και λοιπόν μπορούσα να φύγω αμέσως; Παίξαμε χουίστ κι ήπιαμε τόντυ μετά το φαί, εγώ καθόμουν με τη ράχη γυρισμένη κατά το σαλόνι και με το κεφάλι σκυφτό κάτω· πίσω μου μπαινόβγαινε και πηγαινοερχόταν η Εδουάρδα. Ο γιατρός είχε φύγει, είχε γυρίσει στο παραρτήμα.

Ο κύριος Μακ μου έδειξε πως λειτουργούσαν οι καινούργιες του λάμπες, οι πρώτες λάμπες της γκαζολίνης που είχαν έρθει εκείθε ψηλά, αριστουργήματα τέλεια με βαριές βάσεις· τις άναβε κάθε βράδυ μοναχός του από φόβο μήπως συμβεί κανένα δυστύχημα. Μίλησε μια δυο φορές και για τον παππού του τον πρόξενο: «ο παππούς μου, ο πρόξενος Μακ, έλαβε αυτή την καρφίτσα δώρο από τα ίδια τα χέρια του βασιλέως Γάαλ Γιόχαν», είπε, και έδειξε με το δάχτυλο του τη διαμαντένια καρφίτσα. Η γυναίκα του είχε πεθάνει, μου έδειξε μια ζωγραφιά της σε ένα από τα πλαϊνά δωμάτια, μια γυναίκα με αριστοκρατικό παρουσιαστικό, με μια νταντελένια μπλόντα και με ευγενικό χαμόγελο. Στο ίδιο δωμάτιο ήταν μια βιβλιοθήκη που είχε και παλιά γαλλικά βιβλία, βιβλία που ήταν από κληρονομιά καθώς φαινότανε, οι τόμοι δεμένοι ωραία και με χρυσά και πολλοί κάτοχοί τους είχανε γράψει τα ονόματά τους μέσα. Είχε ανάμεσα και πολλά φιλοσοφικά· ο κύριος Μακ ήταν διανοούμενος άνθρωπος.

Για του χουίστ χρειάστηκε να φωνάξουμε τους δυο υπαλλήλους του από το μαγαζί· παίζανε σιγά-σιγά και με δειλία, λέγανε μετρημένες κουβέντες κι ωστόσο πάλι κάνανε λάθη. Η Εδουάρδα κάθισε και βοηθούσε τον έναν.

Αναποδογύρισα το ποτήρι μου, έγινα άνω-κάτω απ' τη σκασίλα μου και πετάχτηκα ορθός:

– Ω! αναποδογύρισα το ποτήρι μου! είπα.

Η Εδουάρδα έμπηξε τα γέλια λέγοντας:

– Το βλέπουμε, το βλέπουμε.

Γελώντας όλοι με βεβαίωσαν πως δεν πείραζε. Μου φέρανε μια πετσέτα και σκουπίστηκα και εξακολούθησαμε το παιχνίδι μας. Η ώρα πήγε έντεκα.

Ένα ακαθόριστο αίσθημα κακοκεφιάς, απλώθηκε μέσα μου με κείνα τα γέλια της Εδουάρδας, την κοίταξα τώρα κι έβρισκα το πρόσωπο της κοινό, όχι και τόσο ωραίο. Ο κύριος Μακ σταμάτησε επιτέλους το παιχνίδι με την πρόφαση πως ήταν ώρα να κοιμηθούν οι δυο υπάλληλοι· ξάπλωσε αναπαυτικά στο ντιβάνι κι άρχισε να μου λέει για μια επιγραφή, που σκόπευε να βάλει στην πρόσοψη των αποθηκών στο μόλο του, και ζητούσε τη γνώμη μου. Τι χρώμα να την έκανε; Είχα αρχίσει να βαριέμαι και αποκρίθηκα ό,τι μου κατέβηκε· μαύρη

του είπα.

– Μάλιστα, μαύρη, αποκρίθηκε αμέσως ο κύριος Μακ, αυτό ακριβώς έλεγα κι εγώ. «Παρακαταθήκη Άλατος και Κενών Βαρελιών» με μεγάλα μαύρα γράμματα, είναι το πιο σοβαρό... Εδουάρδα δεν πας πια να πέσεις;

Η Εδουάρδα σηκώθηκε, μας καληνύχτισε και τους δυο με το χέρι κι έφυγε. Απομείναμε οι δυο μας. Μιλήσαμε για τον καινούργιο σιδηρόδρομο, για την πρώτη τηλεγραφική γραμμή. Ο Θεός ήξερε πότε θα ερχόταν και εδώ πάνω ο τηλεγράφος!

Παύση.

– Βλέπετε, ξανάρχισε ο κύριος Μακ, λίγο-λίγο έφτασα πια στα σαρανταέξι, με ψαράδες και στο μουστάκι και στα μαλλιά. Ναι, το νιώθω ότι γέρασα. Με βλέπουνε την ημέρα και με παίρνουν για νέο ακόμα· μα άμα βραδιάζει και μένω μόνος, νιώθω πολύ καταβεβλημένο τον εαυτό μου. Κάθομαι λοιπόν κι εγώ εδώ στο σαλόνι και ρίχνω πασιέντζες. Βγαίνουνε μια χαρά με μια δυο καλπιές. Χαχά.

– Βγαίνουν οι πασιέντζες με μια δυο καλπιές; ρώτησα

– Ναι.

Μου φάνηκε πως μπορούσα να διαβάζω στα μάτια του...

Σηκώθηκε έκαμε ένα σουλάτσο ως πέρα στο παράθυρο και κοίταξε έξω· η ράχη του καμπούριαζε πολύ και ο σβέροκος του ήταν ακούρευτος. Σηκώθηκα κι εγώ. Γύρισε κι ήρθε κοντά μου με τα μακρουλά, μυτερά του παπούτσια· βαστούσε τα δυο μεγάλα δάχτυλα χωμένα στις τσεπίτσες από δω κι από κει στο γιλέκο του και έπαιζε λίγο τους αγκώνες του μπρος πίσω σαν φτερούγες· και χαμογελούσε. Μου είπε ξανά πως όποτε ήθελα καμιά βάρκα ήταν στη διάθεσή μου και μου έδωσε το χέρι.

– Αλλά ας σας συνοδέψω καλύτερα λιγάκι, είτε κι έσβησε τις λάμπες. Θα κάμω ευχαρίστως ένα μικρό περίπατο, δεν είναι αργά ακόμα.

Βγήκαμε έξω.

Μου έδειξε το δρόμο κατά το σπίτι του σιδερά κι είπε:

– Από εδώ! Είναι συντομότερα.

– Όχι, αποκρίθηκα, συντομότερα είναι από το μόλο.

Αλλάξαμε μερικές κουβέντες αυτού απάνω χωρίς να συμφωνήσουμε. Ήμουν εντελώς βέβαιος ότι εγώ είχα δίκιο και δεν καταλάβαινα καθόλου την επιμονή του. Στο τέλος πρότεινε να τραβήξουμε καθένας από εκεί που έλεγε· όποιος έφτανε πρώτος στην καλύβα μου θα περίμενε απ' έξω τον άλλο.

Κινήσαμε. Σε λίγο είχε χαθεί στο δάσος.

Πήγαινα με το συνηθισμένο μου βήμα και λογάριαζα ότι θα έφτανα το λιγότερο πέντε λεπτά πρωύτερα. Μα σαν έφτασα όμως στην καλύβα, αυτός ήταν κιόλας εκεί. Μου φώναξε καθώς έφτανα:

– Βλέπετε! Εγώ παίρνω πάντα αυτόν το δρόμο. Είναι πραγματικά ο

συντομότερος.

Τον κοίταξα απορημένος, δε φαινότανε να είχε καψώσει και ούτε έδειχνε να έτρεξε. Χαιρέτισε αμέσως μ' ευχαρίστησε για τη συντροφιά και ξαναγύρισε από τον ίδιο δρόμο που είχε έρθει.

Στάθηκα εκεί και συλλογιζόμουν: τι περίεργο! Θαρρούσα πως κάτι καταλάβαινα από αποστάσεις και είχα κάμει και τους δυο αυτούς δρόμους ένα σωρό φορές. Καλλιές μου κάνεις και δω φίλε μου! Είπα μέσα μου. Μήπως όμως όλα αυτά δεν ήταν παρά καμιά πρόφαση που είχε το λόγο της;

Είδα τη ράχη του να ξαναχάνεται πάλι μέσα στο δάσος.

Στη στιγμή τον πήρα από πίσω, τρέχοντας προσεχτικά στο κατόπι του· τον είδαν να σκουπίζει και να ξανασκουπίζει το πρόσωπό του όλο το δρόμο και δεν ήμουν πια τόσο βέβαιος ότι δεν είχε τρέξει. Τώρα πήγαινε όσο παίρνει πιο σιγά. Τον παρακολούθησα. Απ' έξω από το σπίτι του σιδερά στάθηκε. Κρύφτηκα εκεί στα δέντρα και είδα την πόρτα να ανοίγει και τον κύριο Μακ να μπαίνει μέσα.

Η ώρα ήτανε μια από τα μεσάνυχτα, το έβλεπα από το γέροσιμο των χορταριών και από το χρώμα της θάλασσας.

VIII

ΨΕΥΤΟΠΕΡΑΣΑΝΕ ΕΤΣΙ μερικές μέρες, ο μόνος μου φίλος ήτανε το δάσος και η απέραντη μοναξιά. Θεέ μου, Θεέ μου, ποτέ μου άλλη φορά δεν είχα νιώσει τόση μοναξιά όση τις πρώτες απ' αυτές τις μέρες. Η άνοιξη είχε μπει για καλά πια, έβρισκα αστράκια κι αγριαψιθιές στα λιβάδια και τα σπινούρια κι οι κοκκινιστήθες είχαν γυρίσει κιόλας. Γνώριζα όλα τα πουλιά. Καμιά στιγμή μου ερχόταν κι έπαιρνα δυο δεκάρες από την τσέπη μου και τις κουρταλούσα στις φούχτες μου έτσι για να κόβω τη μοναξιά. Έλεγα με το νου μου: «φαντάσου λέει να περνούσανε τώρα δα από δω ο Διδερίκος κι η Ιζελίνα!».

Άρχιζε να μη νυχτώνει πια καθόλου, ο ήλιος ίσα-ίσα που βουτούσε το δίσκο του στη θάλασσα και ξαναφαίνονταν σε λίγο πάλι, κόκκινος-κόκκινος, φρεσκαρισμένος, σα να είχε κατέβει κάτω κι είχε πιει μια. Τι αλλοκοτιές μου γίνονταν τις νύχτες κανέναν δε θα το πίστευε. Δεν καθότανε σ' ένα δέντρο ο Παν και με κοίταζε καλά-καλά να δει τι θα κάνω; Και δεν ήτανε γυμνή η κοιλιά του και δεν καθόταν έτσι κουλουριασμένος που ήταν σαν να έπινε από την ίδια του την κοιλιά; Μα όλα αυτά όμως δεν τα έκανε παρά για να με βλέπει καλά και να με κατασκοπεύει, κι ολόκληρο το δέντρο σειόταν από τα βουβά γέλια του άμα έβλεπε πως δεν ήμουν πια κύριος των σκέψεων μου. Σουσουρίσματα λογής-λογής ακούγονταν ολούθε μέσα στο δάσος, αγριμικά

μουσούνιζαν, πουλιά φωνάζανε το ένα τ' άλλο, με τα σινιάλα τους γεμίζανε την ατμόσφαιρα. Κι ήτανε ο καιρός που πετάγανε οι βαβούλοι, το σβούριμά τους ανακατευότανε με της νυχτοπεταλούδας σαν ένα κρυφομίλημα θαρρούσες από δω, ένα κρυφομίλημα από εκεί, ολοτρόγυρα μέσα στο δάσος. Ένα πλήθος ακούσματα!

Τρεις νύχτες δεν έκλεισα μάτι καθόλου, συλλογιζόμουνα το Διδερίκο και την Ιζελίνα.

Ναι, έλεγα μέσα μου, μπορεί να έρθουν. Και η Ιζελίνα θα ξεγελούσε τον Διδερίκο, θα τον τραβούσε πέρα σ' ένα δέντρο και θα του έλεγε:

– Στάσου εδώ, Διδερίκο, κι έχε το νου σου, φύλαγε καλά, θα βάλω αυτόν εκεί πέρα τον κυνηγό να μου δέσει τους φιόγκους στα γοβάκια μου.

Ο κυνηγός θα είμαι εγώ, με ένα γνέψιμο των ματιών θα μου δώσει να το καταλάβω. Και καθώς φτάνει σιμά μου, η καρδιά μου τα μαντεύει όλα και δεν χτυπάει πια, δεν χτυπάει σημαίνει όπως η καμπάνα. Δε φορεί τίποτα κάτω από το φόρεμά της κι ακουμπώ στο κορμί της το χέρι μου.

– Δέσε τους φιόγκους στα γοβάκια μου! μου λέει με μάγουλα αναμένα.

Και σε λίγο μου σιγομιλεί κοντά-κοντά στο στόμα μου, κοντά-κοντά στα χείλια: «ω! μα συ δε μου δένεις τους φιόγκους μου, ω αγαπημένε μου, συ δε μου δένεις... δε δένεις τους...».

Μα ο ήλιος βουτάει το δίσκο του στη θάλασσα και ξαναβγαίνει σε λίγο πάλι, κόκκινος-κόκκινος, φρεσκαρισμένος, σα να κατέβηκε κάτω και ήπιε μια. Κι η ατμόσφαιρα είναι γεμάτη κρυφομιλήματα.

Μιαν ώρα ύστερα μου λέει κολλητά στο στόμα μου:

– Τώρα πρέπει να σ' αφήσω.

Και μου γνέφει και μ' αποχαιρετάει καθώς πάει, και το πρόσωπό της είναι κατακόκκινο ακόμη, είναι γεμάτο τρυφερότητα κι έρωτα το πρόσωπό της. Και ξανά γυρίζει και κοιτάζει προς εμένα και μου γνέφει με το χέρι ερωτικά.

Μα ο Διδερίκος προβάλλει απ' το δέντρο και λέει:

– Τι έκαμες, Ιζελίνα; τα είδα!

Του αποκρίνεται:

– Τι είδες Διδερίκο; Δεν έκαμα τίποτα.

– Ιζελίνα, τα είδα τι έκαμες, ξαναλέει. Τα είδα!

Τότε αντηχούνε δυνατά και χαρούμενα τα γέλια της μέσα στο δάσος και φεύγει μαζί του, ξετρελαμένη από ευτυχία, ένοχη από την κορφή ως τα νύχια βουτηγμένη στην αμαρτία. Πού πηγαίνει; Στον πρώτο νέο πάλι, στον πρώτο κυνηγό που θα της βγάλει ο δρόμος μπροστά.

Ήτανε μεσάνυχτα. Ο Αίσωπος είχε λυθεί και κυνήγαγε μοναχός του, άκουγα το κλαφούνισμα του ψηλά στη ράχη κι όταν τέλος κατάφερα να τον κάμω να γυρίσει, ήτανε μία. Μια βοσκοπούλα περνάει, πλέκει κάλτσα, σιγοτραγουδάει και κοιτάζει ένα γύρο. Μα πού είναι όμως το κοπάδι της, και

τι γυρεύει στο δάσος μεσάνυχτα η ώρα; Τίποτα δε γυρεύει, τίποτα. Ίσως από μιαν ανησυχία στο αίμα, ίσως από χαρά –δικός της λογαριασμός. Λέω με το νου μου: «άκουσε τα γουλίσιμα του Αίσωπου και ξέρει πως είμαι στο δάσος».

Σαν έφτασε κοντά, σηκώθηκα απάνω και στάθηκα και την κοίταξα, τι λεπτοκαμωμένη και τι νέα που ήτανε! Στεκόταν κι ο Αίσωπος και την κοίταζε.

– Από πού έρχεσαι; τη ρώτησα.

– Από το μύλο, μου αποκρίθηκε.

Μα τι δουλειά μπορούσε να έχει τέτοια ώρα στο μύλο.

– Δε φοβάσαι να τριγυρνάς τέτοια ώρα στο δάσος, συ που είσαι τόσο μικρή και τόσο λεπτοκαμωμένη;

Γέλασε και μου αποκρίθηκε:

– Δεν είμαι και τόσο μικρή, είμαι δεκαεννιά χρονών.

Δεν μπορούσε όμως να είναι δεκαεννιά χρονών, ήμουν βέβαιος πως έλεγε ψέματα δυο χρόνια παραπάνω και δεν ήτανε παρά δεκαεφτά. Μα γιατί όμως να λέει ψέματα πως είναι μεγαλύτερη.

– Κάθισε, της είπα, να σε ρωτήσω, να μου πεις πώς σε λένε.

Κάθισε κοκκινίζοντας πλάι μου και μου είπε πως τη λέγανε Εριέττα.

– Έχεις κανέναν αγαπητικό, Εριέττα; Σε πήρε στην αγκαλιά του καμιά φορά;

– Ναι, αποκρίθηκε γελώντας ντροπαλά.

– Πόσες φορές;

Δε μιλεί.

– Πόσες φορές, ξαναλέω.

– Δυο φορές, αποκρίνεται σιγαλά.

Την πήρα κοντά μου και τη ρώτησα:

– Και πώς σ' αγκάλιασε, έτσι;

– Ναι, μουρμούρισε τρέμοντας ολόκληρη.

Η ώρα πήγε τέσσερεις.

ΙΧ

Είχα ΜΙΑ συνάντηση με την Εδουάρδα.

– Σε λιγάκι θα πιάσει βροχή, είπα.

– Τι ώρα είναι; με ρώτησε.

Κοίταξα το ήλιο κι αποκρίθηκα:

– Κοντεύει πέντε.

– Και το βλέπετε τόσο ακριβώς απ' τον ήλιο;

– Ναι, το βλέπω απ' τον ήλιο, αποκρίθηκα.

– Μα άμα όμως δεν έχει ήλιο, τότε από τι καταλαβαίνετε την ώρα;

– Από τα άλλα πράγματα. Από την πλήμμη ή τη φυρονεριά στο γιάλο, από

το χορτάρι που γέρνει ορισμένη ώρα, τις διαφορές στα κελαηδήματα των πουλιών· μερικά πουλιά αρχίζουν και κελαηδούν την ώρα που σταματούν άλλα. Έπειτα είναι τα λουλούδια που σφαλούν προς το βραδινό, οι φυλλωσιές που το πράσινό τους είναι πότε ζωηρό πότε θαμπό. Εξάλλου και το νιώθω, το αισθάνομαι.

– Α, ωραία, είπε.

Περίμενα βροχή και δεν ήθελα, για την ίδια την Εδουάρδα, να την κρατήσω περισσότερο εκεί στη μέση του δρόμου, έκαμα να τη χαιρετίσω. Μα αυτή με σταμάτησε με μιας με μια νέα της ερώτηση και στάθηκα. Κοκκινίζοντας λίγο με ρώτησε τι λόγο είχα να μένω εδώ, γιατί πήγαίνα κυνήγι, γιατί τούτο, γιατί εκείνο. Χτυπούσα βέβαια το εντελώς-εντελώς απαραίτητο για το φαί μου, δεν ξεθέωνα τον Αίσωπο ε;

Ντράπηκε και κοκκίνισε. Κατάλαβα ότι κάποιος της είχε μιλήσει για μένα και ότι αυτά που έλεγε ήτανε λόγια άλλων, όχι δικά της. Μου κίνησε τη συμπάθεια μου, φαινόταν τόσο, τόσο μόνη κι έρημη· θυμήθηκα ότι ήτανε ορφανή από μητέρα· τα αδύνατα χέρια της σου φέρνανε συμπόνια. Συγκινήθηκα.

– Όχι, της είπα, δεν κυνηγώ από ευχαρίστηση να σκοτώνω, κυνηγώ για να ζω. Σήμερα μου χρειάζεται μια τσελινότα, χτυπώ μια και όχι δυο, την άλλη τη χτυπώ αύριο. Γιατί θα χτυπούσα περισσότερες; Ζω στο δάσος, είναι ένα παιδί του. Από την πρώτη Ιουνίου είχε κλείσει και το κυνήγι της ασπροπέρδικας και του λαγού, δεν απόμεινε πια τίποτα σχεδόν να επιτρέπεται –ωραία θα ψάρευα και θα ζούσα με ψάρια. Θα έπαιρνα μια βάρκα από το μπαμπά της και θα ανοιγόμουν έξω με το κουπί να ψαρεύω. Όχι βέβαια, δεν ήμουν κυνηγός μόνο και μόνο για να σκοτώνω, ήμουν κυνηγός για να μπορώ να διατηρούμαι στο δάσος. Για μένα ήταν ωραία στο δάσος, στρωνόμουν καταγής σαν ήθελα να φάω και δεν καθόμουν καρφωμένος σε καρέκλες, δεν αναποδογύριζα το ποτήρι μου. Στο δάσος δεν έβαζα σε κανένα τύπο τον εαυτό μου, μπορούσα να ξαπλώνομαι χάμω φαρδύς-πλατύς και να κλείνω τα μάτια μου σαν θέλω, μπορούσα και να λέω δυνατά ό,τι μου κάπνιζε. Συχνά του έρχεται κανενός να πει κάτι, να μιλήσει δυνατά, και τότε είναι σα να μιλεί η ίδια η καρδιά στο δάσος...

Όταν τη ρώτησα αν τα ένιωθε αυτά που έλεγα, αποκρίθηκε ναι.

Εξακολούθησα να λέω κι άλλα, γιατί τα μάτια της με κοιτάζανε άσειστα. Αχ! και να ξέρατε τι και τι δε βλέπω έξω στις ερημιές, της είπα. Το χειμώνα τυχαίνει και βλέπω χνάρια από ασπροπέρδικες στο χιόνι. Τα παρακολουθώ, πιο πέρα χάνονται απότομα. Τα πουλιά κάνουν φτερό. Μα από το χτύπημα των φτερουγιών τους στο χιόνι καθώς σηκώθηκαν, ξέρω στα σίγουρα πούθε πήγανε και σε λίγη ώρα τα ξανασηκώνω. Κάθε φορά αυτό μου είναι σαν κάτι καινούριο. Το φθινόπωρο πάλι έχει κάποιος να βλέπει συχνά πυκνά τους

διάπτοντες. Ε, συλλογίζομαι τότε μέσα στη μοναξιά μου, κρεπάρισε κανένας κόσμος πάλι, κανένας κόσμος που κομματιάστηκε μπροστά στα μάτια μου; Έχω δει κι έχω δει στη ζωή μου! Και σαν έρχεται το καλοκαίρι, τότε υπάρχει κι από κάποιο ζουζουνάκι στο κάθε φύλλο, τα κοιτάζω και μερικά τους δεν έχουν φτερά, δε μπορούνε να φύγουν, θα ζήσουν και θα πεθάνουν απάνω στο ίδιο μικρό φυλλαράκι που γεννήθηκαν. Φανταστείτε! Βλέπω και τη γαλαζόμυγα καμιά φορά. Δεν τα συχνακούει βέβαια κάποιος τούτα που λέω, δεν ξέρω αν τα καταλαβαίνετε.

– Πως! Πως! τα καταλαβαίνω.

– Ναι, ναι. Κάθομαι καμιά στιγμή και κοιτάζω χάμω τη χλόη και ίσως να με κοιτάζει κι αυτή, πού ξέρουμε; Κοιτάζω ένα μοναχό φυλλαράκι της, τρεμουλιάζει λίγο, και βρίσκω πως κάτι είναι κι αυτό. Ορίστε τώρα, λέω από μέσα μου, στέκεται εδώ χάμω τούτο το φυλλαράκι και τρεμουλιάζει! Κι αν κάθομαι και κοιτάζω κανένα πεύκο, γίνεται κι έχει κάποια κλάδα που με βάνει και τη συλλογιέμαι κι αυτήν καμπόσο. Μα πότε-πότε απαντώ κι ανθρώπους πάνω στα πλατώματα, τυχαίνει κι απαντώ κι ανθρώπους.

Την κοίταξα. Στεκόταν και μ' άκουγε σκυφτή. Δεν την αναγνώριζα. Είχε προσηλωθεί σε τέτοιο σημείο που είχε ξεχαστεί εντελώς, το χέιλι της κρεμόταν κάτω και είχε κάτι το χαζό, μια ασκήμια να βλέπεις.

– Μάλιστα, μάλιστα, είπε κι έσιαξε το κορμί της.

Αρχίσαν να πέφτουν οι πρώτες σταλαματιές της βροχής.

– Βρέχει, είπα κι εγώ.

– Ναι φαντάσου βρέχει! Αποκρίθηκε, φεύγοντας κιόλας.

Δεν τη συνόδεψα στο σπίτι της, τράβηξε μοναχή, εγώ βιάστηκα ν' ανηφορίσω στην καλύβα μου. Περάσανε λίγα λεπτά, η βροχή άρχισε να δυναμώνει για καλά. Άξαφνα ακούω κάποιον να έρχεται πίσω μου τρέχοντας, στέκω και βλέπω την Εδουάρδα. Είχε ανάψει από την τρεχάλα και χαμογελούσε.

– Ξέχασα να σας πως, είπε με κοιμένη ανάσα. Για την εκδρομή στο νησί, θυμόσαστε, στις λιάστρες του ψαριού που είχαμε πει; Ο γιατρός έρχεται αύριο. Εσείς είσαστε εύκαιρος;

– Αύριο; και βέβαια. Εύκαιρος είμαι.

– Ξέχασα να σας το πω, είπε ξανά και χαμογέλασε.

Καθώς έφευγε πρόσεξα τα λεπτοκαμωμένα, ωραία πόδια της, ήταν βρεγμένα ως ψηλά από τη βροχή. Οι γόβες ήταν ήταν παλιωμένες.

X

ΘΥΜΑΜΑΙ ΑΚΑΜΗ πολύ καλά μια ημέρα. Ήταν εκείνη η μέρα που είχε

έρθει το καλοκαίρι. Ο ήλιος άρχισε από τη νύχτα κιόλας να λάμπει και στέγνωσε την ογρή γης ως το πρωί, η ατμόσφαιρα είχε γίνει γλυκιά και διάφανη έπειτα από τη χτεσινή βροχή.

Μετά το μεσημέρι κατέβηκα κάτω στο μόλο κι έσμιξα με τους άλλους. Ήτανε κάλμα μπονάτσα κι από το νησί όπου άνδρες και κορίτσια δούλευαν στο ψάρι ακούγονταν γέλια και μιλιές. Ένα χαρούμενο δειλινό.

Ναι, αλήθεια τι χαρούμενο δειλινό! Είχαμε μαζί μας καλάθια με φαγιά και με κρασί, μια μεγάλη παρέα μοιρασμένοι σε δυο βάρκες, νέες μ' ανοιχτά φορέματα. Ήμουν τόσο ευχαριστημένος, σιγοτραγουδούσα.

Πού είχαν βρεθεί τόσες και τόσες κοπέλες, έλεγα μέσα μου. Ήταν μαζί τα κορίτσια του δημάρχου και του δημοτικού γιατρού, μια δυο γκουβερνάντες, οι κυρίες από το πρεσβυτέριο – δεν είχα ξαναδεί καμιά τους, μου ήταν άγνωστες, κι ωστόσο ήταν γεμάτες οικειότητα μαζί μου σαν να γνωριζόμασταν από πολύ καιρό. Έκαμα κάμποσες χοντροκοπιές, είχα ξεσνηθίσει να κάνω παρέα με κόσμο και συχνά τους μιλούσα με το συ, μα δε με παρεξηγούσανε. Μάλιστα είπα σε κάποια, καλέ συ, ή, καλή μου εσύ, μα μου το συμπάθησαν κι αυτό και μου φέρνονταν σαν να μην τους είχα μιλήσει με τέτοιο τρόπο.

Ο κύριος Μακ φορούσε κατά τα συνηθισμένα του την ακολλάριστη τραχηλιά με τη διαμαντένια καρφίτσα. Φαινόταν εξαιρετικά ευδιάθετος και φώναξε από τη δική μας στην άλλη βάρκα:

– Το νου σας το καλάθι με τα μπουκάλια, θεότρελοι! Γιατρέ, σε καθιστώ υπεύθυνο για τα μπουκάλια.

– Καλά καλά, φώναξε από εκεί ο γιατρός. Κι αυτές οι δυο φωνές μόνες πάνω απ' το γιολό από βάρκα σε βάρκα, ήχησαν γιορτινά και χαρούμενα μέσα μου.

Η Εδουάρδα φορούσε το ίδιο της το χτεσινό φόρεμα σα να μην είχε άλλο να βάλει ή σα να μην ήθελε να το αλλάξει. Τα γοβάκια της ήταν τα ίδια επίσης. Μου φάνηκε λέει πως τα χέρια της δεν ήταν καλοπλυμένα· μα το καπέλο της όμως ήτανε κατακαινούριο, στολισμένο με φτερά. Την ξαναβαμμένη της ζακετίτσα την κουβαλούσε και καθόταν απάνω.

Την ώρα που ήταν να αποβιβαστούμε έριξα μια με το δίκαννο μου κατά επιθυμία του κυρίου Μακ, τράβηξα και τις δυο κάννες· έπειτα φωνάξαμε όλοι ζήτω. Βγήκαμε στο νησί κι αρχίσαμε να τριγυρνάμε από εδώ κι από εκεί, οι ψαρολόγοι μας χαιρετούσαν όλους και ο κύριος Μακ κουβέντιαζε με τους εργάτες του. Βρήκαμε μαργαρίτες και νεραγκούλες και τις βάναμε στις μπουτονιέρες μας, κάποια βρήκε και άγρια γιούλια.

Κοπάδια θαλασσοπούλια χαλούσαν τον κόσμο με τις κρωξιές τους, άλλα πετώντας πάνω απ' τα κεφάλια μας, άλλα καθισμένα στο γυρογάλι.

Στρωθήκαμε σε μια πρασινάδα που ήταν και μερικές κατσασμένες σημύδες με ξάσπρη φλούδα, ξετυλίχτηκαν τα καλάθια και ο κύριος Μακ έβγαλε τις μποτίλιες. Ανοιχτά χρώματα και φορέματα, γαλανά ματιά, τσουγκρίσματα

ποτηριών, η θάλασσα, τ' άσπρα πανάκια. Τραγουδήσαμε λίγο. Και τα μάγουλα ροδίσανε.

Μια ώρα έπειτα οι λογιμοί μου είναι συνεπαρμένοι όλοι από χαρά· παραμικρά πράγματα έχουν επίδραση στην ψυχή μου· ένα βέλο ανεμίζεται σε κάποιo καπέλο, ένα μαλλάκι ξελύνεται και παίζει στον αέρα, δυο μάτια κλείνουν μέσα στα γέλια κι εγώ συγκινούμαι απ' όλα, από το κάθε τι. Τι μέρα, τι μέρα!

– Άκουσα πως έχετε μια χαριτωμένη καλυβούλα κύριε υπολοχαγέ, έτσι;

– Μάλιστα, μια φωλιά. Θεέ μου πόσο μου αρέσει! Ελάτε καμιά μέρα να μου κάνετε επίσκεψη, δεσποινίς· τέτοια καλυβούλα δεν υπάρχει άλλη στο κόσμο. Κι από πίσω απλώνεται ένα μεγάλο δάσος.

Έρχεται κοντά και μια άλλη και μου λέει φιλικά:

– Πρώτη φορά έρχεστε εδώ στο Βορρά;

– Ναι, πρώτη φορά, αποκρίνομαι. Μα τα έχω μάθει κιόλας όλα, κυρίες μου.

Τις νύχτες στέκω πρόσωπο με πρόσωπο με τους βράχους, με τον ήλιο. Δε θέλω να σας πω υπερβολές, αλλά τι καλοκαίρι είναι αυτό που έχετε εδώ! Θεέ μου! Σου ξεπετιέται μια νυχτιά την ώρα που όλοι κοιμούνται και το πρωί να σου το με τα όλα του. Πρόβαλα από το παράθυρό μου και το είδα με τα μάτια μου αυτό που σας λέω. Έχω δυο μικρούλια παράθυρα στην καλύβα μου.

Έρχεται και μια τρίτη. Η φωνή της, τα χεράκια της, είναι γεμάτα θέλγητρο. Όλες τους είναι γεμάτες θέλγητρο. Η τρίτη λέει:

– Αλλάζουμε λουλούδια; είναι γούρι.

– Ναι, είπα εγώ απλώνοντας το χέρι μου, ας αλλάξουμε λουλούδια, σας ευχαριστώ που το προτείνετε. Τι όμορφη που είσατε, τι γοητεία που την έχει η φωνή σας την προσέχω διαρκώς άμα μιλάτε.

Αυτή όμως μαζεύει το χέρι της με τα άγρια γιούλια και λέει ξερά:

– Δε μου λέτε τι πάθατε; Εγώ δεν εννοούσα εσάς.

Δεν εννοούσε εμένα! Άνοιξε η γης και με κατάπιε μ' αυτό μου το κάζο, θα ήθελα να μην βρισκόμουν εκεί, να ήμουν σπίτι μου, μακριά, να ήμουν στην καλύβα μου, όπου μονάχα ο άνεμος μου μιλούσε. Με συγχωρείτε, είπα, συγγνώμη. Οι άλλες κοιτάζουν η μια την άλλη κι απομακρύνονται σιγά-σιγά για να μη με φέρουν σε δύσκολη θέση.

Την ίδια στιγμή μια κοπέλα έρχεται προς εμάς τρέχοντας, όλοι τη βλέπουν, είναι η Εδουάρδα. Έρχεται ολόσια σε μένα, λέει κάτι και ρίχνεται στο λαιμό μου, δένει τα χέρια της σφιχτά γύρω στο λαιμό μου και με φιλάει στο στόμα πολλές φορές. Κάτι λέει κάθε φορά μα δεν ακούω τι. Δεν πρόφτασα να καταλάβω τι έτρεχε, η καρδιά μου είχε σταθεί και το μόνο που ένιωθα ήτανε μια εντύπωση από το καυτό βλέμμα της. Όταν μ' άφησε, το μικρό της στήθος πήγαινε πάνω-κάτω, πάνω-κάτω. Και στεκόταν ακόμα εκεί με τη μελαχρινή της όψη και με το μελαχρινό της λαιμό, ψηλή και λιγνή, με μάτια φωτιά, μη

λογαριάζοντας κανέναν και τίποτα· όλοι την κοιτάζανε. Για δεύτερη φορά μου έκαμαν εντύπωση τα βαθιά της καστανά φρύδια, που ανέβαιναν σαν τόξα ψηλά στο μέτωπο.

Μα Χριστούλη μου, είχε πιάσει και μ' είχε φιλήσει μπροστά σ' όλο τον κόσμο!

– Τι ήταν αυτό, δεσποινίς Εδουάρδα; ρωτώ, κι ακούω το αίμα μου να χτυπάει, το ακούω μαζεμένο στο λαιμό μου που δε μπορώ να μιλήσω καν καθαρά.

– Δεν ήταν τίποτα, αποκρίνεται. Ήτανε μόνο ότι το ήθελα. Δεν πειράζει.

Βγάζω το σκούφο μου και διορθώνω μηχανικά τα μαλλιά μου καθώς στέκομαι και την κοιτώ. Δεν πειράζει λέει.

Όπου ακούγεται η φωνή του κυρίου Μακ από μια άλλη μεριά του νησιού, λέει κάτι μα δεν μπορούμε να καταλάβουμε τι, όμως σκέπτομαι με χαρά ότι ο κ. Μακ δεν είχε δει τίποτα. Τι καλά που αυτήν ακριβώς τη στιγμή βρισκόταν σε άλλη άκρη του νησιού! Αυτό με ξελαφρώνει λιγάκι, σιμώνω στη συντροφιά και λέω γελώντας και κάνοντας τάχατε τον αδιάφορο:

– Σας παρακαλώ όλους σας να με συγχωρέστε γι' αυτό το αταίριαστό μου φέρεσιμο προ ολίγου· είμαι να σκάσω κι ο ίδιος. Επωφελήθηκα μια στιγμή που η δεσποινίς Εδουάρδα ήθελε ν' αλλάξουμε λουλούδια και της ρίχτηκα· σας παρακαλώ και την ίδια και σας να με συγχωρέσετε. Για ελάτε στη θέση μου, ζω ολομόναχος και δεν είμαι συνηθισμένος να συναναστρέφομαι με κυρίες· κοντά σ' αυτό έχω πιει κιόλας λιγάκι σήμερα, που ούτε και σ' αυτό είμαι συνηθισμένος. Παραβλέψετε λίγο.

Γέλασα μη δίνοντας τάχα και τόση σημασία σ' αυτή τη μπαγκατέλα, για να περάσει το πράμα και να ξεχαστεί μέσα μου όμως δε γελούσα καθόλου. Τα λόγια μου αυτά ωστόσο δεν είχαν καμιά επίδραση στην Εδουάρδα, δεν επιζήτησε διόλου να κρύψει τίποτε και να κάμει να περάσει η εντύπωση από την παραδρομή της, το αντίθετο μάλιστα, ήρθε και κάθισε κοντά μου και με κοίταζε όλη την ώρα. Που και που μου μιλούσε. Αργότερα που παίζαμε τη χήρα πετιέται και λέει δυνατά:

– Εγώ θέλω τον υπολογαγό Γκλαν. Δε σκοπίζομαι να γυρεύω άλλον.

– Μα να πάρει ο διάβολος σόπαστε λοιπόν! της λέω κρυφά χτυπώντας χάμω το πόδι μου.

Ένα σάστισμα πέρασε από την όψη της, έκαμε ένα μορφασμό πόνου και χαμογέλασε ντροπιασμένα. Συγκινήθηκα ως τα βάθη της ψυχής μου, μου ήταν αδύνατο να αντισταθώ σ' εκείνη την έκφραση ερημιάς και εγκαταλείψεως που πήρε το βλέμμα της και όλο το μικροκάμωτο κορμί της, ένιωσα πως την αγαπούσα και πήρα το μακρουλό, λεπτό χεράκι της μέσα στο δικό μου.

– Αργότερα, της είπα. Τώρα όχι πια. Μπορούμε να ιδωθούμε αύριο.

XI

ΤΗ ΝέχΤΑ άκουσα μέσα στον ύπνο μου το Αίσωπο που σηκώθηκε και γρούλιζε στη γωνία του· καθώς όμως αυτήν ακριβώς τη στιγμή ονειρευόμουν πως ήμουν κυνήγι, το γρούξιμο εκείνο ταίριαζε με τ' όνειρό μου και δεν ξύπνησα. Κατά τις δυο το πρωί που βγήκα από την καλύβα μου, είδα έξω στα χορτάρια πατημασιές ανθρώπου κάποιος είχε έρθει, είχε πάει πρώτα στο ένα μου παράθυρο, έπειτα στο άλλο. Τα πατήματα χάνονταν κάτω στο δρόμο.

Την είδα να σιμώνει τρεχάτη, με μάτια που λάμπανε.

– Περιμένετε πολύ; είπε. Φοβήθηκα πως είχα αργήσει.

Δεν είχε αργήσει, είχε φτάσει πριν από μένα.

– Κοιμηθήκατε καλά; είπα εγώ. Δεν ήξερα καθόλου τι να της πω.

– Όχι ήμουν ξυπνητή όλη τη νύχτα, αποκρίθηκε. Και εξιστόρησε ότι δεν είχε πλαγιάσει καθόλου, καθόταν έτσι σ' ένα κάθισμα με σφαλιστά μάτια. Μάλιστα είχε βγει και μια βόλτα έξω.

– Κάποιος ήρθε από έξω απ' την καλύβα μου απόψε, είπα. Είδα πατημασιές στο χορτάρι σήμερα το πρωί.

Κοκκινίζει, όλο το πρόσωπό της κοκκινίζει, μου πιάνει το χέρι εκεί καταμεσής του δρόμου και δεν λέει τίποτα. Την κοιτάζω στα μάτια και την ρωτώ:

– Μήπως ήσασταν εσείς;

– Ναι, αποκρίνεται και σφίγγεται απάνω μου, εγώ ήμουν. Δεν πιστεύω να σας ξύπνησα, έκανα όσο μπορούσα πιο σιγά. Ναι, εγώ ήμουν. Ήθελα να βρεθώ ξανά κοντά σας, να σας νιώσω κοντά μου. Σας αγαπώ.

XII

ΚάΘΕ ΜΈΡΑ ανταμώνουμε, κάθε μέρα. Ομολογώ ότι ήταν χαρά μου να ανταμώνουμε, η καρδιά μου πετούσε. Φέτος είναι δυο χρόνια από τότε και δεν το σκέπτομαι πια παρά μόνο όταν θέλω. Όλη αυτή η ιστορία με διασκεδάζει απλώς, με διασκεδάζει. Κι όσο για τα δυο πράσινα φτερά, ναι, θα το εξηγήσω κι αυτό σε λιγάκι.

Είχαμε πολλά μέρη να βλέπομαστε, πέρα κατά το μύλο, πέρα στο δρόμο του δάσους, μάλιστα ακόμα και στην καλύβα μου· ερχότανε όπου ήθελα. Καλημέρα μου φώναζε πρώτη πάντα από μακριά και της αποκρινόμουν καλημέρα.

– Είσαι χαρούμενος σήμερα, τραγουδάς, μου λέει και τα μάτια της λάμπουνε.

– Ναι, είμαι χαρούμενος αποκρίνομαι. Έχεις λερωθεί λιγάκι αυτού στον ώμο, σκόνη θα είναι ή μπορεί να είναι και πιτσιλίσμα λάσπη απ' το δρόμο· θέλω να το φιλήσω, ναι, άφησέ με να το φιλήσω. Ό,τι είναι δικό σου με γεμίζει

τόση στοργή, τρελαίνομαι. Απόψε ούτε που κοιμήθηκα.

Κι ήταν αλήθεια, νυχτιές ολόκληρες δεν κοιμόμουν καθόλου.

Περπατούμε πλάι-πλάι στο δρόμο του δάσους.

– Δε μου λες, πώς σου φαίνομαι, φέρομαι έτσι όπως θες; με ρωτάει. Ίσως πολυμιλώ ε; όχι; Καλά, μα θέλω όμως να μου πεις πώς σου φαίνομαι. Ώρες-ώρες σκέπτομαι πως αυτό δε μπορεί ποτέ να πάει καλά...

– Ποιο δε μπορεί να πάει καλά; τη ρωτώ.

– Να, αυτό με μας. Πως δε θα μπορέσει να πάει ως το τέλος καλά. Θες πίστεψέ το θες μην το πιστεύεις, λοιπόν να, σου λέω πως περπατώ τώρα δα εδώ χάμω και νιώθω κρυάδες· σαν να μου χύνουν παγωμένα νερά στην πλάτη μου μόνο και μόνο που βρίσκομαι κοντά σου. Είναι από την ευτυχία που νιώθω.

– Ναι, το ίδιο κι εγώ, αποκρίνομαι, ένα κρύο με περνάει ολόκληρο μόνο να σ' αντικρίσω. Έγνοια σου, καλά θα πάει. Στάσου να σου χτυπήσω λιγάκι τις πλάτες να ζεσταθείς.

Μ' αφήνει με τη βία, χτυπώ λιγάκι δυνατότερα για χωρατό, γελώ και τη ρωτώ μήπως και θέλει ακόμη δυνατότερα.

– Α όχι καλέ μου, παρακαλώ, μη με χτυπάς άλλο έτσι, λέει.

Αυτά τα δυο λόγια, αυτά τα δυο λόγια! Ήχησε μέσα μου τόσο απαρηγόρητα αυτό το καλέ μου παρακαλώ!

Προχωρούμε στο δρόμο. Να είναι τάχα θυμωμένη μαζί με το αστείο μου; λέω από μέσα μου. Για να δούμε:

– Θυμήθηκα κάτι, της λέω. Μια φορά σε μιαν εκδρομή με έλκηθρο ήτανε μια νέα που έβγαλε το μεταξωτό της μαντήλι από το λαιμό της και μου το έβαλε εμένα. Το βράδυ της είπα: το μαντήλι σας θα σας το γυρίσω αύριο, να το δώσω να πλυθεί πρώτα. Όχι δώστε μου το τώρα, μου λέει θέλω να το φυλάξω έτσι όπως είναι, έτσι που το φορούσατε. Και το πήρε. Έπειτα από τρία χρόνια την ξανασυναντώ. Και το μαντήλι; της λέω. Πηγαίνει και το φέρνει τυλιγμένο σ' ένα χαρτί, άπλυτο έτσι όπως ήταν τότε, το είδα και μόνος μου.

Η Εδουάρδα μου ρίχνει μια ματιά απ' το πλάι.

– Ναι; και λοιπόν;

– Α, και λοιπόν τίποτα. Μα το βρίσκω όμορφο.

Παύση.

– Και που είναι τώρα αυτή η νέα;

– Στο εξωτερικό.

Δε μιλήσαμε άλλο πάνω σ' αυτό. Μα σαν ήτανε να χωρίσουμε μου λέει:

– Ε, καληνύχτα λοιπόν. Και να μην τη σκέπτεσαι πια αυτή τη νέα, ναι; Εγώ δε σκέπτομαι κανέναν άλλο έξω από σένα.

Την πίστεψα, έβλεπα ότι το έλεγε με την καρδιά της αυτό που έλεγε και δεν είχα τίποτα άλλο να πεθυμώ μια και μόνο εμένα σκεπτόταν. Έτρεξα και την πρόφτασα.

– Ευχαριστώ, Εδουάρδα, της είπα. Και σε λίγο πρόσθεσα με όλη μου την

ψυχή, είσαι μαζί μου παραπάνω καλή απ' όσο μου αξίζει, μα σου είμαι ευγνώμων που με θες. Ο Θεός να σου το ανταποδώσει. Δεν είμαι βέβαια τόσο σπουδαίος όσο ένα σωρό άλλοι, που θα μπορούσες να πάρεις, μα είμαι τόσο δικός σου, τόσο αμέτρητα δικός σου, σου το ορκίζομαι στην ψυχή μου. Τι συλλογίζεσαι; Γιατί βουρκώσανε τα μάτια σου;

– Α, έτσι, αποκρίνεται. Ήτανε τόσο αλλιότιμο αυτό που είπες για το Θεό να μου το ανταποδώσει. Λες κάτι πράγματα που... Σ' αγαπώ τόσο πολύ!

Ρίχτηκε στο λαιμό μου καταμεσής του δρόμου και με φίλησε ακράτητα.

Σαν έφυγε, έσκυψα και τρύπωσα σε μα τούφα για να κρυφτώ να είμαι μοναχός μου με την ευτυχία μου. Και ξαναπετάχτηκα πάλι έξω στο δρόμο να δω μην τυχόν κι είχε προσέξει κανένας πως είχα χωθεί εκεί μέσα. Μα δεν είδα κανένα.

XIII

Νέχτε και καλοκαιρινέ και γαληνεμένα νερά κι ατέλειωτα γαληνεμένα δάση. Καμιά φωνή, κανένα περπάτημα στο δρόμο, η καρδιά μου μεθάει σαν από μαύρο κρασί. Πεταλούδια και καντηλοσβύστες μπαίνουν πετώντας δίχως ν' ακούγονται από το παράθυρο μου, τραβηγμένα απ' τη λάμψη της φωτιάς κι από τη μυρωδιά του πουλιού που ψήνω. Σκουντουφλούν εδώ εκεί στη σκεπή μ' ένα μουγκό χτύπο, φουρφουρίζουν στ' αφτιά μου, που με κάνουν κι ανατριχιάζω, και πάνε έπειτα και κάθονται στη μπαρουτοθήκη μου στον τοίχο, που είναι άσπρη. Τα προσέχω από κοντά κάθονται τρεμουλιάζοντας και με κοιτάζουν, είναι ψυχαράκια, βώτριδες και πυροπεταλούδια. Μερικά τους θαρρείς κι είναι πανσέδες πετούμενοι.

Βγαίνω απ' έξω στην καλύβα μου κι αφουγκράζομαι. Τίποτα, κανένας ήχος. Όλα κοιμούνται. Ο αγέρας λαμπυρίζει από τα έντομα που πετούνε, από τις μυριάδες τα φτερά που χορεύουν σβουρίζοντας. Πέρα, στην άκρη στο δάσος, φυτρώνουνε φτέρες και σπριγγλόχορτα· οι κουμαριές και τα ρείκια είναι ανθισμένα και τ' αγαπώ τα μικρούλκα ανθάκια τους. Ευχαριστώ Θεέ μου για το κάθε λουλουδισμένο ρείκι που έχουνε δει τα μάτια μου· ήτανε όπως μικρά τριαντάφυλλα σκορπισμένα στο δρόμο μου και κλαίω από αγάπη που τα θυμάμαι. Εδώ κοντά κάπου είναι βγαλμένα κι αγριογαρούφαλα· δεν τα βλέπω, όμως ακούω τη μυρωδιά τους.

Μα τώρα, τις ώρες της νύχτας, ξεδιπλώνουνε ξαφνικά τα πέταλά τους τα μεγάλα άσπρα λουλούδια μέσα στο δάσος, τα φυλλοκάρδια τους στέκουν ολάνοιχτα, ανασαίνουν. Νυχτοβαβούλοι πέφτουν απότομα απάνω στα φύλλα τους και βάνουν όλο το φυτό σε τρεμούλα. Τριγυρίζω από λουλούδι σε λουλούδι, είναι μεθυσμένα όλα τους, είναι σαρκικά μεθυσμένα όλα τους και στέκω και τα βλέπω πως μεθούν.

Ανάλαφρα πατήματα, μια λαχανιασμένη ανάσα, ένα χαρούμενο καλησπέρασμα.

Αποκρίνομαι στο χαιρετισμό και γονατίζω χάμω κι αγκαλιάζω τα δυο πόδια και το φτωχικό φόρεμα.

– Καλησπέρα, Εδουάρδα! λέω ξανά, σβήνοντας από ευτυχία.

– Πόσο μ' αγαπάς! Ψιθυρίζει σιγά-σιγά.

– Πόση ευγνωμοσύνη σου έχω πες! Αποκρίνομαι. Είσαι δική μου και η καρδιά μου σταματάει μέσα μου όλη μέρα, που σε συλλογιέμαι. Είσαι η πιο όμορφη κοπέλα του κόσμου και σ' έχουν αγγίξει τα χείλια μου. Συχνά ανάβω όλος από χαρά μόνο με το που αναλογίζομαι ότι σ' έχουν φιλήσει τα χείλια μου.

– Γιατί μ' αγαπάς τόσο πολύ απόψε; με ρωτάει.

Μα για χίλιους δυο λόγους, για αμέτρητους λόγους –και μόνο να την έβανε ο νους μου έφτανε. Εκείνη η ματιά κάτω από τα καμαρωτά φρύδια, εκείνο το μελαχρινό, αβρό πρόσωπο!

– Και πως δε θα σ' αγαπούσα! λέω. Ευχαριστώ το κάθε δέντρο, το κάθε τι τριγύρω μου επειδή έχεις την υγεία σου κι είσαι καλά. Μια φορά σ' ένα χορό ήταν μια νέα που καθόταν όλη την ώρα στη θέση της και κανένας δεν πήγαινε να τη σηκώσει. Δεν τη γνώριζα μα το πρόσωπό της μου έκανε εντύπωση, σίμωσα μπροστά της και υποκλίθηκα. «Χορεύετε;» είπα. Κούνησε το κεφάλι της. «Γιατί δε χορεύετε;». «Μπορείτε να το εξηγήσετε; μου λέει ο πατέρας μου ήταν ένας πολύ ωραίος άντρας, η μητέρα μου σωστή καλλονή. Και παρθήκανε από έρωτα. Ωστόσο εγώ γεννήθηκα κουτσή».

Η Εδουάρδα γύρισε και με κοίταξε.

– Ας καθίσουμε, είπε.

Καθίσαμε εκεί, στα ρείκια.

– Ξέρεις τι λέει η φίλη μου για σένα; άρχισε να λέει. Λέει πως η ματιά σου είναι σαν αγριμικού κι άμα την κοιτάξεις την κάνεις και ξετρελαίνεται. Σαν να την αγγίζεις λέει.

Μια παράξενη χαρά πέρασε το κορμί μου καθώς άκουσα αυτά τα λόγια, χαρά όχι για μένα, μα για την Εδουάρδα, και συλλογίστηκα, εμένα μια μονάχα είναι που με ενδιαφέρει, αυτή τι λέει για τα μάτια μου;

– Ποια φίλη σου; ρώτησα

– Δε σου τη λέω. Ήτανε όμως μια απ' αυτές που ήμασταν στην εκδρομή στο νησί.

– Καλά, καλά.

Και μιλήσαμε για άλλα πράγματα.

– Σε λίγες μέρες ο μπαμπάς μου θα φύγει ταξίδι για τη Ρωσία, μου λέει. Σαν φύγει θα οργανώσω μια διασκέδαση. Πηγες ποτέ στα Απονήσια; Θα έχουμε δυο καλάθια μποτίλιες κρασί, θα έρθουνε μαζί και οι κυρίες από το πρεσβυτέριο, του

ζήτησα του μπαμπά και μου έδωσε το κρασί. Άκου όμως, να μην κοιτάξεις ξανά τη φίλη μου! Μου δίνεις το λόγο σου; Αλλιώς δεν της λέω να έρθει.

Και χωρείς να πει τίποτ' άλλο έπεσε με ορμή στο λαιμό μου και με κοίταξε, κάρφωσε τα μάτια της στα δικά μου και με κοίταζε ανασαίνοντας βαριά. Το βλέμμα της ήταν σκοτεινιασμένο.

Σηκώθηκα απάνω απότομα και μέσα στη σαστιμάρα μου δε βρήκα να πω παρά:

– Όστε έτσι λοιπόν, φεύγει για τη Ρωσία ο μπαμπάς σου.

– Γιατί σηκώθηκες έτσι άξαφνα;

– Γιατί είναι αργά πια, Εδουάρδα. Να, τα άσπρα λουλούδια σφαλούν, ο ήλιος ανεβαίνει πάλι, ξημερώνει.

Τη συνόδεψα μέσ' απ' το δάσος κι έπειτα στάθηκα και την παρακολούθησα με το βλέμμα όσο φαινόταν· κάτω χαμηλά στράφηκε και μου φώναξε σιγανά καληνύχτα. Έπειτα δεν την έβλεπα πια. Την ίδια στιγμή άνοιξε η πόρτα του σιδερά· ένας άνθρωπος με άσπρη τραχηλιά βγήκε έξω, έριξε μια ματιά τριγύρω, κατέβασε το καπέλο του χαμηλά και πήρε το δρόμο κάτω κατά το Σίριλουντ.

Τα αφτιά μου ακούγανε ακόμα το καληνύχτισμα της Εδουάρδας.

XIV

Η χΑΡά ΜΕΘάΕΙ. Ρίχνω μια τουφεκιά στον αέρα κι ένας αξέχαστος αντίλαλος αποκρίνεται από βουνό σε βουνό, απλώνεται πέρα στη θάλασσα και ξυπνάει ένα ξαγρυπνισμένο τιμονιέρη, που έχει βάρδια στη μπρατσέρα του. Τι είναι που με κάνει και χαίρομαι; Μια σκέψη που περνάει απ' το νου μου, μια θύμηση, ένας ήχος μέσ' στο δάσος, ένα πρόσωπο. Την συλλογιέμαι, κλείνω τα μάτια μου και στέκω καταμεσής του δρόμου και την συλλογίζομαι, μετρώ τις στιγμές.

Τώρα σαν να διψάω κι ας πάω να πω στο ρυάκι· τώρα ας μετρήσω εκατό βήματα μπρος κι εκατό πίσω· τώρα πια πέρασε η ώρα, είναι αργά πια, συλλογίζομαι.

Μπήκε τίποτα στη μέση; Ένας μήνας είναι περασμένος, κι ένας μήνας δεν είναι καθόλου πολύς καιρός· δε μπήκε τίποτα στη μέση! Ένας Θεός μονάχα ξέρει τι γρήγορα που πέρασε αυτός ο μήνας. Μα οι νύχτες όμως, συχνά δεν περνούσε καθόλου και μου έρχεται και βουτώ το σκούφο μου στο ρυάκι και κάθομαι να τον στεγνώσω έπειτα, μόνο και μόνο για να περνάει περιμένοντας η ώρα.

Μετρούσα τον καιρό μου με τις νύχτες. Πότε-πότε περνούσε νύχτα και η Εδουάρδα δεν ερχότανε, μια φορά μάλιστα δεν φάνηκε δυο νύχτες στη σειρά.

Δυο νύχτες. Δεν ήτανε τίποτα στη μέση, όμως μου φαινότανε τότε πως η ευτυχία μου είχε διαβεί ίσως το απόγειό της.

Δεν το είχε διαβεί τάχα;

– Ακούς, Εδουάρδα, τι ανήσυχο που είναι το δάσος απόψε; Ένα ασταμάτητο ανατριχίασμα βαστάει όλες τις τούφες, το κάθε μεγάλο φύλλο τρέμει. Κάτι θα τρέχει φαίνεται· μα δεν ήταν αυτό που ήθελα να πω. Ακούω ένα πουλάκι που κελαηδάει εδώ ψηλά, δεν είναι σπουδαίος τραγουδιστής, στεφαναράκι είναι· μα δυο νύχτες τώρα κάθεσαι στην ίδια θέση και φωνάζει το ζευγάρι του. Ακούς ένα μονότονο τριτίρισμα;

– Ναι, το ακούω. Γιατί με ρωτάς;

– Α, για τίποτα δυο νύχτες κάθεσαι εκειδά. Αυτό μόνο ήθελα να σου πω... Ευχαριστώ, ευχαριστώ που ήρθες απόψε, αγαπημένη! Καθόμουν εδώ και σε περίμενα πως θα έρθεις απόψε, ή κι αύριο, χαιρόμουν, από πριν για όποτε κι αν ερχόσουν.

– Κι εγώ περίμενα πότε να έρθω. Ο νους μου είναι σε σένα κι έπιασα και μάζεψα τα γυαλιά από το ποτήρι που έσπασες μια φορά και τα φύλαξα· το θυμάσαι; Ο μπαμπάς μου έφυγε χτες τη νύχτα, είμαι δικαιολογημένη που δεν ήρθα, είχα τόσα και τόσα να του ετοιμάσω και να του θυμίσω. Το ήξερα πως τριγύριζες εδώ στο δάσος και με περίμενες και ετοιμάζα τα πράματα του μπαμπά κι όλο έκλαιγα.

– Όμως είχαν περάσει δυο νύχτες, συλλογίστηκα, τι την εμπόδισε προχτές τη νύχτα; Και γιατί δε λάμπει στα μάτια της η ίδια χαρά σαν άλλοτε;

Πέρασε μια ώρα. Το στεφαναράκι σόπαινε απάνω στο ύψωμα, το δάσος απλωνόταν βουβό. Όχι, τίποτα δεν είχε μπει στη μέση, όλα ήταν όπως και πρώτα, με καληνύχτισε δίνοντάς μου το χέρι και κοιτάζοντας με όλο αγάπη.

– Αύριο; της είπα.

– Όχι αύριο, αποκρίθηκε.

Δε τη ρώτησα γιατί.

– Μα αύριο εγώ και συ θα έχουμε την εκδρομή μας, είπε γελώντας. Λογάριαζα να σου το κάμω έκπληξη μα πήρε μια τέτοια δυστυχισμένη όψη το μούτρο σου, που μ' ανάγκασες να στο πω από τώρα. Ήθελα λέει να σου στείλω γραφτή πρόσκληση.

Η καρδιά μου αλάφρωσε ανείπωτα.

Έφυγε κουνώντας μου το κεφάλι σ' αποχαιρετισμό, απομακρύνθηκε λίγο.

– Να σε ρωτήσω ακόμα ένα πράμα, είπα από εκεί που είχα σταθεί. Πόσος καιρός είναι που μάζεψες εκείνα τα γυαλιά και τα φύλαξες;

– Πόσος καιρός είναι;

– Ναι. Μια βδομάδα να πούμε, δυο βδομάδες;

– Α ναι. Ας πούμε δυο βδομάδες. Μα γιατί με ρωτάς; Όχι-όχι, θα σου πω την αλήθεια· χτες τα μάζεψα.

Ώστε χτες τα μάζεψε, χτες ακόμα λοιπόν με είχε στο νου της. Όλα καλά τότε, όλα καλά!

XV

ΟΙ ΔέΟ ΒάρΚΕΠ είχαν ριχτεί στο γιαλό και μπήκαμε. Τραγουδούσαμε κι μιλούσαμε. Τα Απονήσια ήτανε ανοιχτά, πίσω από τα κοντινά νησάκια με τις λιάσπρες, και χρειάστηκε κάμποση ώρα κουπί ώσπου να φτάσουμε εκεί πέρα. Στο αναμεταξύ κουβεντιάζαμε από τη μια βάρκα στην άλλη. Ο γιατρός είχε βάλει ανοιχτά ρούχα καθώς κι οι κυρίες· ποτέ άλλη φορά δεν τον είχα δει τόσο εύθυμο, συζητούσε, μιλούσε, δεν ήτανε πια ένα βουβό πρόσωπο. Σχημάτισα τη γνώμη πως θα είχε πει λιγάκι και ήτανε χαρούμενος. Μόλις αποβιβαστήκαμε παρακάλεσε τη συντροφιά να δώσει προσοχή μια στιγμή και μας ευχήθηκε με δυο λόγια το καλώς ορίσατε. Ώστε του ανέθεσε καθήκοντα αμφιτρώωνος η Εδουάρδα σκέφτηκα.

Ήτανε πολύ αβρός με τις κυρίες, περιποιητικότητας. Στην Εδουάρδα φερνόταν με ευγένεια, με καλοσύνη, συχνά σαν πατέρας στο παιδί του και όπως τόσες φορές άλλοτε σχολαστικά διδακτικός. Έλεγε αυτή λόγου χάρη: γεννήθηκα στα τριανταοχτώ. Πετιόταν αυτός αμέσως και παρατηρούσε: στα χίλια οχτακόσια τριανταοχτώ εννοείτε βέβαια, ε; Αν του είχε αποκριθεί: όχι, στα χίλια εννιακόσια τριανταοχτώ, δε θα σάστιζε διόλου μόνο θα τη διόρθωνε και πάλι και θα έλεγε: λάθος θα κάνετε ασφαλώς. Άμα έλεγα εγώ τίποτα με άκουγε με ευγένεια και μάλιστα με προσοχή, χωρίς να μου δείχνει την παραμικρή περιφρόνηση.

Ένα κορίτσι σίμωσε και με χαιρέτισε. Δεν την αναγνώρισα δε μπορούσα να τη θυμηθώ ποια ήταν και είπα μερικά σαστισμένα λόγια που την κάνανε κι έβαλε τα γέλια. Ήταν μια από τις δυο κόρες του πρωτοπάστορα, είχαμε κάμει παρέα στην προηγούμενη εκδρομή εκεί στις λιάσπρες, την είχα μάλιστα καλέσει να έρθει και στην καλύβα μου. Κουβεντιάσαμε λίγο οι δυο μας.

Περνούν μια-δυο ώρες. Αρχίζω να βαριέμαι, αδειάζω το ποτήρι μου μόλις μου βάνουν κρασί κι ανακατεύομαι παντού, συζητώ με όλους. Κάνω και πάλι κάμποσες γκάφες, έχω χάσει τα νερά μου και δε βρίσκω αμέσως πως να απαντήσω σε καμιά περιποίηση που μου κάνουν, λέω ασυναρτησίες ή δεν τα καταφέρνω να πω λέξη και κατασκάζω έπειτα. Πέρα στη μεγάλη πέτρα που έχουμε για τραπέζι, ο γιατρός μιλεί με χειρονομίες:

– Ψυχή! Και τι είναι η ψυχή; Η κόρη του πρωτοπάστορα τον είχε κατηγορήσει ότι ήταν οπαδός της ελευθέρως βουλήσεως, άθεος. Μάλιστα! Γιατί δε θα σκεπτόταν κάποιος ελεύθερα; Φαντάζονταν την κόλαση σαν κανένα διαμέρισμα μέσα στη γης και το διάβολο διευθυντή των υπηρεσιών,

όχι, μεγαλειότης ήτανε ο διάβολος. Και θα μιλούσε και για τα εικονίσματα στην εκκλησία του παραρτήματος; Ένας Χριστός, μερικοί ιουδαίοι και ιουδαίες και ύδωρ μεταβεβλημένον σε οίνο. Πολύ καλά. Μα ο Χριστός διέφερε κατά τούτο, είχε φωτιστέφανο στο κεφάλι. Και τι ήταν ένα φωτιστέφανο; Ένα κίτρινο τσέρκουλο βαρελιού στημένο σε τρεις τρίχες.

Δυο από τις κυρίες χτύπησαν κατατρομαγμένες τα χέρια τους.

Μα ο γιατρός ξέφυγε την κακοτοπιά και είτε σε τόνο αστείου:

– Ψέματα; Είναι τρομερό να τ' ακούει κάποιος;! Το ομολογώ. Μα αν το πει και το ξαναπεί επτά οχτώ φορές τότε δε θα είναι και τόσο τρομερό... Μου επιτρέπετε, κυρίες μου, να πιω εις υγείαν σας!

Γονάτισε στα χόρτα μπροστά στις δυο κυρίες, έβγαλε το καπέλο του και βαστώντας το ψηλά-ψηλά με το αριστερό του χέρι άδειασε το ποτήρι του μονορούφι ως τον πάτο. Ενθουσιάστηκα τόσο πολύ με την τόση του κατατσούνη, που θα έπινα κι εγώ εις υγείαν μαζί του αν δεν είχε κιόλας αδειάσει το ποτήρι του.

Η Εδουάρδα τον παρακολουθούσε με το βλέμμα της. Πήγα και στάθηκα σιμά της και της είπα:

– Θα παίξουμε τη «χήρα» σήμερα;

– Ανακάθισε στη θέση της και σηκώθηκε.

– Μην ξεχνάτε ότι δεν πρέπει να μιλούμε τώρα στον ενικό, μου είπε σιγά.

Ούτε της είχα άλλοτε μιλήσει στον ενικό. Τραβήχτηκα πέρα ξανά.

Περνάει άλλη μια ώρα. Η μέρα άρχιζε να μην έχει τελειωμό, από ώρα τώρα θα είχα γυρίσει σπίτι μονάχος αν είχα μια τρίτη βάρκα: ο Αίσωπος βρισκόταν δεμένος στην καλύβα, ίσως να με συλλογιζότανε αυτός. Της Εδουάρδας ο νους ήτανε δίχως άλλο μακριά από μένα, μιλούσε για το τι ευτυχία θα ήταν να μπορούσε κάποιος να έφευγε από εδώ, να πάει σ' άλλα μέρη, τα μάγουλα της είχαν ξανάψει και μόνο με την ιδέα αυτή, έχανε μάλιστα και τα λόγια της:

– Κανείς δε θα ήταν περισσότερο ευτυχέστερος από μένα. Την ημέρα που...

– Περισσότερο ευτυχέστερος, λέει ο γιατρός.

– Πώς ρωτάει εκείνη.

– Δεν καταλαβαίνω.

– Είπατε περισσότερο ευτυχέστερος, δε λέω τίποτ' άλλο.

– Μπα, έτσι είπα; Με συγχωρείτε. Κανείς δε θα ήταν περισσότερο ευτυχής από μένα την ημέρα που θα επιβιβαζόμουν στο βαπόρι. Ώρες-ώρες με πιάνει καημός για τόπους που δεν ξέρω ούτε πού βρίσκονται καν.

Ποθούσε να φύγει, εμένα δε με θυμόταν. Το έβλεπα στο πρόσωπό της, εκεί που στεκόμουν πως μ' είχε ξεχάσει. Ε, δε μου έπεφτε λόγος γι' αυτό· μα στεκόμουν εκεί και το έβλεπα ο ίδιος γραμμένο στο πρόσωπό της. Και οι στιγμές ήταν θλιβερά ατέλειωτες. Ρώτησα πολλούς αν δεν ήταν πια ώρα να γυρίζουμε, ήταν αργά πια, έλεγα, και ο Αίσωπος βρισκόταν δεμένος στην

καλύβα. Μα κανείς δεν ήθελε να γυρίσουμε.

Πήγα για τρίτη φορά πέρα στην κόρη του πρωτοπάστορα· αυτή είχε πει για τη ματιά μου, πως είναι σαν αγριμικού, σκέφτηκα. Ήπιαμε μια μαζί. Τα μάτια της έπαιζαν αδιάκοπα, δε στέκονταν στιγμή ήσυχα, με κοίταζαν κι αμέσως κοίταζαν αλλού· κι όλο έτσι.

– Πείτε μου δεσποινίς, της είπα δε νομίζετε και σεις ότι οι άνθρωποι σ' αυτά εδώ τα μέρη μοιάζουν με τα σύντομα τούτα καλοκαίρια τους; Ότι είναι κι αυτοί όπως εκείνα φευγαλέοι κι όμορφοι;

Μιλούσα δυνατά, πολύ δυνατά και το έκανα επίτηδες. Εξακολούθησα να μιλώ έτσι και παρακάλεσα ξανά τη δεσποινίδα να μου κάμει την ευχαρίστηση να έρθει καμιά μέρα να δει την καλύβα μου. Θα σας το χρωστώ μεγάλη χάρη, φώναξα απάνω στη πίκρα μου, και σκέφτηκα κιόλας πως κάτι θα έβρισκα να της κάμω δώρο αν ερχότανε. Δεν είχα ίσως τίποτ' άλλο να της χαρίσω εξόν από την μπαρουτοθήκη μου.

Και η δεσποινίς υποσχέθηκε ότι θα ερχόταν.

Η Εδουάρδα καθόταν με το πρόσωπο της στραμμένο αλλού και δεν την ένοιαζε τι έλεγα εγώ και τι δεν έλεγα. Πρόσεχε στις κουβέντες των άλλων και τότε-τότε ανακατευόταν κι αυτή κι έβανε το λόγο της. Ο γιατρός κοίταζε τα χέρια των κοριτσιών και τους έλεγε τις μοίρες τους· κι αυτουνού τα χέρια ήταν λεπτά και μικροκάμωτα και στο δάχτυλό του φορούσε ένα δαχτυλίδι. Ένιωσα περιπτό τον εαυτό μου μέσα εκεί και κάθισα κάμποση ώρα ολομόναχος πέρα σε μια πέτρα. Ο ήλιος είχε χαμηλώσει για καλά, ήταν αρκετά αργά πια. Ορίστε, έλεγα από μέσα μου, κάθομαι εδώ χάρη ολομόναχος σε μια πέτρα κι ο μόνος άνθρωπος, που θα μπορούσε να με πάρει από δω μ' αφήνει έτσι. Εξάλλου μου είναι κι αδιάφορο να σου πω.

Ένα αίσθημα απέραντης εγκατάλειψης με κυρίεψε. Οι κουβέντες πίσω μου έδιναν κι έπαιρναν κι άκουσα την Εδουάρδα να γελάει· με το γέλιο αυτό πετάχτηκα απάνω και τράβηξα ίσα στη συντροφιά. Ήταν αδύνατο να κρατηθώ δεν ήξερα τι έκανα.

– Μια στιγμή παρακαλώ! είπα. Μου κατέβηκε η ιδέα τώρα που καθόμουν εκεί πέρα πως μπορεί να σας άρεσε να βλέπατε το κουτί με τους δόλους μου. Κι έβγαλα κι άνοιξα το κουτί μου με τις ψεύτικες πεταλούδες που έφτιανα για δόλο σ' αγκίστρια μου. Με συγχωρείτε που δεν το σκέφτηκα από πρωύτερα. Κοιτάξτε παρακαλώ τις πεταλούδες, θα μου κάμειτε μεγάλη χαρά να τις δείτε, ελάτε όλοι, να, έχω και κόκκινες και κίτρινες. Και καθώς μιλούσα κρατούσα στο χέρι το σκούφο μου. Το πρόσεξα από μοναχός μου ότι είχα βγάλει το σκούφο μου κι ότι αυτό δεν ταίριαζε και τον ξαναφόρεσα αμέσως.

Έγινε βουβαμάρα πέρα και πέρα για μια στιγμή και κανένας δεν έκανε να πάρει το κουτί μου. Τέλος άπλωσε ο γιατρός το χέρι του και το πήρε, λέγοντας με ευγενικό τρόπο:

– Ναι, ευχαριστούμε για να τα δούμε αλήθεια αυτά τα περίεργα πράγματα. Πάντα μου ήταν ένα αίνιγμα πώς τις φτιάχνουνε τούτες τις πεταλούδες;

Ήταν απλό· αγόραζα τα φτερά μόνο και τα αγκίστρια. Δεν ήτανε και περίφημα καμωμένες, αλλά τις είχα μόνο για μένανε και μου κάνανε.

– Τις φιάχνω μοναχός μου, είπα γεμάτος ευγνωμοσύνη. Κι άρχισα στη στιγμή να εξηγώ πώς τις έφτιαχνα. Ήτανε τόσο απλή η δουλειά τους. Στο εμπόριο όμως έβρισκε κάποιος και έτοιμες πεταλούδες, που ήταν σωστά καλλιτεχνήματα.

Η Εδουάρδα έριξε μια αδιάφορη ματιά σε μένα και στο κουτί μου και εξακολούθησε έπειτα να μιλάει με τις φίλες της.

– Α, να και τα υλικά, είπε ο γιατρός. Κοίτα τι ωραία φτερά!

Η Εδουάρδα σήκωσε τα μάτια της.

– Τα πράσινα είναι ωραία, είπε· να τα δω γιατρέ.

– Κρατήστε τα, φώναξα. Ναι κρατήστε τα, σας το γυρεύω χάρη. Δυο πράσινα φτερά πουλιού είναι. Μην αρνείστε σας παρακαλώ, έχετέ τα έτσι για ενθύμιο.

Τα κοίταξε και είπε:

– Φαίνονται πότε πράσινα και πότε χρυσά κατά τον τρόπο που τα κρατάει κανείς στον ήλιο. Ναι, ευχαριστώ, σαν θέλετε να μου τα χαρίσετε.

– Ναι, σας τα χαρίζω, είπα.

Τα φύλαξε στα πράγματά της.

Σε λίγο ο γιατρός μου γύρισε το κουτί και μου είπε ευχαριστώ. Σηκώθηκε επάνω και ρώτησε αν δεν ήταν πια ώρα να σκεπτόμαστε σιγά-σιγά το γυρισμό.

– Μα ναι, για το Θεό! είπα. Έχω ένα σκύλο και με περιμένει σπίτι. Σκεφθείτε το κι εσείς. Έχω ένα σκύλο, είναι φίλος μου, με έχει ολοένα στο νου του, κι όταν γυρίζω στέκει με τα μπροστινά του πόδια στο παράθυρο και με δέχεται. Η μέρα μας πέρασε έξοχα, τώρα έχει βραδιάσει σχεδόν, ας γυρίσουμε πια. Χίλια ευχαριστώ σε όλους σας.

Περίμενα κάτω στο γιαλό να δω σε ποια βάρκα θα έμπαινε η Εδουάρδα για να μπω εγώ στην άλλη. Έτσι είχα αποφασίσει. Ξαφνικά την ακούω που με φωνάζει. Την κοίταξα παραξενεμένος, το πρόσωπό της κοκκίνισε· ήρθε τότε σιμά, μου έδωσε το χέρι της κι είπε τρυφερά:

– Ευχαριστώ για τα φτερά... Θα μπορούμε στην ίδια βάρκα βέβαια, ε;

– Όπως θέλετε, αποκρίθηκα.

Μπήκαμε στη βάρκα, κοίταξε και πήρε θέση στο δικό μου πάγκο, πλάι μου, και μ' άγγιζε το γόνατό της. Την κοίταξα· με κοίταξε κι αυτή μια στιγμή. Μου έκανε καλό να μ' αγγίζει το γόνατό της, άρχισα να νιώθω τον εαυτό μου αποζημιωμένο για την πικρή αυτή μέρα και να ξαναβρίσκω το κέφι μου· όταν ξαφνικά άλλαξε θέση, μου γύρισε την πλάτη κι έπιασε την κουβέντα με τον γιατρό, που καθόταν από πίσω στο τιμόνι. Ένα ολόκληρο τέταρτο ήτανε σα να μην υπήρχα γι' αυτήν. Τότε έκαμα κάτι που ακόμα να το ξεχάσω, και που το

μετανιώνω και σήμερα. Της έφυγε το ένα γοβάκι της από το πόδι, εγώ το αρπάζω αμέσως και του δίνω μια και πάει πέρα, στη θάλασσα, θες πες από χαρά που ήταν κοντά μου, θες από την ανάγκη να δείξω πως κάτι ήμουν κι εγώ και να της θυμίσω ότι υπήρχα, δεν ξέρω. Το πράγμα έγινε τόσο γοργά, δεν το σκέφθηκα, έτσι μου κατέβηκε και το έκαμα.

Οι κυρίες μπήξανε τις φωνές. Τα έχασα ολότελα κι ο ίδιος μ' αυτό που είχα κάμει, μα τι ωφελούσε. Το κακό είχε γίνει. Ο γιατρός ήρθε σε βοήθεια μου: «Α γερά τα κουπιά!» φώναξε κι έκαμε το τιμόνι κατά το γοβάκι· και σε μια στιγμή, ο βαρκάρης που έλαμνε το άρπαξε, ίσα-ίσα την ώρα που είχε πάρει νερό και βούλιαξε για φούντο. Το μπράτσο του είχε βραχεί ίσαμε απάνω. Αντήχησε ένα ζήτω από πολλά στόματα κι απ' τις δυο βάρκες που το γοβάκι είχε σωθεί.

Ήμουν καταντροπιασμένος κι ένιωθα το πρόσωπό μου ν' αλλάζει χρώματα και να σφίγγεται καθώς σκούπιζα το γοβάκι με το μαντήλι μου να το στεγνώσω. Της το έδωσα και το πήρε βουβή.

– Τέτοιο πράγμα δεν το ξανάδα!

– Α, δεν το ξανάδατε, μπα; είπα κι εγώ. Χαμογέλασα κι ανακάθισα ντούρος, κάνοντας τάχα πως είχε τον λόγο της αυτή μου η κίνηση, πως κάτι κρυβόταν από κάτω. Μα τι μπορούσε όμως να κρύβεται αυτού από κάτω; Ο γιατρός για πρώτη φορά με κοίταξε περιφρονητικά.

Πέρασε κάμποση ώρα, οι βάρκες μας σιμώσανε στη στεριά, το κακοκέφιασμα πέρασε, τραγουδούσαμε, φτάναμε πια στη σκάλα. Η Εδουάρδα είπε:

– Ακούστε, δεν το ήπιαμε όλο το κρασί που είχαμε, απομένουν ένα σωρό μποτίλιες ακόμα. Θα κάνουμε ακόμα μια διασκέδαση, κανέναν γλέντι αυτές τις μέρες, να χορέψουμε· να διοργανώσουμε μια χοροεσπερίδα στη μεγάλη σάλα στο σπίτι μας.

Σαν βγήκα έξω πήγα να ζητήσω συγγνώμη από την Εδουάρδα:

– Αχ! πόσο πεθυμώ να ξαναβρεθώ στην καλύβα μου, της είπα. Αυτή η μέρα ήταν μαρτυρική.

– Μπα, ήταν τόσο μαρτυρική για σας αυτή η μέρα, κ. υπολοχαγέ;

– Εννοώ ότι, είπα και τα γύρσια, εννοώ ότι τα κατάφερα πολύ δυσάρεστα και για μένα και για άλλους. Πέταξα το παπούτσι σας στη θάλασσα.

– Ναι, ήταν περίεργη αυτή σας η έμπνευση.

– Με συγχωρείτε! είπα.

XVI

ΤΙ ΤΟ ΧΕΙΡΑΤΕΡΟ μπορούσε να συμβεί ακόμα; Αποφάσισα να κρατήσω την ηρεμία μου ό,τι κι αν συνέβαινε, μάρτυς μου ο Θεός. Μήπως ήμουν εγώ τάχα που από την αρχή-αρχή την είχα κυνηγήσει; Όχι, όχι, ποτέ, μιαν κάποια

μέρα μόνο είχα τύχει στο δρόμο της. Μα τι καλοκαίρι κι αυτό εδώ στο Βορρά! Οι βαβούλοι είχανε πάψει κιόλας να πετούνε και οι άνθρωποι μου φαίνονται όλο και πιο ανεξήγητοι, μ' όλο που ο ήλιος τους φώτιζε νύχτα-μέρα. Τι να γύρευαν να δουν τα γαλανά τους μάτια και τι να σκέπτονταν τάχα πίσω από τα παράξενά τους μέτωπα; Εξάλλου αδιαφορούσα για όλους τους πέρα για πέρα. Πήρα τ' αριμίδια μου κι έπιασα και ψάρευα δυο μέρες, τέσσερεις μέρες· μα τις νύχτες όμως κειτόμουν με ανοιχτά μάτια στην καλύβα...

– Έχω τέσσερεις μέρες να σας δω, Εδουάρδα;

– Τέσσερεις μέρες, σωστά. Μα ακούτε δω, δεν ξέρετε τι δουλειές είχα. Ελάτε να δείτε.

Με πήγε στη μεγάλη σάλα. Τα τραπέζια ήταν βγαλμένα έξω, τα καθίσματα είχαν αραδιαστεί γύρω-γύρω στους τοίχους, όλα τα πράγματα είχαν αλλάξει θέση· ο πολυέλαιος, η σόμπα και οι τοίχοι ήταν διακοσμημένοι φανταστικά με ρείκια και μαύρα υφάσματα από το μαγαζί τους. Σε μια γωνία ήταν το πιάνο.

Αυτά ήταν οι ετοιμασίες για τη «χοροεσπερίδα».

– Πώς σας φαίνονται; ρώτησε.

– Παράξενα, αποκρίθηκα.

Βγήκαμε από τη σάλα.

– Ακούστε, Εδουάρδα, της είπα. Με ξεχάσατε πια εντελώς;

– Δε σας καταλαβαίνω, αποκρίθηκε παραξενεμένη. Δε τα είδατε τι έχω κάμει; Μπορούσα λοιπόν να έρθω σε σας;

– Όχι, είπα κι εγώ, ίσως λοιπόν να μην μπορούσατε να έρθετε. Ήμουν αγρυπνισμένος, αποκαμωμένος, τα λόγια που έλεγα ήταν ασήμαντα κι ακυβέρνητα, είχα δοκιμάσει τόση δυστυχία όλη την ημέρα. Όχι, τότε βέβαια δεν μπορούσατε να έρθετε. Τι ήθελα να πω: με λίγα λόγια κάποια μεταβολή έχει συμβεί, κάτι έχει μπει στη μέση. Ναι. Μα δε μπορώ να διαβάσω στην όψη σας τι; Τι παράξενο που είναι το μέτωπό σας, Εδουάρδα! Τώρα το βλέπω.

– Μα δε σας ξέχασα! Φώναξε κοκκινίζοντας και πέρασε μεμιάς το χέρι της κάτω απ' το μπράτσο μου.

– Καλά, ίσως ούτε και με ξεχάσατε. Μα τότε δεν ξέρω πια τι μου γίνεται. Το ένα απ' τα δύο.

– Αύριο θα λάβετε μια πρόσκληση. Θα χορέψετε μαζί μου. Τι χορό που θα κάνουμε!

– Θέλετε να 'ρθείτε μαζί μου λίγο δρόμο;

– Τώρα; Αδύνατον δε μπορώ. Σε λίγο θα έρθει ο γιατρός, θα έρθει να με βοηθήσει λίγο, δεν τα έχω τελειώσει ακόμα όλα. Λοιπόν; βρρίσκετε ότι καλά είναι έτσι η σάλα; Δε νομίζετε ότι...

Ένα αμάξι σταματάει από κάτω.

– Με αμάξι έρχεται σήμερα ο γιατρός; ρωτώ.

– Ναι έστειλα να τον φέρουν, ήθελα να...

– Να μην του κουράσετε το βγαλμένο ποδάρι του, ναι. Ε, ας σας αφήσω εγώ... Καλημέρα, γιατρέ. Χαίρω πολύ που σας ξαναβλέπω. Είστε πολύ καλά πάντα στην υγεία σας; Μου επιτρέπετε ελπίζω εμένα να του δίνω.

Απέξω απ' τη σκάλα γύρισα και κοίταξα μια ματιά, η Εδουάρδα στεκόταν στο παράθυρο και με παρακολουθούσε με το βλέμμα, βαστούσε παραμερισμένες και με τα δυο της χέρια τις κουρτίνες για να βλέπει, και φαινόταν σκεπτική. Μια γελοία χαρά με συνεπαίρνει κι απομακρύνομαι γοργά με πόδια ανάλαφρα και ζαλισμένο βλέμμα, με το τουφέκι ανάλαφρο όπως μπασιτονάκι στο χέρι μου. Αν ερχόταν τα πράγματα και την έπαιρνα, θα γινόμουν ο πιο καλός άνθρωπος του κόσμου, συλλογιζόμουν.

Έφτασα στο δάσος κι εξακολούθησα να συλλογιζομαι: «αν έρχονταν τα πράγματα και την έπαιρνα θα την υπηρετούσα πιο ακούραστα παρά κάθε άλλον, ακόμα κι αν της κατέβαινε να μου γυρεύει τα αδύνατα. Θα έκανα ό,τι μπορούσα, ό,τι μπορούσα και θα ήμουν ευτυχιμένος μόνο με το που θα ήταν δική μου...». Στάθηκα, γονάτισα χάμω κι από ταπεινοσύνη κι από ελπίδα φίλησα κάτι χορταράκια εκεί στην άκρη του δρόμου και ξανασηκώθηκα.

Στο τέλος διαλύθηκε μέσα μου κάθε αμφιβολία σχεδόν. Οι μεταπτώσεις στο φέρεσιμο της μαζί μου τον τελευταίο αυτόν καιρό δεν ήτανε παρά του σκαριού της· στεκόταν και με κοίταζε όταν έφευγα ως που χανόμουν, τι άλλο μπορούσε να κάνει; Ήμουν σαν τρελός από τη χαρά μου, δεν είχα βάλει τίποτα στο στόμα μου και ούτε το ένιωθα καθόλου.

Ο Αίσωπος έτρεξε μπροστά και σε μια στιγμή άρχισε να γαβγίζει. Σήκωσα τα μάτια μου, μια γυναίκα μ' ένα άσπρο φακίολι στο κεφάλι στεκότανε στη γωνία της καλύβας μου ήτανε η Εύα η κόρη του σιδερά.

– Καλημέρα, Εύα! της φώναξα.

Στεκόταν κοντά εκεί στη σταχτιά πέτρα με κατακόκκινο το πρόσωπο και πιπίλιζε το δάχτυλό της.

– Εσύ είσαι, Εύα; Τι έπαθες; τη ρώτησα.

– Με δάγκωσε ο Αίσωπος, αποκρίθηκε χαμηλώνοντας δειλιασμένα τα μάτια.

Κοίταξα το δάχτυλό της. Το είχε δαγκώσει μονάχη της. Μια υποψία μου περνάει απ' το μυαλό και τη ρωτώ:

– Περίμενες πολύ εδώ χάμω;

– Όχι, όχι πολύ, αποκρίθηκε.

Και χωρίς κάποιος μας να πει άλλο τι την πήρα από το χέρι και την έμπασα στην καλύβα.

XVII

ΓΥΡΙΖΟΝΤΑΪ άΠΩΪ πάντα από το ψάρεμα πήγα στην πρόσκληση στη «χοροεσπερίδα» όπως ήμουν, με το τουφέκι μου και με την τσάντα μου,

μονάχα πως είχα βαλμένη την πιο καλή μου πέτσινη φορεσιά. Ήτανε αργά σαν έφτασα στο Σίριλουντ, άκουσα απ' έξω που χόρευαν στη μεγάλη σάλα, και λίγο έπειτα φωνάζανε: ο κυνηγός, ο υπολοχαγός! Μερικές νέες με τριγυρίσανε και θέλανε να δουν τι είχα πιάσει· είχα χτυπήσει ένα ζευγάρι παπιά, είχα πιάσει και μερικούς μικρούς μπακαλιάρους, η Εδουάρδα με καλωσόρισε χαμογελαστή –είχε χορέψει και ήταν κόκκινη.

– Ο πρώτος χορός μαζί! είπε.

– Και χορέψαμε. Δεν έπαθα ευτυχώς καμιά μεγάλη γκάφα –ζαλίστηκα πολύ, μα τουλάχιστο δεν έπεσα. Οι βαριές μου μπότες κάνανε λιγάκι σαματά, τον άκουγα και μόνος μου κι αποφάσισα να μη χορέψω άλλο, μάλιστα αφήνανε και γρατσουνιές χάμω στο μπογιατισμένο πάτωμα. Πόση ήτανε η ευτυχία μου, που δεν είχα κάνει καμιά μεγαλύτερη ζημιά!

Οι δύο υπάλληλοι του μαγαζιού του κυρίου Μακ ήταν εκεί και χορεύανε αδιάκοπα με πολλή αξιοπρέπεια, επίσης ο γιατρός λάβαινε ζωηρό μέρος σε όλους του κυκλικούς χορούς. Έξω απ' αυτούς τους καβαλιέρους ήτανε ακόμα και τέσσερεις πολύ νεαροί, οι γιοι του πρεσβύτερου, του πρωτοπάστορα και του επαρχιακού γιατρού. Επίσης και ένας ξένος παραγγελιοδόχος, που διακρίθηκε με την ωραία φωνή του και σιγομουρμούριζε ολοένα τους σκοπούς με το χρόνο της μουσικής· από καιρό σε καιρό αντικαθιστούσε και τις κυρίες στο πιάνο.

Δε θυμάμαι πώς περάσανε οι πρώτες ώρες αυτής της βραδιάς, μα από το τέλος θυμάμαι όλα τα καθέκαστα. Ένας κόκκινος ήλιος της νύχτας έμπαινε διαρκώς από τα παράθυρα και φώτιζε τη σάλα, και έξω στο γυρογιάλι τα θαλασσοπούλια κοιμόντουσαν. Πίναμε κρασί και τρώγαμε γλυκά, κουβεντιάζαμε δυνατά και τραγουδούσαμε, το γέλιο της Εδουάρδας αντηχούσε χαρούμενο και δροσερό μέσα στο σπίτι. Μα γιατί ωστόσο δε μου έλεγε λέξη πια; Σίμωσα κατά τη θέση της λογαριάζοντας να της κάνω κανένα κομπλιμέντο όσο μπορούσα καλύτερο. Φορούσε ένα μαύρο φόρεμα που ήταν ίσως το φόρεμα της πρώτης της μεταλήψεως· της έπεφτε πολύ κοντό πια, όμως όταν χόρευε της πήγαινε, και αυτό το κομπλιμέντο ήθελα να της κάμω.

– Αυτό το μαύρο φόρεμα πόσο... άρχισα.

Εκείνη όμως σηκώθηκε απάνω, αγκάλιασε από τη μέση μια από τις φιλενάδες της και τράβηξε μαζί της πέρα. Αυτό επαναλήφθηκε δυο φορές. Καλά, καλά είπα μέσα μου, τι να γίνει; Μα όμως τότε γιατί να στέκει να με κοιτάζει θλιμμένη από τα παράθυρα άμα φεύγω; Πάλι δικός της λογαριασμός!

Μια ντάμα μου ζήτησε να χορέψουμε. Η Εδουάρδα ήταν εκεί κοντά και αποκρίθηκα δυνατά:

– Όχι πρόκειται να φύγω αμέσως.

Η Εδουάρδα μου έριξε μιαν ερωτηματική ματιά και είπε:

– Θα φύγετε λέει; Α όχι εσείς δε φεύγετε.

Τα έχασα, ένιωσα ότι δάγκωνα δυνατά τα χείλια μου. Σηκώθηκα.

– Αυτό που είπατε έχει θαρρώ τη σημασία του, δευποσύνη Εδουάρδα, είπα κι έκαμα μερικά βήματα κατά την έξοδο.

Ο γιατρός ήλθε και μου μπήκε μπρος, έτρεξε και η ίδια η Εδουάρδα.

– Μην παρεξηγείτε, είτε θερμά. Ήθελα να πω πως ελπίζω ότι εσείς θα ήσασταν ο τελευταίος που θα έφευγε, ο τελευταίος από όλους. Εξάλλου δεν είναι παρά μία ακόμα... Ακούστε, πρόσθεσε με μάτια που λάμπανε, δώσατε στο βαρκάρι μας ένα ναπολεόνι επειδή έσωσε τη γόβα μου από τη θάλασσα. Ήτανε παρά πολλά ένα ναπολεόνι! Γύρισε γύρω προς τους άλλους γελώντας με την καρδιά της.

Έμεινα μ' ανοιχτό το στόμα, αφοπλισμένος και παραζαλισμένος.

– Σας αρέσει να χωρατεύετε, είπα. Δεν έδωσα ούτε ναπολεόνι ούτε τίποτα στο βαρκάρι σας.

– Μπα, δεν του δώσατε; Ανοίγει την πόρτα του διαδρόμου προς την κουζίνα και φωνάζει το βαρκάρι τους μέσα.

– Θυμάσαι, Γιάκομπ, την εκδρομή μας στα Απονήσια; Δεν έσωσες τη γόβα μου που είχε πέσει στην θάλασσα;

– Ναι αποκρίθηκε ο Γιάκομπ.

– Και δεν πήρες ένα ναπολεόνι που την έσωσες;

– Ναι, μου δώσατε...

– Καλά, καλά. Μπορείς να πηγαίνεις.

Τι λόγο να έχει αυτό της το τέχνασμα; συλλογίστηκα. Θέλει τάχατε να με ντροπιάσει μπροστά στους άλλους; Α, δε θα το πετύχει, έννοια της, θα της δείξω πως δε μου καίγεται καρφί. Είπα δυνατά και ξεκάθαρα:

– Οφείλω να δηλώσω μπροστά σε όλους ότι ή κάποιο λάθος είναι στη μέση ή ψέμα. Ούτε μου πέρασε καν απ' το νου να δώσω ναπολεόνια στο βαρκάρι για τη γόβα της. Πιθανόν να έπρεπε να το κάμω, ως τώρα όμως δεν το έκαμα.

– Γι' αυτό και ας συνεχίσουμε το χορό, είπε αυτή με ζαρωμένα φρύδια. Γιατί δε χορεύουμε;

Μου οφείλει μιαν εξήγηση για όλα αυτά είπα μέσα μου και κοίταξα να βρω ευκαιρία να μιλήσω μαζί της. Μια στιγμή πέρασε στο πλαϊνό δωμάτιο που ήτανε ο μπουφές και την ακολούθησα.

– Στην υγεία σας! της είπα κι έκαμα να τσουγκρίσω το ποτήρι μου μαζί της.

– Το ποτήρι μου είναι άδειο, αποκρίθηκε αυτή ξερά.

Κι ωστόσο το ποτήρι της ήτανε ξέχειλο μπρος της.

– Όχι, δεν είναι δικό μου, είπε και στράφηκε αμέσως προς τον πλαϊνό της.

– Τότε συγγνώμη! είπα εγώ.

Τη μικρή αυτή σκηνή την παρατηρήσανε αρκετοί από τους καλεσμένους.

Η καρδιά μου πήγαινε να σπάσει μέσα μου. Πειραγμένος, είπα:

– Στο αναμεταξύ μου οφείλετε μιαν εξήγηση...

Σηκώθηκε απάνω, άρπαξε και τα δυο μου χέρια και είπε με φωνή διαπεραστική:

– Μα όχι σήμερα, όχι τώρα. Είμαι τόσο θλιμμένη! Θεέ μου, πως με κοιτάζετε! Ήμασταν δα φίλοι κάποτε...

Συντριμμένος, έκαμα δεξιά και τράβηξα για τη σάλα του χορού.

Σε λιγάκι ήρθε εκεί και η Εδουάρδα. Πήγε και στάθηκε δίπλα στο πιάνο, όπου ο παραγγελιοδόχος έπαιζε κάποιο χορό. Στο πρόσωπό της αυτή τη στιγμή ήταν χυμένος ένας κρυφός πόνος.

– Δεν έμαθα ποτέ μου πιάνο, λέει κοιτάζοντάς με πικραμένα μάτια. Να ήξερα πιάνο τουλάχιστο!

Δε βρήκα να δώσω καμιά απάντηση, μα η καρδιά μου πετούσε και πάλι σ' αυτήν και τη ρώτησα:

– Γιατί μελαγχολήσατε ξαφνικά Εδουάρδα; Αν μαντεύατε τι πόνο μου κάνει αυτό.

– Μήπως ξέρω γιατί; αποκρίθηκε. Για τα πάντα ίσως. Μακάρι να τους φώτιζε όλους τούτους εδώ ο Θεός να φύγουν αμέσως. Όχι εσείς, εσείς όχι μην ξεχνάτε ότι εσείς θα μείνετε τελευταίος.

Και ένιωσα ξανά τη ζωή να κυκλοφορεί πάλι μέσα μου με τα δυο αυτά λόγια, και τα μάτια μου αντιλαμβάνονταν ξανά το βαθυκόκκινο φως μέσα στην ηλιόλουστη σάλα. Η κόρη του πρωτοπάστορα ήλθε κοντά και βάλθηκε να μου μιλάει, θα ήθελα να ήταν μακριά μου, χίλια μίλια μακριά μου, και της έδινα ξερες απαντήσεις με μονοσύλλαβα. Απέφευγα επίτηδες να την κοιτάξω, μια και αυτή ήταν που είχε πει για τα μάτια μου πως ήταν σαν αγριμικρού. Στράφηκε στην Εδουάρδα και της διηγόταν ότι μια φορά στο εξωτερικό, θαρρώ στη Ρίγα, κάποιος στο δρόμο την είχε πάρει από πίσω.

– Έστριβα από εδώ, έστριβα από εκεί, αυτός διαρκώς από πίσω μου και να μου χαμογελάει, είπε.

– Και στραβός ήτανε; πετιέμαι και λέω εγώ για να κάμω να χαρεί η Εδουάρδα.

Η νέα κατάλαβε αμέσως τη χοντράδα μου κι αποκρίθηκε:

– Και βέβαια, στραβός θα ήτανε, μια και μπορούσε να παρακολουθεί μια τέτοια γριά και τέτοια ασχημομούρα σαν εμένα.

Δεν κέρδισα όμως την ευγνωμοσύνη της Εδουάρδας που έλεγα, την είδα ευθύς να παίρνει μαζί της τη φίλη της και ν' απομακρύνεται· λέγανε κάτι μεταξύ τους σιγά-σιγά και κουνούσανε τα κεφάλια τους. Από τη στιγμή αυτή κι έπειτα εγκαταλείφθηκα εντελώς μόνος.

Περνάει άλλη μια ώρα, τα θαλασσοπούλια αρχίζουν να ξεξυπνούν πέρα στις ξέρες, οι κρωξιές τους αντηχούν ως εδώ από τ' ανοιχτά μας παράθυρα. Ένα κύμα χαράς περνάει το κορμί μου καθώς ακούω τις πρώτες κρωξιές του πρωινού, ένας καημός να βρισκόμουν έξω στις ξέρες κι εγώ τώρα...

Ο γιατρός είχε κάμει και πάλι κέφι και τον πρόσεχαν όλοι τι έλεγε και δεν έλεγε, οι κυρίες δε χορταίνανε να τους λέει και να τον ακούνε. Να είναι τάχα αντίζηλός μου συλλογίστηκα· και συλλογίστηκα επίσης το κουτσό του ποδάρι και την ασθενική του καμωσιά. Είχε βάλει σ' ενέργεια κι έλεγε μια καινούρια και σπουδαία βλαστήμια, «ω! Άδης και Τάρταρα» έλεγε, και κάθε φορά που χρησιμοποιούσε το κωμικό τούτο επιφώνημα γελούσα δυνατά. Μέσα στην στενοχώρια μου μου είχε κατέβει να του παρέχω όλα τα υπέρ, μια και ήταν αντίζηλός μου. Όλο ο γιατρός και ο γιατρός έλεγα, και πετιόμουν και φώναζα: «Μα προσέξτε λοιπόν τι λέει ο γιατρός!» και βίαζα τον εαυτό μου να γελάει μ' ό,τι έλεγε.

– Τον αγαπώ αυτό τον κόσμο, έλεγε, γαντζώνομαι με χέρια και με πόδια στη ζωή. Και άμα πεθάνω ελπίζω να βρω εις τα αιωνίους μηνάς μια θέση ακριβώς από πάνω από τη Λόντρα ή το Παρίσι, ώστε να μπορώ ν' ακούω ολοένα, μα ολοένα το ταβατούρι του κανκάν.

– Αριστούργημα! Έσκουξα και ξεκαρδίστηκα στα γέλια χωρίς να είμαι καθόλου πιωμένος.

Ενθουσιασμένη επίσης φαινόταν και η Εδουάρδα.

Όταν οι καλεσμένοι σηκώθηκαν να φύγουν, τρύπωσα στο μικρό πλαϊνό δωμάτιο που ήτανε ο μπουφές και κάθισα περιμένοντας. Άκουγα το ένα καληνύχτισμα μετά το άλλο έξω στη σκάλα, άκουσα και το γιατρό επίσης που αποχαιρέτισε κι έφυγε. Σε λίγο δεν ακουγόταν κανείς. Η καρδιά μου πήγαινε να σπάσει καθώς περιμένα.

Γύρισε πάλι μέσα η Εδουάρδα. Σαν με είδε, στάθηκε μια στιγμή ξαφνιασμένη, έπειτα είπε χαμογελώντας:

– Μπα; εδώ είστε. Είναι πολύ ευγενικό από μέρους σας που παραμείνατε τελευταίος. Πεθαίνω της κούρασης πια.

Εξακολουθούσε να μένει όρθια.

Σηκώθηκα κι εγώ και είπα:

– Ε, τώρα θα έχετε ανάγκη να ησυχάσετε. Ελπίζω να σας πέρασε, Εδουάρδα, η μελαγχολία σας ε; Ήσασταν τόσο θλιμμένη πριν λίγη ώρα που πονούσε η ψυχή μου.

– Θα μου περάσει δα άμα κοιμηθώ.

Δεν είχα τίποτα άλλο να προσθέσω, τράβηξα προς την πόρτα...

– Σας ευχαριστώ για τη συντροφιά, είπε δίνοντάς μου το χέρι. Και καθώς ήθελε να με συνοδέψει ως έξω στη σκάλα επιχείρησα να την εμποδίσω.

– Περιττό, είπα, μην ενοχλείσθε παρακαλώ, μπορώ και μόνος να...

Μα μολοντούτο αυτή με συνόδευε έξω. Και στεκόταν εκεί στον αντρέ και περίμενε υπομονετικά ώσπου να πάρω το τουφέκι μου, την τσάντα μου, τον σκούφο μου. Στη γωνία ήταν ένα μπαστούνι, το είδα καλά, κάρφωσα τα μάτια μου απάνω του και το αναγνώρισα, ήτανε του γιατρού. Παρατηρεί τι είναι που προσέχουν τα μάτια μου και τα χάνει, γίνεται κατακόκκινη, έβλεπε καθαρά από το πρόσωπό της ότι ήταν αθώα στην υπόθεση και δεν ήξερε καθόλου ότι ήταν εκεί το μπαστούνι. Περνάει έτσι ένα ολόκληρο λεπτό. Στο τέλος την πιάνει μια ασυγκράτητη ταραχή και λέει με φωνή που τρέμει:

– Το μπαστούνι σας! Μην το ξεχάστε το μπαστούνι σας!

Και το αρπάζει και μου δίνει να το πάρω, το μπαστούνι του γιατρού.

Την κοίταξα, το βαστούσε ακόμα και μου το έδινε, το χέρι της έτρεμε. Για να δοθεί ένα τέλος το πήρα και το ξανάβαλα στη γωνία.

– Είναι του γιατρού, της είπα. Δε μπορώ να το καταλάβω πως γίνεται να ξεχάσει το μπαστούνι του ένας κουτσός άνθρωπος.

– Ε και σεις, με το κουτσός σας και ξεκουτσός σας! Φώναξε με οργή κάνοντας μάλιστα κι ένα βήμα προς τα μένα. Εσείς δεν κουτσαίνετε βέβαια, όχι· μα αν κουτσαίνατε κιόλας, δε θα μπορούσατε ούτε από μακριά να συγκριθείτε μαζί του, όχι, δε θα μπορούσατε, ούτε από μακριά δε θα μπορούσατε να συγκριθείτε μαζί του. Μάλιστα!

Προσπάθησα να βρω καμιά απάντηση, δεν έβρισκα τίποτα και σώπασα. Με μια βαθιά υπόκλιση βγήκα από την είσοδο πισωδρομώντας, βγήκα ως τη σκάλα. Εκεί στάθηκε μια στιγμή κοιτάζοντας καλά-καλά μπρος, έπειτα κατέβηκα κι έφυγα.

Έτσι λοιπόν, λησιμόνησε το μπαστούνι του, συλλογιζόμενοι, ώστε θα ξαναγυρίσει απ' αυτόν εδώ το δρόμο να το πάρει. Δε θέλει να είμαι ο τελευταίος που θα έφευγε... Προχώρησα σιγά-σιγά ίσα πάνω στο δρόμο κατασκοπεύοντας μπρος και πίσω μου κι άμα έφτασα εκεί που άρχιζε το δάσος στάθηκα. Επιτέλους, έπειτα από μισή ώρα, είδα το γιατρό να έρχεται, με είχε δει και προχωρούσε βιαστικός. Προτού ακόμα του δοθεί καιρός να πει τίποτα άγγιξα με το χέρι μου το σκούφο μου για να τον δοκιμάσω· άγγιξε κι αυτός το καπέλο του. Τράβηξα ίσα απάνω του και είπα:

– Δεν χαιρέτισα.

Έκαμε ένα βήμα πίσω και με κοίταξε καλά καλά.

– Δεν χαιρετίσατε;

– Όχι!

Παύση.

– Λίγο με μέλει τι κάματε, είτε χλομός. Λησιμόνησα το μπαστούνι μου και πάω να το πάρω.

Σε αυτό δεν είχα να πω τίποτα· εκδικήθηκα όμως με έναν άλλο τρόπο, σήκωσα το τουφέκι μου μπροστά του σαν να ήτανε αυτός το σκυλί και του είπα:

– Πάρτο!

Και του σφύριξα λέγοντάς του: άντε μπράβο! Μπρος! άντε πάρτο!

Για λίγη ώρα τον είδα να προσπαθεί να συγκρατηθεί, το πρόσωπό του έπαιρνε τις πιο αλλόκοτες εκφράσεις, ενώ τα χείλια του σφίγγονταν και τα μάτια του ήτανε καρφωμένα χάμω. Ξαφνικά στύλωσε απάνω μου μια διαπεραστική ματιά, ένα μισοχαμόγελο φώτισε τα χαρακτηριστικά του και είπε:

– Μα δε μου λέτε γιατί τα κάνετε όλα αυτά;

Δεν έδωσα απάντηση· ωστόσο τα λόγια του τούτα με επηρέασαν.

Μου δίνει μονομιές το χέρι και λέει ήρεμα:

– Κάτι έχετε. Αν θέλετε να μου πείτε τι, τότε ίσως...

Τα ήρεμα τούτα λόγια με κάνανε και τα έχασα, ένιωσα μια ντροπή για τον εαυτό μου, μια απελπισία που δε λεγόταν. Για να του ανταποδώσω το ανώτερό του φέροισμο, τον αγκάλιασα και του είπα δυνατά:

– Συγχωρέστε μου το φέροισμο μου αυτό, συγχωρέστε με. Τίποτα δεν έχω, τι θα είχα; Δε μου συμβαίνει τίποτα ώστε να έχω ανάγκη από τη βοήθειά σας. Ζητάτε την Εδουάρδα; Θα τη βρείτε στο σπίτι της. Βιαστείτε όμως γιατί αλλιώς θα έχει πλαγιάσει ήτανε τόσο κουρασμένη, το είδα ο ίδιος. Σας λέω ό,τι ξέρω, αλήθεια σας λέω, θα τη βρείτε στο σπίτι, πηγαίνετε!

Γύρισα κι έφυγα γοργά, πέρασα το δάσος με μεγάλες δρασκελιές, έφτασα στην καλύβα.

Για κάμποση ώρα έμεινα καθισμένος εκεί στο ράντζο μου στην ίδια ακριβώς κατάσταση που είχα μπει, με την τσάντα μου στον ώμο και το τουφέκι στο χέρι. Περίεργες σκέψεις φυτρώνανε στο μυαλό μου. Για ποιο λόγο να εκτεθώ έτσι στο γιατρό! Θύμωνα που τον είχα αγκάλιασει και που του ζητούσα συγχώρεση με βουρκωμένα μάτια· θα γελάει μαζί μου βέβαια, συλλογιζόμουν ίσως τούτη τη στιγμή να κάθεται και να τα λέει της Εδουάρδας και να ξεκαρδίζονται στα γέλια σε βάρος μου. Είχε παρατήσει το μπαστούνι του στην είσοδο. Ψέματα; Αν κούτσαινα κιάλας, τότε δε θα μπορούσα ούτε από μακριά να συγκριθώ μαζί του, ούτε με το νυχάκι του δε θα μπορούσα να συγκριθώ, ήτανε τα ίδια τα λόγια της...

Σηκώνομαι και στέκομαι ορθός καταμεσής στην καλύβα σηκώνω τον πετεινό του τουφεκιού μου, ακουμπώ την κάννη κάτω στο αριστερό ποδάρι μου και τραβώ τη σκανδάλη. Η τουφεκιά μου περνάει πέρα για πέρα την πατούσα και κάνει και χάμω μια τρύπα. Ο Αίσωπος αφήνει ένα τρομαγμένο, μικρό γάβγισμα.

Σε λίγο να και χτυπάει η πόρτα.

Ήτανε ο γιατρός.

– Με συγχωρείτε που σας ανησυχώ, άρχισε λέγοντας. Φύγατε τόσο βιαστικά, σκέφθηκα ότι δε θα πείραζε να κουβεντιάζαμε λιγάκι. Μα σα να ακούω μυρουδιά από μπαρούτι ή όχι;

Ήταν εντελώς, εντελώς νηφάλιος.

– Είδατε την Εδουάρδα; Το πήρατε το μπαστούνι σας; ρώτησα.

– Το πήρα το μπαστούνι μου. Την Εδουάρδα όχι. Δεν την είδα, είχε πλαγιάσει... Τι είναι αυτό, τι 'ναι κει; Για όνομα του Θεού, χτυπηθήκατε;

– Μπα, δεν είναι τίποτα. Πήγα να κρεμάσω το τουφέκι μου και πήρε φωτιά· δε σημαίνει τίποτα. Ο διάβολος να πάρει επιτέλους, τι υποχρέωση έχω να κάθομαι τώρα εδώ χάμω να σας δίνω εξηγήσεις... Λοιπόν το πήρατε το μπαστούνι σας;

Είχε καρφωμένα άσειστα τα μάτια του στην καταξεσκιωμένη μπότα μου και στο αίμα που έτρεχε. Με μια γοργή κίνηση άφησε το μπαστούνι του χάμω και

έβγαλε τα γάντια του.

– Καθίστε, μην κουνιέστε! Πρέπει να βγει η μπότα σας. Καλά μου φάνηκε εμένα πως άκουσα τουφεκιά.

XVIII

ΠΑΣΟ ΔΕ ΜΕΤΑΝΙΩΣΑ αργότερα μ' αυτή τη παλαβομάρα που είχα κάμει! Δεν άξιζε δα και τόσο όλη η ιστορία ούτε ωφέλησε άλλωστε σε τίποτα, μόνο πως με κράτησε καρφωμένο στην καλύβα κάμποσες βδομάδες. Τα βάσανα κι οι στενοχώριες που πέρασα τότε είναι ολοζώντανα ακόμα μέσα μου· η πλύστρα που έδινα πριν τα ρούχα μου χρειάστηκε να έρχεται στην καλύβα μου κάθε μέρα και να βρίσκεται διαρκώς εκεί, να μου κάνει τα ψώνια μου και συγυρίζει. Πέρασαν κάμποσες βδομάδες. Τέλος πάντων!

Μια μέρα ο γιατρός άρχισε να μου μιλάει για την Εδουάρδα. Άκουσα το όνομά της. Άκουσα τι είχε πει και τι είχε κάνει χωρίς να νιώσω τίποτα σχεδόν μέσα μου, θαρρείς και μου μίλαγε για κανένα απόμακρο και ξένο ζήτημα. Τι γρήγορα που ξεχνάει κάποιος συλλογίστηκα παραξενεμένος!

– Εσείς, γιατρέ, τι ιδέα έχετε για την Εδουάρδα μιας και ρωτάτε εμένα; Εγώ να σας πω την αλήθεια είναι κάμποσες βδομάδες που δεν την έβαλα καθόλου στο νου μου. Ακούστε· μου φαίνεται πως κάτι ήτανε μεταξύ σας, ήσασταν τόσο συχνά μαζί, σε μια εκδρομή σ' ένα νησί ήσασταν ο αμφιτρώων εσείς, η αμφιτρώων εκείνη. Μην το αρνείστε, γιατρέ, κάτι ήτανε μεταξύ σας, μια κάποια συνεννόηση. Μα όχι, για όνομα του Θεού, μη μου πείτε! Δεν έχετε κανέναν λόγο να μου δίνετε εξηγήσεις, δε ρωτώ για να πληροφορηθώ τίποτα, ας κουβεντιάσουμε καλύτερα για τίποτ' άλλο αν θέλετε. Πότε θα μπορέσω να πατήσω το πόδι μου;

Έμεινα όπως καθόμουν και συλλογιζόμουνα αυτά που είχα πει. Γιατί βαθιά μέσα μου να φοβούμαι μην και μου εξηγηθεί ο γιατρός; Τι με ενδιέφερε εμένα η Εδουάρδα; Εγώ την είχα ξεχασμένη.

Κι αργότερα μια φορά ήρθε η κουβέντα για την Εδουάρδα και ξαναδιέκοψα το γιατρό. Κύριος οίδε τι φοβόμουν μήπως ακούσω.

– Γιατί με διακόπτετε; με ρώτησε. Δε ανέχεστε ούτε καν το όνομά της να βάζω στο στόμα μου;

– Πείτε μου γιατρέ, ποια είναι η προσωπική σας γνώμη για την δεσποινίδα Εδουάρδα; Θα με ενδιέφερε να μάθω.

Με κοίταξε δύσπιστα.

– Η προσωπική μου γνώμη;

– Ίσως να έχετε να μου ανακοινώσετε καμιά ευχάριστη είδηση σήμερα, να τη ζητήσατε μάλιστα και να σας είπαν ναι. Μπορώ να σας συγχαρώ; Όχι; Καλά, ο διάβολος να με πάρει αν σας πιστεύω, χαχαχά!

- Α, ώστε αυτό είναι που φοβόσασταν!
- Που φοβόμουν λέει; Ω παμφίλτατε γιατρέ!

Παύση.

- Όχι, ούτε τη ζήτησα ούτε ναι μου είπε, συνέχισε αυτός· εσείς μπορεί να το κάματε αυτό. Την Εδουάρδα δε θα τη ζητήσεις να πει ναι, η Εδουάρδα θα πάρει αυτόν που θα της καπνίσει της ίδιας. Για καμιά χωριατοπούλα την παίρνετε; Συναντήσατε πάνω εδώ στη Νορλάνδη τον άνθρωπο αυτό και το λέτε έτσι. Είναι ένα παιδί που δεν έφαγε αρκετό ξύλο στα χρόνια του και είναι μια γυναίκα γεμάτη καπρίτσια. Ψυχρή; Ω, μην το φοβάστε καθόλου; Θερμή; Πάγος, σας λέω εγώ. Τι είναι λοιπόν τότε; Μια κοπελίτσα δεκάξι δεκαεφτά χρονών ε; φέματα; Δοκιμάστε ωστόσο να ασκήσετε κάποια επιβολή σ' αυτή τη μικρή την κοπελίτσα και θα δείτε αν δε θα πάει χαμένος κάθε κόπος σας. Ακόμα κι ο ίδιος ο πατέρας της δεν καταφέρνει να της επιβληθεί πουθενά· φαινομενικά δείχνει πως τον υπακούει, στην πραγματικότητα όμως αυτό που θέλει εκείνη, αυτό γίνεται. Λέει πως έχετε μια ματιά σαν αγριμικού.

- Κάνετε λάθος, άλλη είναι που λέει πως έχω ματιά σαν αγριμικού.

- Άλλη; Ποια άλλη;

- Δεν ξέρω. Κάποια από τις φιλενάδες της! Όχι, αυτό δεν το λέει η Εδουάρδα. Μα για σταθείτε, μπορεί πραγματικά να είναι η ίδια η Εδουάρδα...

- Άμα την κοιτάζετε δοκιμάζει το βλέμμα σας και το αίσθημα λέει. Νομίζετε όμως πως αυτό σας φέρνει μια τριχα έστω κοντύτερά της; Σαν δύσκολο. Κοιτάζετε την, μην τα λυπάστε καθόλου τα μάτια σας· μα μόλις νιώσει ότι την κερδίζετε θα πει μέσα της: «Ορίστε τώρα τούτος εδώ, στέκει και με κοιτάζει και νομίζει πως πάει την κέρδισα την παρτίδα!». Και με μια ματιά της και με μια της λέξη ψυχρή θα σας πετάξει χίλια μίλια μακριά. Λέτε να μην την ξέρω; Πόσο χρονών την παίρνετε;

- Μα στα τριανταοχτώ δε γεννήθηκε;

- Ψέμα. Ερεύνησα έτσι για γούστο και ξέρω. Είναι είκοσι χρονών αλλά όσο γι' αυτό θα μπορούσε αξιόλογα να περάσει και για δεκαπέντε. Όμως δεν είναι ευτυχομένος άνθρωπος, στο μικρό το κεφαλάκι της μέσα γίνονται σωρό πάλες. Σαν στέκει και κοιτάζει πέρα κατά τα βουνά και κατά τη θάλασσα και το χέλι της παίρνει αυτήν εδώ την έκφραση, αυτόν εδώ τον πόνο, είναι γεμάτη δυστυχία· είναι όμως τόσο περήφανη και τόσο πεισματάρρα που αδύνατον να κλάψει. Και δεν είναι και λίγο ρομαντική, η φαντασία της δίνει και παίρνει, περιμένει το βασιλόπουλο του παραμυθιού. Τι ήταν εκείνη η ιστορία με κάποιο ναπολεόνι που έπρεπε να είχατε πετάξει ρεγάλο;

- Α, ένα αστείο εκεί. Δεν ήταν τίποτε...

- Όχι, κι αυτό ήταν κάτι. Μου έχει κάμει και μένα κάτι παρόμοιο μια φορά. Εδώ κι ένα χρόνο. Είχαμε μπει, έτσι στο βαπόρι εδώ στο λιμάνι. Έβρεχε κι έκανε κρύο. Στο κατάστρωμα ήτανε καθισμένη μια γυναίκα μ' ένα παιδάκι και

τουρτούριζε. Γυρίζει η Εδουάρδα και την ρωτάει:

- Δεν κρυώνετε;
- Πως, κρύωνε και το μικρό.
- Τότε γιατί δε μπαίνετε μέσα;

- Μα έχω κατάστρομα, αποκρίνεται η γυναίκα. Η Εδουάρδα γυρίζει και με κοιτάζει. Δεν έχει παρά κατάστρομα η γυναίκα, μου λέει. Και τι να της κάμω, λέω εγώ από μέσα μου. Όμως καταλαβαίνω το βλέμμα της Εδουάρδας. Δεν είμαι πλουσιόπαιδο, άρχισα από το τίποτα και ό,τι έγινα, έγινα με τη δουλειά μου, λοιπόν το έξοδά μου είναι μετρημένα, δε μπορώ να ξοδεύω όπου λάχει. Τραβιέμαι κι εγώ παραπέρα και κοιτάζω αλλού, λέγοντας μέσα μου: αν πρέπει να πληρώσει κάποιος για τη γυναίκα ας πληρώσει η Εδουάρδα, κι αυτή κι ο πατέρας της έχουνε περισσότερα από μένα. Και πραγματικά βγαίνει και πληρώνει. Απ' αυτήν την άποψη είναι σπουδαία, όσο για καρδιά δεν της λείπει καθόλου. Μα, είμαι βέβαιος έτσι που με βλέπετε και σας βλέπω ότι περιμένε να πληρώσω εγώ τη διαφορά του εισιτηρίου για τη γυναίκα και το παιδί, το είδα στη ματιά της. Θέλετε τώρα ν' ακούσετε και τα παρακάτω; Σηκώνεται η γυναίκα και της εύχεται και την ευχαριστεί για τη μεγάλη αυτή βοήθεια. Μη με ευχαριστείτε εμένα, αποκρίνεται η Εδουάρδα, ευχαριστήστε τον κύριο από εκεί, λέει και με δείχνει απαθέστατα. Πώς σας φαίνεται; Ακούω τη γυναίκα που μου εύχεται και μου λέει ευχαριστώ και δε μπορώ και να της πω τίποτα, είμαι αναγκασμένο να τα δέχομαι. Σας διηγήθηκα ένα, θα μπορούσα όμως να σας διηγηθώ όσα θέλετε χαρακτηριστικά του είδους αυτού. Κι όσο για το ναπολεόνι η ίδια το έδωσε κι αυτό στο βαρκόρη. Αν το είχατε δώσει σεις θα κρεμόταν απ' το λαιμό σας· έπρεπε να είχατε φανεί ο μεγάλος γαλαντόμος που θα έκανε μια τέτοια υπερβολική γενναιοδωρία για ένα παλιογοβάκι. Έτσι της κατέβηκε, αυτό ικανοποιούσε τη φαντασία της. Και μια και δεν το κάματε εσείς το έκαμε αυτή από μέρος σας. Τέτοια που σας είπα είναι, και αυλλόγιστη και υπολογιστική μαζί.

- Είναι λοιπόν αδύνατο να την κατακτήσει κάποιος; τον ρώτησα.

- Θα έπρεπε να χαλιναγωγηθεί, αποκρίθηκε ο γιατρός ξεφεύγοντας από την ερώτησή μου. Είναι κακό αυτό που γίνεται, είναι εντελώς απεριόριστη με όλα, κάνει ό,τι θέλει και βγαίνει όσο νικήτρια θέλει. Την έχουν μη βρέξει και μη στάξει, δεν της δείχνουν ποτέ λιγάκι αδιαφορία, πάντοτε υπάρχει κάτι πρόχειρο όπου μπορεί και ασκεί την επιβολή της. Το προσέξατε πως της φέρομαι εγώ, σαν σε μαθήτρια, σαν σ' ένα κοριτσοπουλάκι εκεί, την κηδεμονεύω, της διορθώνω τις κουβέντες της, δεν αφήνω ευκαιρία που να μην τη φέρνω σε δύσκολη θέση. Νομίζετε ότι δεν το καταλαβαίνει μπα το καταλαβαίνει και το παρακαταλαβαίνει, είναι τόσο περήφανη και τόσο πεισματάρρα, την αγγίζει στην καρδιά· μα είναι και τόσο περήφανη που είναι αδύνατο να το δείξει. Όμως αυτή ακριβώς είναι η κούρα που της χρειάζεται. Σαν ήρθατε σεις εδώ είχα ένα χρόνο κιόλας που την είχα υποβάλει σ' αυτή την

ταχτική, μάλιστα είχε αρχίσει να φέρνει τα αποτελέσματά της· την έβλεπες και την πιάνανε τα κλάματα από την πίκρα της ή από την απόγνωση της, άρχιζε να γίνεται λογικότερος άνθρωπος. Έπειτα ήρθατε εσείς και πάνε όλα. Έτσι γίνεται, ο ένας την αφήνει, ο άλλος την παίρνει· έπειτα από εσάς θα έρθει ίσως κανένας τρίτος, ποιος ξέρει.

Ωχώ, είπα από μέσα μου, ο γιατρός έχει φαίνεται λόγους μνησικακίας:

– Και δε μου λέτε, γιατρέ, του είπα, για ποιο λόγο μπήκατε σ' όλη αυτήν την ενόχληση και σ' όλον αυτό τον κόπο να μου εκθέσετε όλα τούτα, μήπως θέλετε να σας βοηθήσω καθόλου να μπει σε θεογνωσία η Εδουάρδα;

– Εξάλλου είναι ένα ηφαίστειο, τόσο θερμή είναι, εξακολούθησε αυτός χωρίς να προσέξει διόλου την ερώτησή μου. Ρωτήσατε αν θα ήταν αδύνατο λοιπόν αν την κατακτήσει κάποιος. Όχι, γιατί θα ήταν αδύνατο; Περιμένει το βασιλόπουλό της πότε θα έρθει· δεν της παρουσιάστηκε όμως ακόμα. Την έπαθε καμιά δυο φορές, έπεσε έξω ξανά και ξανά, μια στιγμή πίστεψε πως εσείς ήσασταν το βασιλόπουλο, προπάντων εξαιτίας της αγριωπής σας ματιάς, χαχά. Ακούστε, κύριε υπολοχαγέ, έπρεπε εν πάση περιπτώσει να είχατε φέρει και τη στολή σας. Θα έπαιζε το ρόλο της. Γιατί θα ήταν αδύνατο να την κατακτήσει κάποιος; Την είδα εγώ με τα μάτια μου να στρίβει από απόγνωση τα χέρια της και να αγωνιά για εκείνον τον έναν που θα ερχότανε να την πάρει, που θα ερχότανε να την αδράξει και να την πάει αλλού, μακριά, να γίνει κύριος στην ψυχή της και στο σώμα της. Ναι. Πρέπει όμως να φτάσει από αλλού, να μην είναι ντόπιος, να ξεφυτρώσει μια μέρα εδώ πέρα σαν κανένα ξωτικό πλάσμα άγνωστο. Μαντεύω τι λόγο θα έχει το ταξίδι του κυρίου Μακ· κάποιος λόγο κρύβει βέβαια και τούτη του η εκστρατεία. Άλλη μια φορά είχε κάμει ένα τέτοιο ταξίδι και όταν γύρισε ήρθε μαζί του κι ένας άλλος, ένας ξένος.

– Ένας ξένος;

– Μα αχ, δεν έκανε μια διάρα ο φουκαράς, είτε ο γιατρός γελώντας με πόνο. Ήταν ένας άντρας της ηλικίας μου, κούτσαινε μάλιστα, σαν και μένα. Δεν ήταν το βασιλόπουλο.

– Και πού πήγε άμα έφυγε; ρώτησα το γιατρό κοιτάζοντάς τον κατάματα.

– Άμα έφυγε; Πώς; Από δω; Δεν ξέρω, αποκρίθηκε σασιτισμένος. Έ, σαν να τα παραείπαμε με αυτό το θέμα. Σε μια βδομάδα θα μπορέσετε να πατήσετε το πόδι σας. Καλή αντάμωση.

XIX

ΑΚΟΕΩ ΑΠ' ΕΞΩ απ' την καλύβα μου μια γυναικεία φωνή, κύμα το αίμα μου ανεβαίνει στο κεφάλι, είναι η φωνή της Εδουάρδας.

– Ο Γκλαν; ο Γκλαν είναι λέει άρρωστος;

Και η πλύστρα μου από έξω αποκρίνεται;

– Ε, όπου κι αν είναι σηκώνεται πια, κοντεύει να γιάνει.

Αυτή η φωνή, «ο Γκλαν, ο Γκλαν» αντιλάλησε ως μέσα στα φυλλοκάρδια μου, το είπε το όνομά μου δυο φορές, με συγκίνησε· η φωνή της έτρεμε κρυστάλλινη.

Χωρίς να χτυπήσει άνοιξε την πόρτα και χύθηκε μέσα, κοντοστάθηκε και με κοίταξε. Μονομιάς μου φάνηκαν όλα σαν και πρώτα, σαν άλλοτε, φορούσε την ξαναβαμμένη της ζακετίτσα, και τη ζώνη της την είχε περάσει χαμηλά για να φαίνεται πιο ψηλή από τη μέση και πάνω. Τα πρόσεξα όλα αμέσως, και η ματιά της, το μελαχρινό της πρόσωπο με τα φρύδια σαν τόξα ψηλά στο μέτωπο, η παράξενη εκείνη τρυφερότητα που είχαν τα χέρια της, όλα με συνεπήραν και μου ζάλισαν την καρδιά μου. Αυτήν, την έχω φιλήσει! είπα μέσα μου. Σηκώθηκα και στάθηκα ορθός.

– Σηκώνεστε, στέκεστε όρθιος, είπε. Καθίστε κάτω το πόδι σας είναι άσχημα, το τουφεκίσατε. Πώς έγινε αυτό το κακό, Θεέ μου; Τώρα da μόνο το έμαθα. Όλο τον καιρό έλεγα με το νου μου: μα τι έγινε ο Γκλαν, τι έγινε, ούτε φαίνεται πια; Δεν είχα ιδέα. Είχατε χτυπηθεί είναι κάμποσες βδομάδες τώρα, όπως έμαθα, κι εγώ να μην έχω είδηση, να μην ξέρω τίποτα! Πώς είστε τώρα; Τι γλομός που είστε, αγνώριστος έχετε γίνει. Και το πόδι σας; Θα μείνετε κουτσός; Ο γιατρός λέει πως όχι, δε θα μείνετε κουτσός. Δε λέγεται η χαρά μου που δε θα μείνετε κουτσός, ευχαριστώ το Θεό με όλη μου την καρδιά. Ελπίζω να με συγχωρείτε που ήρθα έτσι ξαφνικά, πήρα τρέχοντας το δρόμο...

Ήταν σκυμμένη προς εμένα, είχε σιμώσει, ένιωθα την ανάσα της στο πρόσωπό μου, άπλωσα τα χέρια μου. Αυτή τραβήχτηκε τότε. Τα μάτια της ακόμα δακρυσμένα.

– Να, έτσι έγινε, τραύλισα, ήθελα να βάλω το τουφέκι πέρα στη γωνία, το κρατούσα κακά, να έτσι, τα πάνω κάτω· όπου ακούω μια τουφεκιά ξαφνικά. Ένα τυχαίο δυστύχημα ήτανε, τι να γίνει.

– Ένα τυχαίο δυστύχημα, είπε σκεπτική και κούνησε το κεφάλι της. Για να δω ναι, το αριστερό πόδι είναι· μα γιατί το αριστερό ακριβώς; Σύμπτωση κι αυτό βέβαια...

– Ναι, σύμπτωση, τη διέκοψα. Πού να ξέρω εγώ γιατί έτυχε ακριβώς το αριστερό; Δείτε και μόνη σας, ορίστε, το τουφέκι το βαστούσα έτσι, λοιπόν δε μπορούσε να χτυπηθεί το δεξί ποδάρι. Δεν ήταν διόλου διασκεδαστική υπόθεση.

Με κοίταξε συλλογισμένη.

– Ωραία, ώστε λοιπόν πηγαίνετε πολύ καλά, είπε και έριξε μια ματιά γύρω στην καλύβα. Γιατί δε στέλνατε τη γυναίκα σπίτι μας να της δίνουμε φαγητό; Τι τρώγατε όλον αυτό τον καιρό;

Μιλήσαμε λίγα λεπτά ακόμα. Εγώ τη ρώτησα τότε:

– Όταν ήρθατε η όψη σας ήταν συγκινημένη, τα μάτια σας λάμπανε, μου δώσατε το χέρι σας. Τώρα τα μάτια σας έχουν γίνει αδιάφορα και πάλι.

Μήπως κάνω λάθος;

Παύση.

– Δε μπορεί κάποιος να είναι το ίδιο πάντα...

– Πείτε μου αυτή τη φορά και μόνη που σας ρωτώ, της είπα: σήμερα λόγου χάρη, στη σημερινή την περίπτωση τι είπα ή τι έκαμα που σας δυσαρέστησε; Θα μπορούσε να μου χρησιμεύσει στο μέλλον, αν μου λέγατε.

Κοίταξε έξω από το παράθυρο, μακριά στον ορίζοντα, φαινόταν βυθισμένη σε συλλογή και μου αποκρίθηκε όπως ήμουν πίσω της χωρίς να γυρίσει;

– Τίποτα, Γκλαν. Μπορεί να του έρθει κανενός κάτι στο νου μια στιγμή. Είστε πικραμένος τώρα; Μην ξεχνάτε ότι μερικοί δίνουν λίγο και τους είναι τεράστιο, άλλοι δίνουν τα πάντα και δε τους κοστίζει διόλου· ποιος απ' τους δυο δίνει λοιπόν περισσότερο; Η αρρώστια σας σας έκαμε κι είστε βαρύτερος. Μα πώς καταλήξαμε να μιλήσουμε για όλα αυτά;

Και ξαφνικά γυρίζει και με κοιτάζει, κάποια χαρά φωτίζει την όψη της.

Μα κάνετε γρήγορα να σηκωθείτε πια. Θα ανταμώσουμε και πάλι.

Και μου έδωσε το χέρι της. Αλλά εμένα μου κατέβηκε στη στιγμή να μην της δώσω το δικό μου. Σηκώθηκα απάνω, έμπλεξα τα χέρια μου πίσω στη ράχη μου και έκαμα μια βαθύτατη υπόκλιση και ήθελα με αυτό να την ευχαριστήσω για την ευγενή της επίσκεψη.

– Με συγχωρείτε που δε μπορώ να σας συνοδέψω έξω, είπα.

– Άμα έφυγε κάθισα και τα ξανασκεφτήκα όλα άλλη μια φορά. Κι έγραψα ένα γράμμα να μου στείλουνε τη στολή μου.

XX

ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ στο δάσος.

Είμαι χαρούμενος, εξαντλημένος από την αρρώστια, λογής-λογής ζούδια σιμώνουν και με ξετάζουν καλά-καλά, στα φύλλα κάθονται μαμούδια και πασχαλιές και χάμω σέρνονται σκαθαράκια. Καλώς σας βρήκα συλλογίζομαι. Η αρμονία του δάσους μπαίνει και ποτίζει όλες μου τις αισθήσεις, κλαίω από αγάπη και χαίρομαι με τα δάκρυά μου, λιώνω όλος από ευγνωμοσύνη. Καλό μου δάσος συ, κατοικία μου, πώς να σε πω, ειρήνη του Θεού σε λέω μέσ' απ' την καρδιά μου... Στέκομαι, γυρίζω τα μάτια γύρω-γύρω και χαιρετίζω κλαίγοντας πουλιά, δέντρα, λιθάρια, χόρτα, μερμήγκια, τα κοιτάζω ένα-ένα και λέω το όνομά τους και τα χαιρετίζω. Κοιτάζω ψηλά τις βουνοκορφές και λέω μέσα μου, ναι, έρχομαι! Σαν να αποκρίνομαι σε καμιά φωνή από εκεί που με καλεί. Ψηλά εκεί στις κορφές κλωσούνε τα τσιχλογέρακα, ήξερα τις φωλιές τους. Μα η σκέψη μου αυτή με τα τσιχλογέρακα που κλωσούν στις αψηλές

κορφές ρίχνει τη φαντασία μου μακριά, τη στέλνει αλλού κι αλλού.

Κατά το μεσημέρι ανοίχτηκα με τη βάρκα και βγήκα σ' ένα χαμηλό μικρό νησάκι έξω απ' το λιμάνι. Είχε εκεί κάτι λουλούδια λιλά με μακριά-μακριά κοτσάνια που μου έφταναν ως τα γόνατα, περπατούσα χωμένος μέσα σε παράξενα θαμνούρια, σμεουριές, αγριοκληματίδες· ζωντανό δεν υπήρχε τίποτα και ίσως ούτε άνθρωποι να είχαν πατήσει πότε εδώ πέρα. Η θάλασσα αφροκοπούσε ανάλαφρα στο ακρογιάλι τυλίγοντάς το σ' ένα πέπλο από αχολογητό κι αντίπερα, ψηλά στα βράχια, τσιρίζανε και πετάριζαν όλων των λογιών τα πουλιά του γιαιού. Μα η θάλασσα με τύλιγε απ' όλες τις μεριές σαν ένα αγκάλιασμα. Ευλογημένη να είναι η ζωή κι η γη κι ο ουρανός, ευλογημένοι οι εχθροί μου· και του χειρότερού μου εχθρού θέλω το καλό τούτη την ώρα, σκύβω και του δένω τους ιμάντες των υποδημάτων του...

Ένα χαρούμενο θαλασσινό τραγούδι ακούγεται από ένα από τα ψαροκάικα του κυρίου Μακ και η ψυχή μου γεμίζει φως ήλιου μ' αυτόν το γνώριμο σκοπό. Λάμνω για έξω και βγαίνω στο μόλο, προσπερνάω απ' τις καλύβες των ψαράδων και γυρίζω σπίτι. Είναι αργά και κάθομαι και τρώω, μοιράζομαι το φαί μου με τον Αίσωπο και έπειτα τραβάω ξανά στο δάσος. Ένα ήσυχο αγέρι νιώθω να περνάει και να χαϊδεύει το πρόσωπό μου ανάλαφρα. Ευλογημένοι να είστε μιλώ και λέω στους αγέρηδες που με χαϊδεύουν ανάλαφρα, ευλογημένοι να είστε· το αίμα μου σκύβει ταπεινά μέσα στις φλέβες μου από ευγνωμοσύνη σε σας!

Ο Αίσωπος σηκώνει το ένα πόδι του και το ακουμπάει στο γόνατό μου.

Ντιν! Ντιν! Σήμαντρα χτυπούν; Μακριά στη θάλασσα στέκει ένα βουνό! Λέω δυο προσευχές, μια για το σκύλο μου και μια για μένα και μπαίνω μέσα στο βουνό. Η σιδερόπορτα βροντάει κλείνοντας πίσω μας, ξαφνιαζόμαστε και ξυπνάω.

Κόκκινος, πυρπολημένος ουρανός, ο ήλιος στραφτοκοπάει στα μάτια μου, η νύχτα, ο ορίζοντας δονούνται απ' το φως. Πάμε με τον Αίσωπο στον ίσκιο. Τριγύρω σιγαλιά. Όχι, μην κοιμηθούμε άλλο, λέω στον Αίσωπο, έχουμε να κυνηγήσουμε αύριο, ο κόκκινος ήλιος μας φέγγει, μη μπορούμε στο βουνό... Κι αλλόκοτα αισθήματα γεννιούνται μέσα μου και το αίμα μου μου ανεβαίνει στο κεφάλι. Ζαλισμένος αδύνατος, νιώθω πως κάποιος με φιλάει και το φιλί μένει στα χείλια μου. Κοιτάζω τριγύρω, δε φαίνεται τίποτα που να βλέπουν τα μάτια. Η Ιζελίνα! λέω. Ένας ανάλαφρος ήχος ακούγεται, μπορούσε να είναι φύλλα που πέφτουν, μπορούσε να είναι πατήματα. Ένα φύσημα περνάει απ' όλο το δάσος, ίσως να είναι η ανάσα της Ιζελίνας, συλλογίζομαι. Εδώ, σ' αυτά εδώ τα δάση περιδιάβαζε η Ιζελίνα, εδώ εισάκουσε κυνηγούς με κίτρινα ψηλά υποδήματα και με πράσινους μανδύες. Κατοικούσε στον πύργο της μισή ώρα δρόμο από εδώ χάμω, καθότανε στο παράθυρό της εδώ και τέσσερεις ανθρώπινες γενεές κι άκουγε τα βούκινα των κυνηγών ν' αντιλαλούν

ολοτρόγυρα στα δάση. Είχε τότε τάρανδους, λύκους, αρκούδια κι είχε και πολλούς κυνηγούς κι όλοι τη βλέπανε να μεγαλώνει και καθέννας τους την περίμενε. Ένας είχε δει τα μάτια της, άλλος είχε ακούσει τη φωνή της· μια φορά ένα παλικάρι που δε μπορούσε να κοιμηθεί σηκώθηκε μέσα στην νύχτα κι άνοιξε μια μικρή τρύπα εκεί που ήταν η κάμαρα της Ιζερίνας και κρυφοκοίταξε κι είδε γυμνή τη βελούδινη, κάτασπρη της κοιλίτσα. Δώδεκα χρονών ήτανε που ήρθε ο Ντούντας. Ήτανε σκωτσέζος, εμπορευόταν ψάρια και είχε πολλά καράβια δικά του. Είχε κι ένα γιο. Σαν η Ιζερίνα έγινε δεκάεξι χρονών είδε για πρώτη φορά το γιο του Ντούντα. Ήταν η πρώτη αγάπη της...

Τόσο, παράξενα αισθήματα περνοδιαβαίνουν από μέσα μου και τόσο, βαραίνει το κεφάλι μου καθώς κάθομαι εκεί δα χάμω· κλείνω τα μάτια και γυρεύω το φιλί της Ιζερίνας. «Ιζερίνα, εδώ είσαι, χιλιοαγαπημένη της ζωής», λέω, «έχεις παρατήσει το Διδερίκο πίσω από κανένα δέντρο»;... Μα όλο και βαρύτερο, όλο και πιο βαρύτερο γίνεται το κεφάλι μου και βουλιάζω στο χάος του ύπνου.

Ντιν! Ντιν! Μια φωνή μου μιλεί, είναι σάμπως να τραγουδάει η πούλια μέσα στο αίμα μου, είναι η φωνή της Ιζερίνας:

– Κοιμήσου, κοιμήσου! Θα σου διηγηθώ για την αγάπη μου καθώς θα κοιμάσαι, θα σου ανιστορήσω την πρώτη μου ερωτική νυχτιά. Θυμάμαι πως είχα ξεχάσει και δεν είχα μανταλώσει την πόρτα μου· ήμουν δεκάεξι χρονών, ήταν άνοιξη και φυσούσε ένα ζεστό αγέρι· και ήρθε ο Ντούντας. Ήρθε σαν τον αϊτό που σκίζει τον αγέρα βουίζοντας. Τον απάντησα ένα πρωινό πριν την ώρα του κυνηγιού, ήτανε εικοσιπέντε χρονών κι ερχόταν από μακρινά ταξίδια, περπατούσε πλάι μου στον κήπο και καθώς μ' άγγιξε το χέρι του άρχισα να τον αγαπώ. Δυο κόκκινες βούλες ανάψανε στο μέτωπό του και ήθελα να μπορούσα να τις φιλήσω αυτές τις δυο βούλες.

Το βράδυ μετά το κυνήγι βγήκα στον κήπο γυρεύοντάς τον και είχα φόβο μέσα μου μην τύχει και τον βρω. Είπα σιγανά-σιγανά το όνομά του μόνη μου, για μένα, και είχα φόβο μέσα μου μην τύχει και μ' ακούσει. Όπου να σου εμφανίζεται μέσ' απ' τα κλαδιά και μου λέει σιγά: «Απόψε στην μία!». Και χάνεται.

– Απόψε στη μία είπε, λέω εγώ μέσα μου, τι να ήθελε τάχα να πει με αυτό; Δεν καταλαβαίνω καθόλου. Θα ήθελε βέβαια να πει πως απόψε στη μια ξαναφεύγει ταξίδι πάλι, μα τι σχέση έχω εγώ αν φεύγει αυτός ταξίδι;

Και λοιπόν ξέχασα να μανταλώσω την πόρτα μου...

Η ώρα μία να σου τον και μπαίνει.

– Δεν ήτανε μανταλωμένη η πόρτα μου; ρωτώ.

– Θα τη μανταλώσω εγώ, αποκρίνεται. Και πάει και μανταλώνει την πόρτα και κλείνει στο δωμάτιο μοναχούς τους δυο μας.

Είχα τόσο φόβο μέσα μου με τον κρότο που κάνανε τα μεγάλα υποδήματά

του! Μην ξυπνήσεις τη δούλα μου! του λέω. Κι είχα φόβο και για το κάθισμα που έτριζε και του είπα: Όχι, όχι, μην καθίζεις σ' αυτό το κάθισμα, τριίζει!

– Να καθίσω τότε στο ντιβάνι κοντά σου; με ρωτάει.

– Ναι του λέω.

Μα δεν του το είπα μόνο και μόνο επειδή έτριζε το κάθισμα.

Καθόμασταν στο ντιβάνι. Τραβιόμουν πέρα εγώ, σίμωνε κοντά μου αυτός. Κοίταζα χάμω.

– Εσύ κρουώνεις, είτε και πήρε το χέρι μου. Σε λίγο είπε: πόσο κρουώνεις! Και μ' αγκάλιασε με το ένα του μπράτσο.

Ζεστάθηκα μέσα στο μπράτσο του. Καθόμαστε έτσι λίγο. Ένας πετεινός κράζει.

– Άκουσε, μου λέει, ένας πετεινός έκραξε, όπου κι αν είναι ξημερώνει.

Και με χάιδεψε που με ξετρέλανε.

– Μα είσαι εντελώς βέβαιος πως λάλησε ο πετεινός; λέω σιγανά.

Είδα ξανά τις δυο κατακόκκινες βούλες στο μέτωπό του κι έκαμα να σηκωθώ. Τότε αυτός με κράτησε, φίλησα τις δυο κόκκινες βούλες και τα μάτια μου κλείσανε μοναχά τους...

Και έπειτα είχε ξημερώσει, ήτανε μέρα μεσημέρι πια. Ξύπνησα και δεν αναγνώριζα τους τοίχους της κάμαράς μου, σηκώθηκα και δεν αναγνώριζα ούτε τα ίδια τα γοβάκια μου· κάτι κελάρυζε μέσα μου σαν βρουσούλα. Τι να είναι αυτό που κελαρύζει μέσα μου, συλλογίστηκα γελώντας. Και τι ώρα ήταν που χτύπησε το ρολόι; Τίποτα δεν ήξερα, τίποτα δεν θυμόμουν παρ'όλο που είχα ξεχάσει να μανταλώσω την πόρτα.

Έρχεται η δούλα μου.

– Τα λουλούδια σου έμειναν απότιστα, μου λέει.

Τα είχα ξεχάσει τα λουλούδια μου.

– Το φόρεμα σου το τσαλάκωσες, λέει.

Πού να το τσαλάκωσα τάχα το φόρεμα μου; συλλογίζομαι με πασίχαρη καρδιά. Μήπως κι απόψε το τσαλάκωσα τάχα;

Ένα αμάξι ακούγεται να μπαίνει στην καγκελόπορτα του κήπου.

– Και η γάτα σου είναι νηστική, δεν την τάισες, λέει η δούλα μου.

Μα εγώ ξεχνώ τα λουλούδια μου, το φόρεμά μου, τη γάτα μου και ρωτώ:

– Ο Ντουντας να είναι που στάθηκε απ' έξω; Παρακάλεσέ τον να ορίσει αμέσως, τον περιμένω θέλω κάτι να... κάτι να... Και μέσα μου λέω, τάχα θα μανταλώσει και πάλι την πόρτα άμα μπει;

Χτυπάει και του ανοίγω και μανταλώνω μόνη μου την πόρτα για να του κάμω κι εγώ μια μικρή εκδούλευση.

– Ιζελίνα! Ξεσπάει αυτός· και με φιλεί ένα ολόκληρο λεπτό στο στόμα.

– Δε μήνυσα να έρθεις μουρμουρίζω.

– Δε μήνυσες; με ρωτάει.

Τα χάνω και ξετρελαίνομαι και πάλι, και του λέω σιγανά:

– Ναι, εγώ μίγησα, σε ποθούσα τόσο ανείπωτα. Μείνει λίγο.

Και από έρωτα κρατούσα κλεισμένα τα μάτια μου. Δε με παρατούσε από τα χέρια του, αφήθηκα και κρύφτηκα στην αγκαλιά του.

– Σα να λάλησε πάλι κάτι ή όχι; είπε κι αφουγκράστηκε.

Σαν άκουσα όμως τι ήθελε να πει πετάχτηκα γρήγορα-γρήγορα και του είπα:

– Όχι, που σου κατέβηκε πως λάλησε πάλι κάτι! Δε λάλησε τίποτα.

Μου φίλησε τα στήθια μου.

– Κότα ήταν που λάλησε, δεν ήταν τίποτα, είπα την τελευταία στιγμή.

Στάσου λίγο να κλείσω την πόρτα με το μάνταλο, είπε κι έκαμε να σηκωθεί.

Τον κράτησα και του είπα σιγά:

– Κλεισμένη είναι...

Έπειτα βράδιασε κι Ντούντας είχε φύγει ταξίδι. Μια χρυσή ανάβρα κελαρύζει μέσα μου. Στάθηκα μπροστά στον καθρέφτη και δυο ερωτευμένα μάτια είδα και με κοίταζαν, κάτι γινόταν ανάσπατο μέσα μου με τη ματιά μου κι όλο και κελάρυζε και κελάρυζε ολοτρόγυρα στην καρδιά μου εκείνη η ανάβρα. Θεέ μου, ποτέ μου άλλη φορά δεν είχα κοιταχτεί με τέτοια μάτια, έσκυψα στον καθρέφτη κι από έρωτα φίλησα το ίδιο το στόμα μου...

Μα τώρα σου τα διηγήθηκα για την πρώτη μου νύχτα και για το πρωί έπειτα, και για το βράδυ. Άλλη φορά θα σου διηγηθώ για τον Σβεν Έρλουφσεν. Κι αυτόν τον αγάπησα. Καθόταν μια ώρα μακριά από εδώ, σ' εκείνο το νησί που βλέπεις εκεί έξω και τον αγαπούσα τόσο, που έλαμνα μοναχή μου τις ήσυχες νύχτες του καλοκαιριού και πηγαινα και τον έβρισκα. Θα σου διηγηθώ και το Στάμερ. Πάστορας ήτανε, τον αγαπούσα. Όλους τους αγαπώ...

Ακούω μέσα στο μισοκοίμισμά μου έναν πετεινό να λαλεί κάτω στο Σίριλουντ.

– Άκουσες Ιζελίνα, μας λάλησε και μας ένας πετεινός! Ξεφώνισα χαρούμενος κι άπλωσα τα χέρια μου. Ξυπνώ. Ο Αίσωπος πετιέται κιόλας απάνω έτοιμος για δρόμο. Πάει! Λέω κοιτάζοντας απελπισμένα τριγύρω. Κανένας δεν είναι, κανένας! Ταραγμένος, ξαναμμένος, παίρνω το δρόμο για την καλύβα. Είναι πρωί, ο πετεινός λαλεί και πάλι στο Σίριλουντ.

Στην καλύβα μπροστά στέκεται μια γυναίκα, στέκεται η Εύα. Κρατάει ένα σκονί στο χέρι και πηγαίνει για ξύλα. Είναι σαν ένα πρωινό όλο καινούργια ζωή κι η ίδια, το στήθος της ανεβοκατεβαίνει, ο ήλιος πέφτει χρυσός απάνω της.

– Μην νομίζετε ότι... κάνει να πει.

– Τι να μη νομίσω, Εύα;

– Δεν ήρθα εδώ για να σας βρω, περνούσα μόνο...

Κι η όψη της γίνεται ολοκόκκινη.

XXI

ΤΟ ΠΟΔΙ ΜΟΥ εξακολουθούσε να με ενοχλεί πολύ· τη νύχτα, συχνά, μ' έτρωγε αβάσταχτα και δε μ' άφηνε να κοιμηθώ, μου έδινε κάτι ξαφνικές σουβλιές, κι άμα ήτανε ν' αλλάξει ο καιρός με τρέλαινε από τον πόνο. Η ιστορία αυτή βάσταξε μέρες και μέρες. Μα ωστόσο δεν έμεινα κουτσός.

Κι οι μέρες περνούσαν.

Ο κύριος Μακ είχε γύρισε από το ταξίδι του και ο γυρισμός του μου έγινε αισθητός στη στιγμή. Γιατί μου πήρε τη βάρκα μου και μ' έφερε σε πολύ δύσκολη θέση, δεν είχα τι να γίνω καθώς δεν επιτρεπότανε ακόμα το κυνήγι. Μα για ποιο λόγο να μου πάρει τη βάρκα έτσι απότομα; Το πρωί δύο από τους ανθρώπους του είχανε πάει έξω βαρκάδα έναν ξένο.

Συνάντησα το γιατρό.

– Μου πήρανε τη βάρκα, του είπα.

– Ήρθε ένας ξένος, μου λέει αυτός. Πρέπει να τον πηγαίνουν έξω με τη βάρκα κάθε μέρα και να τον γυρίζουν το βράδυ. Κάνει επιστημονικές έρευνες στο βυθό της θάλασσας.

Ο ξένος αυτός ήταν ένας Φιλανδός. Ο κύριος Μακ τον είχε συναντήσει τυχαία στο βαπόρι· γύριζε από το Σπίτσομπεργ με κάτι συλλογές κοχύλια και μικρά ζουδια της θάλασσας. Τον φώναζε βαρόνο. Στο σπίτι του κυρίου Μακ του είχανε παραχωρήσει μια μεγάλη σάλα κι ένα δεύτερο ακόμη δωμάτιο. Είχε κάμει μεγάλη εντύπωση.

Είναι αδύνατο να οικονομίσω κρέας να μαγειρέψω και θα μπορούσα να παρακαλέσω, λέω μέσα μου, την Εδουάρδα για λίγο φαγητό απόψε. Και παίρνω τη βόλτα μου κατά το Σίριλουντ. Παρατηρώ αμέσως ότι Εδουάρδα φορεί καινούργιο φόρεμα, φαίνεται σαν έχει μεγαλώσει, το φόρεμά της είναι μπόλικο, μακρύ και φαρδύ.

– Με συγχωρείτε που δε σηκώνομαι, λέει ορθά κοφτά δίνοντας μου το χέρι.

– Ναι, δυστυχώς, η κόρη μου είναι αδιάθετη, λέει ο κύριος Μακ. Κρύωμα είναι, μα δε φυλάγεται... Θα έρχεστε βέβαια να ρωτήσετε για τη βάρκα ε; Είμαι αναγκασμένος να σας δανείσω μια άλλη, μια φελούκα. Δεν είναι καινούργια, μα άμα της αδειάζετε ολοένα τα νερά... Καταλαβαίνετε, φιλοξενούμε έναν επιστήμονα και ένας τέτοιος άνθρωπος ξέρετε... Δεν του περισσεύει διόλου καιρός, εργάζεται όλη την ημέρα και γυρίζει το βράδυ. Μη φύγετε προτού έρθει που να τον δείτε κι εσείς. Να, ορίστε και το επισκεπτήριο του, με στέμμα, με οικόσημο, είναι βαρόνος. Χαριτωμένος άνθρωπος. Τον συνάντησα εντελώς τυχαία.

Αχά, είπα με το νου μου, δε σε καλούν σε φαί. Δόξα σοι ο Θεός που δεν είχα πει τίποτα, μπορώ να ξαναγυρίσω σπίτι, έχω λιγάκι ψάρι ακόμα για να φάω. Κάτι θα βρεθεί και για μένα βέβαια. Αρκετά!

Έρχεται κι ο βαρόνος. Ένας κοντούλης άνθρωπος καμιά σαρανταριά

χρονών, μ' ένα μούτρο στενόμακρο, με ξεπεταχτά μάγουλα κι αραιά μαύρα γενάκια. Το βλέμμα του ήταν οξύ και διαπεραστικό, μα χρησιμοποιούσε δυνατά ματογυάλια. Το στέμμα με τις πέντε μύτες ήτανε και στα ξενόκουμπα του πουκάμισού του όπως και στις κάρτες του. Καμπούριαζε λίγο και τα αδύνατα χέρια του δείχνανε μπλαβές φλέβες· τα νύχια του όμως ήτανε σαν από κίτρινο μέταλλο.

- Χαίρω πολύ, κύριε υπολοχαγέ. Και έχει καιρό εδώ ο κύριος υπολοχαγός;
- Μερικού μήνες.

Ευχάριστος άνθρωπος. Ο κύριος Μακ του ζήτησε να μιλήσει για τα κοχύλια του και τα άλλα ζούδια του γιαλού και το έκαμε πολύ ευχαρίστως· μας εξήγησε τι ποιότητα ήταν ο πυθμένας τριγύρω στα Απονήσια και πήγε στη σάλα κι έφερε ένα δείγμα φύκι από τη Λευκή Θάλασσα. Κάθε τόσο σήκωνε τεντωμένο το δάχτυλο του δεξιού του χεριού και μετακινούσε τα βαριά χρυσά του γυαλιά μπρος πίσω στη μύτη του. Ο κύριος Μακ τον παρακολουθούσε με υπέρτατο ενδιαφέρον. Πέρασε έτσι μια ώρα.

Ο βαρόνος έκαμε λίγο λόγο για το ατύχημα μου, κείνη την κακή τουφεκιά. Είχα αναρρώσει τώρα; Πραγματικά; Χαιρόταν πολύ.

Ποιος να του είπε για το ατύχημά μου; συλλογίστηκα.

– Από ποιον το μάθατε το ατύχημά μου, κύριε βαρόνε τον ρωτώ.

– Από... ναι, από ποιον; Από τη δεσποινίδα Μακ θαρρώ. Έτσι δεν είναι δεσποινίς Μακ;

Η Εδουάρδα έγινε κόκκινη φωτιά.

Είχα έρθει σε τόσο άθλια κατάσταση, μέρες τώρα με βάραινε μια αβάσταχτη απελπισία, μα με τα τελευταία αυτά λόγια του ξένου αναλάμπισε αιέσως μια χαρά μέσα μου. Δεν κοίταξα την Εδουάρδα, μα συλλογίστηκα: «σε ευχαριστώ σαν και μίλησες για μένα, σαν και πρόφερες με τα χείλη σου το όνομά μου, κι ας μην έχει έστω καμιά σημασία για σένα αυτό». Καληνύχτα.

Αποχαιρέτισα. Η Εδουάρδα έμεινε καθισμένη και πάλι, δικαιολογήθηκε για λόγους ευγένειας ότι ήταν λίγο αδιάθετη. Μου έδωσε το χέρι εντελώς αδιάφορα.

Ο κύριος Μακ είχε ζωηρότατη κουβέντα με το βαρόνο. Μιλούσε για τον πάππο του, τον πρόξενο Μακ:

– Δεν ξέρω αν σας διηγήθηκα, κύριε βαρόνε, ότι αυτήν εδώ την καρφίτσα την κάρφωσε με τα ίδια του τα χέρια ο βασιλεύς Καρλ Γιόχαν στο στήθος του πάππου μου.

Βγήκα έξω στο κεφαλόσκαλο, κανείς να με συνοδέψει. Καθώς προσπερνούσα απ' έξω έριξα έτσι μια ματιά στα παράθυρα της σάλας. Και να η Εδουάρδα εκεί, ψηλή όρθια, παραμερίζοντας και με τα δυο της χέρια τις κουρτίνες και κοιτάζοντας έξω,

Ούτε χαιρέτισα ούτε τίποτα, τα λησιμόνησα όλα, ένα κύμα παραζάλης με

κυριέψε κι απομακρύνθηκα όσο μπορούσα πιο γρήγορα.

– Στοπ! Στάσου μια στιγμή, είπα στον εαυτό μου όταν έφτασα στο δάσος. Πρέπει να λάβουν κάποιο τέλος όλα τούτα, για όνομα του Θεού πια! Άναψα μονομιάς από το θυμό μου, στέναξα δυνατά. Αχ! δεν είχα πια στάλα αξιοπρέπεια απάνω μου· είχα ελκύσει την ευσπλαχνία της Εδουάρδας για μια βδομάδα όλη κι όλη το πολύ, τώρα είχε τελειώσει από καιρό η υπόθεση κι εγώ ωστόσο δεν το έλεγα καθόλου να συμμορφωθώ. Από εδώ και μπρος η καρδιά μου θα την έλεγε, σκόνη, αέρα, κουρνιαχτό του δρόμου, μα το Θεό...

Έφτασα στην καλύβα έβγαλα το ψάρι μου και δείπνησα.

Μου κάθεται τώρα και μου λιώνεις για μια ψωρομαθητριούλα εκεί πέρα και οι νύχτες σου είναι γεμάτες παλιόνειρα. Κι ένας πικρικός αέρας τριγυρίζει το κεφάλι σου, ένας βρόμικος σαπισμένος αγέρας. Ενώ ο ουρανός από έξω δονείται ολόκληρος από το πιο θείο γαλανό και τα βουνά σε καλούνε κοντά τους. Άντε, Αίσωπε! Εμπρός!

XXII

ΠΕΡΑΣΕ ΜΙΑ βδομάδα. Νοίκιαζα τη βάρκα του σιδερά και ψάρευα για το φαί μου. Η Εδουάρδα και ο βαρόνος ήτανε διαρκώς μαζί τα βράδια άμα γύριζε από τη θάλασσα αυτός· μια φορά τους είδα πέρα στο μύλο. Ένα απόβραδο πάλι τους είδα και τους δυο να προσπερνούν από έξω απ' την καλύβα μου και μόλις τους είδα τραβήχτηκα από το παράθυρο που κοίταζα κι αμπάρωσα σιγά-σιγά από μέσα την πόρτα καλού-κακού. Δε μου έκανε την παραμικρή εντύπωση που τους έβλεπα μαζί σήκωνα τους ώμους μου. Ένα βραδινό τους συνάντησα στο δρόμο και χαιρετηθήκαμε, άφησα το βαρόνο να χαιρετίσει πρώτος και έπειτα άγγιξα επίτηδες έτσι μ' ένα-δυο δάχτυλά μου το σκούφο μου για να κάμω αγένεια. Προσπέρασα σιγά-σιγά από μπρος τους και τους κοίταζα με όλη την αδιαφορία στο μεταξύ.

Μια μέρα πέρασε ξανά.

Πόσες μέρες, πόσες ατέλειωτες μέρες δεν είχανε περάσει! Με είχε κυριέψει μια βαθιά απογοήτευση, η καρδιά μου μελετούσε βουβή το ένα και το άλλο, ακόμα κι η σταχτιά εκείνη η πέτρα απ' έξω απ' την καλύβα μου που την είχα σαν φίλο, ήταν σαν να στεκόταν θλιμμένη και πικραμένη καθώς περνούσα από μπρος της. Έδειχνε πως ο καιρός θα γύριζε στη βροχή, έκανε μια κουφόβραση που δε μπορούσα να πάρω ανάσα όπου κι αν πήγαινα: το αριστερό μου πόδι μου πονούσε· και το πρωί είχα δει ένα από τα άλογα του κυρίου Μακ να στασιάζει και να τραντάζεται στα χάμουρα· όλα τούτα είχανε για μένα τη σημασία τους ως σημάδια του καιρού. Καλά θα κάμω να εφοδιαστώ από τρόφιμα όσο είναι καλός καιρός ακόμα, συλλογίστηκα.

Έδεσα τον Αίσωπο, πήρα τα εργαλεία μου της ψαρικής και το τουφέκι μου και κατέβηκα στο μόλο. Η στενοχώρια που είχα ήταν από τις λίγες.

- Πότε έρχεται το βαπόρι; ρώτησα έναν ψαρά.
- Το βαπόρι; Σε τρεις βδομάδες, μου αποκρίνεται.
- Περιμένω τη στολή μου, του είπα.

Έπειτα συνάντησα έναν από τους υπαλλήλους του μαγαζιού του κυρίου Μακ.

Έπιασα το χέρι του και του είπα:

- Πείτε σας παρακαλώ στο Θεό σας, δεν παίζετε πια ποτέ σας χουίστ στο Σίριλουντ;

- Πώς, συχνά, αποκρίθηκε.

Παύση.

- Δε μπόρεσα να έρθω καμιά φορά τώρα τελευταία είπα.

Τράβηξα κουπί και πήγα στο μέρος μου που ψάρευα. Ο καιρός είχε γίνει πολύ βαρύς, έπνιγε, τα μυγάκια μαζεύονται κοπάδια τριγύρω μου κι αναγκαζόμουν να καπνίζω αδιάκοπα για να τα διώχνω να μη με πειράζουν. Οι μπακαλιάροι τοιμπούσαν, έριχνα συρταρόλι κι έκαμα καλά δουλειά, έπιασα αρκετό ψάρι. Στο γυρισμό σκότωσα και δυο πιγκουίνους.

Στο μόλο που έφτασα βρήκα το σιδερά και δούλευε εκεί μπροστά. Μου περνάει απ' το νου μια ιδέα και τον ρωτώ:

- Ε, θα πάμε συντροφιά κατά πάνω;
- Όχι, μου αποκρίνεται, ο κύριος Μακ μου έδωσε δουλειά ως τα μεσάνυχτα. Έκαμα ένα ναι με το κεφάλι μου και ωραία, πολύ καλά, είπα από μέσα μου.

Πήρα τα ψάρια μου και τα πουλιά και κίνησα, τράβηξα για το σπίτι του σιδερά. Βρήκα την Εύα μονάχη της.

- Σε πεθύμησα τόσο πολύ, της είπα. Και συγκινήθηκα που την είδα έτσι που έκανε, ούτε να σηκώσει τα μάτια της να με κοιτάξει δεν μπορούσε σχεδόν από τη σαστιμάρα της. Αγαπώ τα νιάτα σου και τα καλόβολά σου τα μάτια, Εύα, της είπα. Βάλε με τώρα τιμωρία σήμερα, γιατί ο νους μου ήτανε περισσότερο σε μια άλλη παρά σε σένα. Άκου ήρθα μόνο και μόνο για να σε δω, για να σε καμαρώσω, μου κάνει καλό, σου έχω πολλή αγάπη. Ακουγες απόψε τη νύχτα που σε φώναζα;

- Όχι, αποκρίθηκε αυτή τρομαγμένη.

- Φώναζα Εδουάρδα, δεσποσύνη Εδουάρδα, μα εννοούσα όμως εσένα. Εύπνησα από τις φωνές μου. Όμως ναι σου λέω, εσένα εννοούσα, δε φταίω η γλώσσα μου έκανε λάθος κι έλεγα Εδουάρδα. Μα ας μη μιλούμε πια γι' αυτήν. Θεέ μου, Εύα πόσο σ' αγαπώ, εσύ είσαι η αγάπη μου. Τα χείλια σου είναι τόσο κόκκινα σήμερα. Έχεις ομορφότερο πόδι από την Εδουάρδα, να, δεξ και μόνη σου. Ανασήκωσα τη φούστα της και της έδειξα τα πόδια της να τα δει.

Μια χαρά, που ποτέ άλλη φορά δεν είχα δει απάνω της, ανέβηκε στο

πρόσωπό της. Κάνει να γυρίσει αλλού μα αλλάζει γνώμη, γυρίζει κι αγκαλιάζει με το ένα χέρι της το λαιμό μου.

Περνάει κάμποση ώρα. Κουβεντολογούμε, καθόμαστε όλη την ώρα σ' ένα μακρύ πάγκο κι οι δύο και κουβεντάζουμε για ένα σωρό πράγματα. Της λέω:

– Φαντάσου πως η δεσποσύνη Εδουάρδα δεν ξέρει καλά-καλά ούτε να μιλήσει ακόμα, λέει «περισσότερο ευτυχέστερος», την άκουσα με τα ίδια μου τ' αφτιά. Βρίσκεις πως έχει ωραίο μέτωπο; Εγώ όχι. Διαβολικό μέτωπο έχει. Και δεν πλένει και τα χέρια της.

– Μα δεν είπες να μη μιλούμε πια γι' αυτήν;

– Σωστά. Το ξέχασα μια στιγμή.

Περνάει κάμποση ώρα. Κάτι συλλογίζομαι και δε μιλώ.

– Γιατί βουρκώσανε τα μάτια σου; ρωτάει η Εύα.

– Εξάλλου έχει πολύ ωραίο μέτωπο, λέω, και τα χέρια της είναι πάντα καθαρά. Έτυχε μια φορά και ήτανε λερωμένα. Δεν εννοούσα άλλο τι μ' αυτά που είπα.

Κι έπειτα συνεχίζω ταραγμένος και με σφιγμένα τα δόντια μου:

– Ο νους μου δε φεύγει ούτε στιγμή από σένα Εύα· μα μου μπήκε τώρα η ιδέα πως δε θα έτυχε λέει να ακούσεις αυτό που θα σου διηγηθώ. Την πρώτη φορά που είδε η Εδουάρδα τον Αίσωπο είπε: “ο Αίσωπος ήταν ένα σοφός από τη Φρυγία”. Δεν είναι σαχλαμάρα; Είμαι βέβαιος πως θα το είχε διαβάσει σε κανένα βιβλίο την στιγμή εκείνη την ημέρα.

– Ναι, λέει η Εύα, και λοιπόν;

– Αν μάλιστα θυμάμαι καλά, είπε ακόμα ότι ο Αίσωπος είχε δάσκαλό του τον Ξάνθο. Χαχαχά.

– Μάλιστα.

– Τι διάλογο λόγο είχε να κάθεται στα καλά καθούμενα να ανιστορά στον κόσμο ότι ο Αίσωπος είχε δάσκαλο του τον Ξάνθο; Ερωτώ. Αχ δεν έχεις σήμερα κέφια, Εύα, ειδικά θα ξεκαρδιζόσουν στα γέλια μ' αυτό που σου είπα.

– Μα ναι, και μένα μου φαίνεται διασκεδαστικό, λέει η Εύα κι αρχίζει να γελάει στενοχωρημένα και σαστισμένη. Μα δεν το καταλαβαίνω τόσο καλά που το καταλαβαίνεις εσύ.

Σωπαίνω και συλλογίζομαι, σωπαίνω και συλλογίζομαι.

– Έχεις καλύτερα να καθόμαστε έτσι και να μη μιλούμε; ρωτάει η Εύα σιγανά. Η καλοσύνη ξεχειλίζει στα μάτια της, είχε σηκώσει το χέρι και μου χάιδευε τα μαλλιά.

– Ω αγαθό πλάσμα εσύ, ω αγαθό πλάσμα, λέω ξεσπώντας και σφίγγοντας την με δύναμη στην αγκαλιά μου. Είμαι σίγουρος πως πεθαίνω από έρωτα για σένα, σ' αγαπώ όλο και περισσότερο στο τέλος θα γίνει και θα έρθεις μαζί μου σαν φύγω. Θα δεις. Θα ερχόσουν μαζί μου;

– Ναι, αποκρίνεται.

Σχεδόν ούτε το ακούω αυτό το ναι, μα το νιώθω στην ανάσα της, το νιώθω απάνω της, σε όλην, κρατιόμαστε αγκαλιασμένοι σφιχτά και δίνεται τόσο παράφορα, τόσο παράφορα.

*

Μιαν ώρα αργότερα αποχαιρετώ την Εύα φιλώντας την και φεύγω. Στην πόρτα να και συναντώ τον κύριο Μακ.

Τον κύριο Μακ τον ίδιο.

Κάνει ένα βήμα πίσω και καρφώνει τα μάτια μέσα στο σπίτι, στέκει σαν ξερός εκεί δα στο κατώφλι και κοιτάζει μέσα. Ε! λέει και δεν τα καταφέρνει να πει τίποτα περισσότερο, είναι σαν να του κόπηκε ξαφνικά η μιλιά.

– Δεν το περιμένατε πως θα με βρείτε εδώ, ε; λέω εγώ και το χαιρετάω.

Η Εύα στέκει μάρμαρο.

Ο κύριος Μακ συνέχεται μονομιάς, μια σπουδαία αποφασιστικότητα προβαίνει στην όψη του κι αποκρίνεται:

– Κάνετε λάθος. Εσάς ακριβώς γύρευα. Θέλω να σας καταστήσω προσεχτικό ότι από την πρώτη Απριλίου ίσαμε τις δεκαπέντε Αυγούστου απαγορεύεται να πυροβολεί κάποιος σε εξακόσια μέτρα ακτίνα από τους αβγότοπους και σε φωλιάστρες. Χτυπήσατε σήμερα δυο πουλιά κοντά στο νησί, σας είδανε.

– Χτύπησα δυο πιγκουίνους, είπα κατασασπισμένους. Το συναισθάνθηκα αμέσως ότι είχε δίκιο ο άνθρωπος.

– Πιγκουίνους ή αγριόπαπιες ή ό,τι και να είναι, το ίδιο κάνει. Τουφεκίσατε μέσα σε απαγορευμένη ζώνη.

– Το αναγνωρίζω. Δεν το σκέφθηκα καθόλου.

– Έπρεπε να το σκεφθείτε.

– Μα και το Μάη έριξα και τις δυο μου κάννες στο ίδιο σχεδόν σημείο. Σε μιαν εκδρομή μας στο νησί. Και το ζητήσατε μόνος σας να ριξω.

– Αυτό διαφέρει, είπε ο κύριος Μακ ξερά-ξερά.

– Τότε να πάρει ο διάλογος, τότε ξέρετε τι πρέπει να κάμετε ε;

– Πολύ καλά μάλιστα, αποκρίθηκε.

Η Εύα στεκόταν έτοιμη· μόλις βγήκα απ' το κατώφλι, βγήκε κι αυτή είχε ριξει ένα σάλι απάνω της, έκλεισε κι έφυγε· την είδα να παίρνει το δρόμο για το μολο. Ο κύριος Μακ τράβηξε σπίτι του.

Συλλογίζομουν το επεισόδιο. Με τι κατασσοσύνη, με τι ετοιμότητα είχε ξεγλιστρήσει από τη δύσκολη θέση που είχε βρεθεί! Και τι μαχαίρια που ήταν τα μάτια του! Μια τουφεκιά, δυο τουφεκιές, ένα ζευγάρι πιγκουίνοι κάτω, ένα πρόστιμο, μια αποζημίωση. Και τα πάντα κανονισμένα στην εντέλεια με τον κύριο Μακ στο σπίτι του. Τι υπέροχα, τι ραγδαία αλήθεια που τραβούσε το πράμα...

Είχε αρχίσει κιόλας να βρέχει, κάτι χοντρές σταλαματιές. Οι καρκακάξες πετούσανε χάμω κι όταν έφτασα σπίτι κι έλυσα τον Αίσωπο έπιασε κι έτρωγε χορτάρι. Ο αγέρας πήρε κι φύσαγε με όλη του τη δύναμη.

XXIII

ΜΙΑ ήΡΑ ΔΡΆΜΟ χαμηλότερα βλέπω τη θάλασσα. Έχω ανηφορίσει ψηλά στο βουνό και βρέχει, και κάθομαι απαγκισμένος από κάτω από ένα γκρεμόβραχο. Καπνίζω την πίπα μου, τη γεμίζω και την ξαναγεμίζω απανωτά, και κάθε φορά που την ξανανάβω ο καπνός αναδύεται κάτω από τη στάχτη σα μικρά-μικρά σκουληράκια. Έτσι αναδύονται κι οι λογισμοί στο κεφάλι μου. Χάμω στο χώμα εκεί μπροστά μου κείτεται ένα σωρουδάκι ξερά κλαδιά, μια ρημαγμένη φωλιά. Κι έτσι που είναι αυτή η φωλιά είναι κι η ψυχή μου.

Θυμάμαι και την πιο ασήμαντη λεπτομέρεια από τα περιστατικά αυτηνής της μέρας και της αλληνής. Ωχώ, τι κακομεταχείρισμα που μου έκαναν...

Κάθομαι εδώ πάνω στο βουνό κι η θάλασσα κι ο αγέρας βουίζουν, ένα άγριο παράπονο του ανέμου και του καιρού αντιλαλεί στ' αφτιά μου. Καΐκια και τρεχαντήρες φαίνονται ανοιχτά έξω με μουδαρισμένα τα πανιά, έχουν ανθρώπους μέσα και για κάπου βέβαια θα πηγαίνουν. Θεός ξέρει για πού να πηγαίνουν όλες αυτές οι ψυχές, συλλογίζομαι. Η θάλασσα λιχνίζεται στον αγέρα, αφροκοπώντας και δέρνεται, φουσκώνει και δέρνεται, θαρρείς κι έχει γεμίσει από γιγάντια ξεφρενιασμένα όντα που παλεύουν με τα χέρια τους και με τα πόδια τους και χουγιάζουν το ένα του άλλου όχι – χιλιάδες διάβολοι είναι κι έχουν γιορτή εκεί κάτω σουρίζοντας, χώνουνε τα κεφάλια στους ώμους και χορευτακίζουν κύκλο και κάνουνε τη θάλασσα ν' ασπρολογάει, δέροντάς την με φτερακίσματα. Έξω, πολύ ανοιχτά, είναι μια ξέρα κι απ' αυτήν την ξέρα ξεπετιέται ένας ασπριδερός θαλασσόδροκος και σαλεύει τη χαιτή του κι αναγλύφεται για ένα ξυλάρμενο μάρκο, που το ξεμπουρίζει ο αγέρας κατά το πέλαγο, ωχώ, κατά το πέλαγο, ανοιχτά, κατά τον έρημο όξω ωκεανό...

Χαίρομαι που είμαι ολομόναχος, που δεν είναι φόβος να δει κανένας τα μάτια μου, στυλώνω ήσυχος τη ράχη πίσω στο βράχο μου κι είμαι σίγουρος πως κανένας δε μπορεί να με κρυφοκοιτάξει από πίσω. Ένα πουλί κλώθει από πάνω στο βουνό με στριγκές κρωξιές και την ίδια στιγμή ξεκολλάει λίγο πιο πέρα ένας βράχος και κουτρουβαλάει κάτω κατά τη θάλασσα. Και μένω καθισμένος εκεί, ακούνητος, πολλή ώρα, η ψυχή μου ηρεμεί, μια ζεστασάδα ευδαιμονίας χύνεται μέσα μου, που μπορώ να κάθομαι έτσι ασφαλισμένος στον κρυψώνα μου, ενώ από έξω η βροχή πέφτει ασταμάτητη. Κουμπώνω το σακάκι μου καλά-καλά κι ευχαριστώ το Θεό για το ζεστό σακάκι μου. Περνάει

κάμποση ώρα ακόμα. Αποκοιμέμαι...

Είναι απόγεμα. Τραβώ για την καλύβα μου και βρέχει ακόμα. Όπου να ένα συναπάντεμα αναπάντεχο. Μπροστά μου εκεί στο μονοπάτι να η Εδουάρδα. Είναι μουσκίδι, σα να βρεχόταν ώρα κι ώρα στο δρόμο, μα χαμογελάει. Αχά! Λέω στη στιγμή μέσα μου και με πιάνει ένας θυμός, σφίγγω θυμωμένα το τουφέκι μου στα χέρια και σιμώνω έτσι, μ' όλο που αυτή χαμογελάει.

– Καλημέρα! φωνάζει πρώτη.

Περιμένω να σιμώσω μερικά βήματα ακόμα κι έπειτα της λέω:

– Χαιρετώ σας, ωραία μου δεσποσύνη!

Σαστίζει με το πείραγμά μου, τα χάνει. Αχ, δεν ήξερα τι έλεγα. Χαμογελάει δειλιασμένα και με κοιτάζει.

– Είχατε πάει στο βουνό σήμερα; με ρωτάει. Τότε θα βραχήκατε. Ορίστε, έχω εδώ ένα φουλάρι, αν θέλετε να το ρίξετε απάνω σας, ένα μαντήλι, εμένα μου περισσεύει... όχι ε; Εσείς ούτε θέλετε να με ξέρετε.

Και ρίχνει χάμω τα μάτια της κουνώντας το κεφάλι, καθώς δε δέχομαι το μαντήλι της.

– Ένα μαντήλι; αποκρίνομαι εγώ χασκαρίζοντας από θυμό κι από σαστιμάρα. Μα έχω εδώ ένα σακάκι ολόκληρο περισίω, το θέλετε; Εμένα μου περισσεύει, θα το έδινα σ' όποιον και να ήτανε, ώστε μπορείτε να το πάρετε ελεύθερα. Θα το έδινα μετά χαράς στην πρώτη ψαραπούλα.

Είδα ότι ανυπομονούσε τι θα πω, άκουγε με τόση αδημονία που ασκήμαινε και ξεχνούσε ανοιχτό το στόμα της. Και στέκει εκεί δα με το μαντήλι στο χέρι είναι ένα μεταξωτό άσπρο φουλάρι που το είχε στο λαιμό της και το έβγαλε. Δίνω μια κι εγώ και βγάνω το σακάκι μου.

– Για όνομα του Θεού, τι κάνετε! Ξεφωνίζει, φορέστε το πάλι. Τόσο θυμωμένος είστε μαζί μου; Ωχ Θεέ μου, μα βάλτε λοιπόν το σακάκι σας προτού μουσκέψετε.

Ξανάβαλα το σακάκι μου.

– Πού πηγαίνατε; ρώτησα πνιγμένα.

– Να, πουθενά... Ακούς εκεί θα βγάνατε το σακάκι σας για...

– Και πώς έχει ο κύριος βαρόνος σας σήμερα; τη ρωτώ. Με τέτοιον καιρό δε θα μπόρεσε βέβαια ο κόμης σας να βγει με τη βάρκα...

– Γκλαν, θα ήθελα να σας πω ότι...

Τη διακόπτω:

– Μπορώ να σας παρακαλέσω να διαβιβάσετε τους χαιρετισμούς μου στον κύριο Δούκα.

Κοιτάζουμε ο ένας τον άλλον. Είμαι έτοιμος να της κόψω εκατό φορές την κουβέντα αν κάμει να ανοίξει το στόμα της. Στο τέλος ένας πικρός πόνος χύνεται στο πρόσωπό της και της αλλοιώνει τα χαρακτηριστικά, γυρίζω τα μάτια αλλού και της λέω:

– Να πω τη μαύρη αλήθεια, δώστε του τα παπούτσια στο χέρι του κυρίου πρίγκιπα, δεσποσύνη Εδουάρδα. Δεν είναι άντρας για σας αυτός. Σας εγγυώμαι ότι τούτες τις μέρες δεν κάνει άλλο παρά να σκέπτεται και να ξανασκέπτεται να πρέπει να σας κάμει γυναίκα του ή αν δεν πρέπει· αλλά δεν είναι για σας σας λέω, δεν είναι για σας.

– Αφήστε, ας μη μιλούμε γι' αυτό· ναι; Εγώ συλλογιέμαι εσάς Γκλαν, και σεις θα μπορούσατε να βγάλετε το σακάκι σας να βραχείτε για χάρη αλληγής, έρχομαι να σας βρω...

Κουνώ τους ώμους μου και συνεχίζω:

– Εγώ αντιθέτως θα σας πρότεινα το γιατρό. Έχετε να αντιείνετε τίποτα γι' αυτόν; Ένας άντρας στην ακμή της ηλικίας του, ένα μυαλό πρώτης. Σκεφθείτε το.

– Ακούστε με μια στιγμή μοναχά...

– Με περιμένει στην καλύβα μου ο Αίσωπος, ο σκύλος μου.

Έβγαλα το σκούφο μου, τη χαιρέτισα και ξαναείπα:

– Χαιρετώ σας ωραία μου δεσποσύνη! Κι άρχισα να πηγαίνω.

Έβαλε μια φωνή:

– Όχι σε παρακαλώ, μη μου σκίζεις την καρδιά. Εγώ ήρθα για σένα σήμερα, σε περιμένα πότε θα φανείς και σου χαμογελούσα, καθώς σ' είδα να έρχεσαι. Χτες λίγο ήθελε να μου σαλέψει το λογικό, τόσο που σκεπτόμουν κάτι όλη την ώρα· το κεφάλι μου γύριζε από τη ζάλη και δε σκεπτόμουν παρά εσένα πάντα. Σήμερα καθόμουν στη σάλα μας· μπαίνει κάποιος μέσα και δε σηκώνω καθόλου τα μάτια μου να κοιτάξω, όμως ξέρω ποιος είναι που μπήκε.

– Τράβηξα μισό μίλι κουπί χτες, είπε.

– Και δεν κουρασθήκατε; τον ρωτώ.

– Αχ ναι, κουράστηκα κι έβγαλα φουσκάλες στα χέρια μου, είπε τότε και μελαγχόλησε που το θυμήθηκε. Εγώ συλλογίζομαι: «ορίστε, να τι τον μελαγχολεί!». Σε λιγάκι μου λέει πάλι! Απόψε τη νύχτα άκουγα ένα ψυθίρισμα από έξω απ' τα παράθυρά μου, ήτανε η καμαριέρα σας και ο ένας από τους υπαλλήλους του μαγαζιού σας και γλυκοκουβέντιαζαν.

– Ναι, θα παρθούν του είπα.

– Καλά, μα στις δυο η ώρα!

– Και γιατί; ρωτώ εγώ· και σε λίγο λέω: η νύχτα είναι δική τους. Αυτός τότε σιάζει μια τα χρυσά του ματογυάλια στη μύτη του και παρατηρεί: «μα εντούτοις, δε βρίσκετε και σεις, μεσάνυχτα η ώρα, δεν είναι αταίριαστο;». Εγώ δεν είχα σηκώσει διόλου τα μάτια μου να τον κοιτάξω και καθόμασταν έτσι ίσαμε δέκα λεπτά.

– Να σας ρίξω ένα σάλι στις πλάτες; με ρωτάει.

– Όχι ευχαριστώ, του αποκρίθηκα.

– Να τολμούσε κάποιος να έπαιρνε το χεράκι σας; λέει. Δεν έδωσα απάντηση, ο νους μου ήταν αλλού. Μου έβαλε ένα μικρό κουτί στο χέρι μου, το

άνοιξα και ήτανε μέσα μια καρφίτσα. Είχε ένα στέμμα με δέκα πετράδια, τα μέτρησα... Γκλαν, να την εδώ αυτή η καρφίτσα, θες να της δεις; Είναι τσαλαπατημένη κομμάτια· έλα να τη δεις και μόνος σου που είναι τσαλαπατημένη κομμάτια... Ε, και τι να την κάμω τούτη την καρφίτσα; τον ρωτώ.

– Να τη βάλετε να στολίζεστε μου αποκρίνεται.

– Μα εγώ του την έδωσα πίσω και του είπα: αφήστε με ήσυχη, εμένα ο νους μου είναι σε άλλον.

– Σε ποιον άλλον; με ρωτάει.

– Σ’ έναν κυνηγό, του αποκρίθηκα· δεν μου έχει δώσει για θύμημα παρὰ δυο όμορφα φτερά, μα την καρφίτσα σας πάρτε πίσω. Δεν ήθελε όμως να την πάρει. Τότε μονάχα γύρισα και τον κοίταξα, το βλέμμα του ήτανε διαπεραστικό.

– Δεν την ξαναπαίρνω την καρφίτσα, μου κάνει, κάμετέ την ό,τι θέλετε, πατήστε τη χάμω. Σηκώθηκα ορθή, την έβαλα χάμω και την πάτησα με το τακούνι μου. Σήμερα το πρωί γίνηκαν αυτά... Τέσσερεις ώρες τριγύριζα μέσα στο σπίτι και περίμενα· άμα φάγαμε βγήκα έξω. Στο δρόμο πιο πάνω τον βρίσκω μπροστά μου.

– Πού πάτε; με ρώτησε. Στον Γκλαν, του αποκρίνομαι, πάω να τον παρακαλέσω να μην με ξεχάσει... Από τη μια έχω που περιμένω εδώ, στεκόμουν σ’ ένα δέντρο και κοιτάζα, και ήσουν σάμπως κανένας θεός όπως σε είδα κι ερχόσουν. Αγαπώ την κορμουςτασιά σου, αγαπώ τα μαλλιά σου, τους ώμους σου, ό,τι κι αν είναι δικό σου το αγαπώ... Μα εσύ κάθεσαι στα καρφιά, θέλεις να φύγεις, να φύγεις και τίποτ’ άλλο, σου είμαι αδιάφορη, ούτε να με κοιτάξεις δε γυρίζεις.

Είχα κοντοσταθεί και την άκουα. Μόλις σώπασε άρχισα ξανά να φεύγω, Είχα πολύ τυρανιστεί, είχα αποκάμει πια, η καρδιά μου είχε γίνει πέτρα και χαμογελούσα.

– Α ναι, είπα και στάθηκα ξανά. Κάτι είχατε να μου πείτε νομίζω ε;

Αυτή η ειρωνεία της εξάντλησε την υπομονή της

– Κάτι είχα να πω λέει; ναι, μα κάτι είπα θαρρώ δεν το ακούσατε; Όχι, τίποτα, δεν έχω τίποτα πια να σας πω...

Η φωνή της τρέμει παράξενα. Λυγίζει, μα αυτό δε με συγκινεί καθόλου.

XXIV

ΤΗΝ ΆΛΛΗ ΜΈΡΑ το πρωί βγαίνοντας απ’ την καλύβα μου βλέπω την Εδουάρδα και στέκει απέξω.

Στο διάστημα της νύχτας τα είχα ξαναμετρήσει όλα και είχα πάρει την απόφασή μου. Μπα για ποιο λόγο θα εξακολουθούσα να αφήνω τον εαυτό μου να θαμπώνεται από το καπριτσιάρικο αυτό ον, από αυτήν την ψαροπούλα, από

αυτή την αμόρφωτη· αρκετόν καιρό δεν είχε μείνει το όνομά της στην καρδιά μου και μου την είχε ρουφήξει πια; Α, φτάνει! Εξάλλου μου είχε μπει η ιδέα πως με την αδιαφορία μου ακριβώς και με τις ειρωνείες μου την έφερα πιο κοντά μου. Αχ τι θεσπέσια που την είχα περιγελάσει χτες: αφού είχε βάλει ένα λόγο κάμποσα λεπτά γυρίζω και λέω ησυχότατα: Α ναι, κάτι είχατε να μου πείτε νομίζω ε;...

Στεκόταν εκεί στη σταχτιά πέτρα. Ήτανε πάρα πολύ ταραγμένη κι έκαμε να τρέξει απάνω μου, άνοιγε κιόλας την αγκαλιά της, μα έμεινε έτσι που ήταν κι έμπλεξε τα χέρια της το ένα με τ' άλλο και τα τράβαγε. Σήκωσα το χέρι στο σκούφο μου και τη χαϊρέτιστα βουβός.

– Για ένα και μόνο πράγμα σας θέλω σήμερα, Γκλαν, είτε ζωηρά.

Δεν κουνήθηκα καθόλου, μόνο και μόνο για να ακούσω τι θα έλεγε.

– Έμαθα ότι πήγατε στου σιδερά. Ήτανε βράδυ. Η Εύα ήτανε μονάχη στο σπίτι.

Σάσιτισα κι αποκριθήκα:

– Από ποιον λάβατε αυτήν την πληροφορία;

– Δεν κάνω τον κατάσκοπο, όχι, ξεφώνισε. Το άκουσα χτες βράδυ, μου το διηγήθηκε ο μπαμπάς. Άμα γύρισα χτες βράδυ έτσι μουσκεμένη που ήμουν μου λέει ο μπαμπάς: πρόσβαλες σήμερα το βαρόνο. «Όχι», του λέω. «Και πού ήσουν τώρα;» με ρωτάει πάλι. «Με το Γκλαν», του απάντησα. Τότε μου διηγήθηκε αυτό ο μπαμπάς.

Πνίγω την απελπισία μέσα μου και λέω:

– Η Εύα έχει έρθει κι εδώ.

– Έχει έρθει κι εδώ; Στην καλύβα;

– Πολλές φορές. Την ανάγκασα εγώ να έρθει μέσα. Τα λέγαμε.

– Κι εδώ!

Πάυση. Κράτα καλά, κράτα καλά! Συλλογιζομαι από μέσα μου και λέω:

– Μια και έχετε την ευγενή καλοσύνη να ανακατεύετε στις υποθέσεις μου, δε θέλω να μείνω κι εγώ πίσω. Σας πρότεινα χτες το γιατρό· τη σκεφθήκατε την πρότασή μου; Ο κύριος πρίγκιπας είναι μα την πίστη μου πολύ ανυπόφορος.

Ένας θυμός ανάβει στα μάτια της.

– Ε λοιπόν να ξέρετε ότι δεν είναι καθόλου ανυπόφορος, λέει απότομα. Όχι, είναι καλύτερος σας· χίλιες φορές καλύτερός σας. Ξέρει να μπαίνει μέσα σ' ένα σπίτι χωρίς να σπάξει φλιτζάνια και ποτήρια, αφήνει και τα παπούτσια μου ήσυχα. Και ξέρει πως να φέρνεται με τον κόσμο. Ενώ εσείς γίνεστε γελοίος, με κάνετε και ντρέπομαι – ανυπόφορος είσαστε σεις, καταλάβετε το!

Τα λόγια της μ' αγγίξαν βαθιά, έσκυψα το κεφάλι και είπα:

– Έχετε δίκιο. Δεν κάνω πια με κόσμο, δεν ξέρω πώς να φερθώ. Κανείς δε με καταλαβαίνει. Ζω ολοένα στο δάσος, αυτή είναι η χαρά μου. Εδώ στη μοναξιά μου δεν πειράζω κανένα με το να είμαι όπως είμαι μα άμα βρίσκομαι

μαζί με άλλους αγωνίζομαι όλη την ώρα για να φερθώ καθώς πρέπει... Έξησα τόσο λίγο με ανθρώπους δυο χρόνια τώρα...

– Με σας δεν ξέρει κάποιος από στιγμή σε στιγμή τι θα τον βρει, τρέμει τι θα κάμει. Αποκάνει επιτέλους κάποιος να σας έχει ολοένα στο νου του.

Τι άκαρδα που τα είπε όλα αυτά! Μια πίκρα αβάσταχτη χύνεται στην ψυχή μου, νιώθω τα γόνατά μου να μη με βασιτούν μπροστά σ' αυτήν την άγρια επίθεσή της. Και δεν της φτάνει, δε σταματάει, συνεχίζει ακόμα:

– Πάρτε σα θέτε την Εύα να σα έχει το νου της. Κρίμα μόνο που είναι παντρεμένη.

– Η Εύα; είπατε πως είναι παντρεμένη η Εύα;

– Μάλιστα είναι παντρεμένη.

– Και με ποιον;

– Μα το ξέρετε δα, δε μπορεί. Η Εύα είναι γυναίκα του σιδερά.

– Δεν είναι κόρη του;

– Όχι, είναι γυναίκα του. Μη θαρρείτε πως κάθομαι εδώ χάρω και σας λέω ψευτιές;

Δεν θαρούσα πως καθόταν και μου έλεγε ψευτιές, μόνο που τα είχα χαμένα. Στεκόμουν εκεί δα σαν αποσβλωμένος και συλλογιζόμενος: παντρεμένη η Εύα;

– Πετύχατε, βλέπετε, σπουδαία στην εκλογή σας, λέει η Εδουάρδα.

Ε, μα επιτέλους! Δεν θα τελείωνε πια! Άρχισα να τρέμω από το θυμό μου και είπα:

– Ακούστε με όμως που σας λέω, πάρτε το γιατρό. Ακολουθήστε τη συμβουλή μου, που είναι συμβουλή φίλου. Αυτός ο πρίγκιπας σας δεν είναι παρά ένας γερο-ξεκούτης. Κι απάνω στη φούρκα μου έλεγα ψέματα, μέγάλωνα την ηλικία του, έλεγα πως είχε καράφλα, πως ήτανε μισόστραβος και δεν έβλεπε καθόλου σχεδόν· και επέμενα πως φορούσε εκείνα τα κουμπιά με το στέμμα στο πουκάμισό του μόνο και μόνο για να κάνει τον τάχατε και να επιδείχνει τους τίτλους ευγενείας του. Ούτε τη γνωριμία του δε θα ήθελα καν, δε θα έδινα διάρα να τον γνωρίσω. Δεν έχει τίποτα που να τον τραβάει κανέναν, του λείπουνε οι κύριες γραμμές, είναι μια νούλα και τίποτα περισσότερο.

– Καθόλου, μάλιστα, καθόλου, είναι και παραείναι κάτι! Ξεφώνισε αυτή κι η φωνή της ήταν γεμάτη φούρκα. Είναι πολύ παραπάνω απ' ό,τι νομίζεις εσύ, παλιοδασάνθρωπε! Στάσου όμως και θα δεις, ω, θα τα πει ένα χεράκι μαζί σου. Θα τον παρακαλέσω εγώ μόνη μου. Νομίζεις πως δεν τον αγαπώ ε, μα θα δεις ότι έχεις λάθος. Θα τον πάρω, θα το σκέπτομαι μέρα και νύχτα. Θυμήσου το καλά αυτό που σου λέω, τον αγαπάω. Φέρνε τη την Εύα εδώ, χαχά, μα το Θεό, φέρνε τη όσο θες, δε μου καίγεται καρφί. Και μάλιστα ας φεύγω από εδώ χάρω, ας φεύγω...

Έκαμε μερικά μικρά, νευρικά βηματάκια ίσα κάτω στο μονοπάτι της

καλύβας, γύρισε ξανά μια, γλομή σα λείψανο και ξεφώνισε: «Και να μη σε ξαναδούνε τα μάτια μου».

XXV

ΤΑ ΦΕΛΛΑ ΚΙΤΡΙΝΙΖΟΥΝ, οι πατατιές, μεγαλωμένες, έχουνε βγάλει ανθούς, το κυνήγι έχει ξαναρχίσει. Χτυπούσα χιονοπέρδικες, τσελινότες, λαγούς, μια μέρα χτύπησα κι έναν αϊτό. Ασυννέφιαστος, τετράπлатος ουρανόσ, δρουσερές νύχτες, πλήθος καθάρια κουδουνίσματα κι αγαπημένοι ήχοι στο δάσος και στα λιβάδια. Μεγάλη κι ειρηνική η πλάση αναπαυότανε...

– Δεν έχω καμιά νεότερη είδηση από τον κύριο Μακ για εκείνος τους δυο πιγκουίνους που χτύπησα, είπα στο γιατρό.

– Να το χρωστάτε χάρη στην Εδουάρδα που δεν έγινε καταγγελία, μου αποκριθήκε. Ξέρω ότι αυτή μπήκε στη μέση και τον εμπόδισε.

– Δεν της χρωστώ χάρη, είπα...

Ψιλοκαλοκαιράκι τώρα, πράο και γαλήνιο. Τα μονοπάτια φαντάζουν όπως ζωνάρια εδώ εκεί στο δάσος, που άρχισε πια να κιτρινίζει, κάθε νύχτα παρουσιάζεται κι από ένα καινούργιο αστέρι και το φεγγάρι ξεχωρίζει θαμπά σα μια σκιά, μια σκιά από μάλαμα βουτημένη σε ασήμι...

– Για το Θεό, Εύα! Παντρεμένη είσαι;

– Δεν το ήξερες;

– Όχι δεν το ήξερα.

Μου σφίγγει το χέρι βουβή.

– Για το Θεό, βρε παιδί, τι θα κάμουμε τώρα;

– Ότι θες εσύ. Ίσως δε φύγεις ακόμα, θα σε χαίρομαι όσο είσαι εδώ.

– Όχι, Εύα.

– Μα ναι, ναι, όσο είσαι εδώ μονάχα!

Η όψη της έχει πάρει το πόνο της ερημιάς, σφίγγει ολοένα το χέρι μου μέσα στα δικά της.

– Όχι, Εύα, άντε! Ποτέ πια!

Κι οι νύχτες περνούν κι έρχονται και ξανάρχονται οι μέρες. Είναι κιόλας τρεις μέρες απ' αυτή την κουβέντα μας. Η Εύα περνάει πέρα στο δρόμο φορτωμένη. Τι ξύλα Θεέ μου που τα έχει κουβαλήσει από το δάσος φέτος το καλοκαίρι αυτό το παιδί!

– Ακούμπησε χάμω το φόρτωμά σου, Εύα κι άσε με να δω αν είναι γαλανά πάντα τα μάτια σου.

Είναι κόκκινα τα μάτια της.

– Ε, χαμογέλασέ μου ξανά, Εύα! Δε βαστώ πια να σου πω όχι, είμαι δικός σου, είμαι δικός σου...

Βράδυ. Η Εύα τραγουδάει ακούω το τραγούδι της και νιώθω στο αίμα μου ένα άναμμα.

– Τραγουδάς απόψε, Εύα;

– Ναι, είμαι χαρούμενη.

Και καθώς είναι πιο κοντή, πηδάει λίγο για με φτάσει να κρεμαστεί από το λαιμό μου.

– Μα συ τα έχεις κατακομματιάσει τα χέρια σου, Εύα! Θεέ μου, γιατί;

– Δεν είναι τίποτα, δεν πειράζει.

Αστράφτει ολόκληρη.

– Εύα, μίλησες με τον κύριο Μακ;

– Ναι, μια φορά.

– Τι σου είπε; Και τι του είπες εσύ;

– Μας κακομεταχειρίζεται πολύ τώρα, βάζει τον άντρα μου να δουλεύει μέρα και νύχτα κάτω στο μόλο, και μου δίνει και μένα λογής-λογής βαριές δουλειές. Διάταξε να κάνω κι εγώ αντρικές δουλειές.

– Και γιατί το κάνει αυτό;

Η Εύα κοιτάζει χάμω.

– Γιατί το κάνει αυτό, Εύα;

– Γιατί σ' αγαπώ.

– Και πού το ξέρει;

– Του το είπα.

Παύση.

– Ο Θεός να δώσει να έπαυε να σε κακομεταχειρίζεται έτσι, Εύα!

– Μα δε με νοιάζει. Τώρα δε με νοιάζει καθόλου.

Σαν σε τρεμουλιαστό τραγουδάκι ακουγότανε η φωνή της μέσα στο δάσος.

Και τα φύλλα όλο και πιο πολύ κιτρινίζουν, σιμώνει το φθινόπωρο πια, τ' αστέρια έχουνε πληθύνει στον ουρανό και το φεγγάρι, από τώρα και μπρος, φαίνεται σα μια σκιά απ' ασήμι βουτηγμένη σε μάλαμα. Κρύο δεν κάνει καθόλου ακόμα, μονάχα μια δροσερή σιγαλιά απλώνεται και μια ξεχυμένη ζωή μέσα στο δάσος. Λες και το κάθε δέντρο στέκει και συλλογίζεται. Οι αγριοφράουλες έχουν μεστώσει.

Και έφτασε η εικοσιδυό του Αυγούστου κι οι τρεις νύχτες του δοιμόχολου.

XXVI

Η ΠΡΗΤΗ ΝΕΧΤΑ του δριμόχολου.

Εννιά η ώρα βασιλεύει ο ήλιος. Ένα μουχρό σκοτάδι απλώνεται στη γη, κάποιο αστέρι ξεχωρίζει εδώ εκεί, δυο ώρες αργότερα θαμποφαινεται ένα αντιφέγγισμα κι απ' το φεγγάρι. Τραβώ για το δάσος με το τουφέκι μου και με το σκύλο μου, μαζεύω ξύλα κι ανάβω μια μεγάλη φωτιά κι η φλόγα της αντιλάμπει ανάμεσα στους κορμούς των πεύκων. Πάγο δεν έχει ρίξει καθόλου.

Η πρώτη νύχτα του δριμόχολου! Λέω από μέσα μου Και μια παράφορη, ακράτητη χαρά με συνεπαίρνει, για τη στιγμή και τον τόπο που είμαι, και ανατριχίλα αλλόκοτη...

– Ένα εις υγείαν, άνθρωποι και ζούδια και πουλιά, ένα εις υγείαν για την απόκοσμη τούτη τη νυχτιά μέσα στα δάση, στα δάση! Ένα εις υγείαν για το σκοτάδι και για το μουρμουρητό των Θεών στα δέντρα ανάμεσα, για τη γλυκιά, απλή αρμονία της σιγής στ' αφτιά μου, για τα πράσινα τα φύλλα και για τα κίτρινα! Ένα εις υγείαν γι' αυτόν το μικρόν ήχο της ζωής που ακούω, για το μουσουδι αυτό που ρουθουνίζει χάμω στα χόρτα, αυτό το σκυλί που κοπολογάει κάποιο ντόρο! Ένα εις υγείαν από τα βάθη της καρδιάς μου γι' αυτόν τον αγριόγατο που παραμονεύει με την κοιλιά κοληητά χάμω, και βιγλίζει και ετοιμάζεται να χιμήξει σε κάποιον σπουργίτη μεσ' στο σκοτάδι, μεσ' στο σκοτάδι! Ένα εις υγείαν για την ελεήμονη τούτη γαλήνη πάνω στο βασίλειο της γης, για τα αστέρια και για το φεγγάρι, ναι, για τα αστέρια και για το φεγγάρι!...

Σηκάνομαι απάνω κι ακρομάζομαι. Δε μ' άκουσε κανένας. Ξανακαθίζω πάλι.

– Ένα ευχαριστώ για την απόκοσμη τούτη νύχτα, για τα βουνά, για του σκοταδιού και για της θάλασσας το βουητό, π' αντιβουίζει ως μέσα στην ψυχή μου! Ένα ευχαριστώ για τη ζωή μου, για την ανάσα μου, για τη χάρη που μου έχει δοθεί να ζω απόψε, ένα ευχαριστώ από τα βάθη του είναι μου! Ακούστε ξερβά κι ακούστε δεξιά, ναι, ακούστε! Παντού, παντού, η θεία αιωνιότητα! Η σιγαλιά τούτη χαϊδεύει μουρμουριστά τ' αφτιά μου είναι το αίμα του Παντός όπως κοχλάζει, είναι ο Θεός που με συνυφαίνει μ' όλον τον κόσμο και μένανε. Στη λάμψη της φωτιάς μου βλέπω, μια γυαλιστερή κλωστή από αράχνη, ακούω κάποια βάρκα να λάμνει στον κόρφο, το βόρειο σέλας πετάει πλοκάμια στον ουρανό από τα βορινά! Ω! μα την ψυχή μου την ίδια, ευχαριστώ κιόλας πολύ που είμαι εγώ που κάθομαι εδώ χάμω απόψε!

Σιγαλιά. Μια κουκουνάρα πέφτει στο χώμα κουφά. Κάποιο κουκουνάρι έπεσε! λέω μέσα μου. Το φεγγάρι έχει ψηλώσει στον ουρανό, η φωτιά μου αναλαμπίζει στα μισοχωνεμένα ξύλα και πάει να οβήσει. Αργά μέσα στη νύχτα κινώ για την καλύβα μου.

Η δεύτερη νύχτα του δριμόχολου, η ίδια σιγαλιά, ο ίδιος μαλακός καιρός. Η ψυχή μου είναι σε βυθό και συλλογάται. Τραβώ μηχανικά πέρα σ' ένα δέντρο, κατεβάζω χαμηλά το σκούφο μου κι ακουμπώ στον κορμό, με τα χέρια μπλεγμένα πίσω στο λαιμό μου.

Καρφώνω τα μάτια μου μπρος και συλλογιέμαι, η φλόγα της φωτιά μου μου στραβώνει τα μάτια και ούτε το καταλαβαίνω καθόλου. Ώρα πολλή στέκομαι σ' αυτή την ανόητη στάση κοιτάζοντας τη φωτιά· κάποτε τα πόδια μου λυγίζουν από την κούραση της ορθοστασίας και μουδιασμένος ολότελα καθίζω χάμου. Και μόνο τότε καταλαβαίνω τι έκανα. Μα γιατί διάβολο να έχω καρφωμένα τόση ώρα στη φωτιά τα μάτια μου;

Ο Αίσωπος ανασηκώνει το κεφάλι κι ακρομάζεται, ακούει πατήματα. Η Εύα προβάλλει μέσ' απ' τα δέντρα.

– Είμαι σε πολλή συλλογή απόψε, είμαι πολύ πικραμένος, της λέω.

Κι από συμπόνια δε μου αποκρίνεται τίποτα.

– Τρία πράγματα είναι που αγαπώ της λέω ύστερα. Αγαπώ ένα όνειρο ερωτικό που έκανα μια φορά, αγαπώ εσένα κι αγαπώ και τούτο δα το κομμάτι της γης.

– Και ποιο αγαπάς περισσότερο;

– Το όνειρο.

Γίνεται σιγή ξανά. Ο Αίσωπος γνωρίζει την Εύα, γέρνει το κεφάλι πλάι και την κοιτάζει.

– Είδα σήμερα στο δρόμο ένα κορίτσι, μουρμουρίζω εγώ, πήγαινε μπράτσο-μπράτσο με τον αγαπημένο της. Του έκαμε έτσι και μ' έδειξε με τα μάτια κι ήταν αδύνατο να κρατήσει τα γέλια της καθώς προσπερνούσα

– Και με τι γελούσε;

– Δεν ξέρω. Με μένα βέβαια θα γελούσε. Τι θες και ρωτάς;

– Τη γνωρίζεις;

– Ναι. Τους χαιρέτισα.

– Κι αυτή δε σε χαιρέτισε;

– Όχι, έκανε σαν να μη μ' ήξερε... Μα γιατί κάθεσαι τώρα και μ' ανακρίνεις; Κάνεις πολύ άσχημα. Το όνομά της δεν θα με καταφέρεις να σου το πω.

Παύση.

– Με τι γελούσε; μουρμουρίζω ξανά. Ένα αλαφροκόριτσο είναι· μα με τι γελούσε όμως; Για όνομα του Χριστού και της Παναγίας, τι της έχω κάμει εγώ;

– Η Εύα αποκρίνεται:

– Κακά έκανε να γελάει μαζί σου.

– Όχι δεν έκανε καθόλου κακά! Ξεφωνίζω. Μην κάθεσαι τώρα και μου την κατηγοράς εδώ χάμω, τίποτα δεν κάνει αυτή που να είναι κακό, καλά έκαμε

και γελούσε μαζί μου. Σώπα σε παρακαλώ, που να πάρει ο διάβολος! Άσε με ήσυχο, ακούς!

Κι η Εύα σωπαίνει τρομαγμένη και δε μου λέει μιλιά. Την κοιτάζω και μετανιώνω στη στιγμή για τα σκληρά λόγια μου, πέφτω στα πόδια της και την παρακαλώ με μπλεγμένα χέρια:

– Γύρισε σπίτι, Εύα. Εσύ είσαι που αγαπώ πιο πολύ· πώς θα μπορούσα ν' αγαπώ ένα όνειρο. Αστεία το είπα, εσένα αγαπώ. Πήγαινε όμως τώρα σπίτι σου, θα έρθω να σε δω αύριο· και ξέρε είμαι δικός σου, να το θυμάμαι που σου το λέω. Καληνύχτα.

Κι η Εύα φεύγει για το σπίτι της.

Η τρίτη νύχτα του δοιμόχολου, μια νύχτα όλο αγωνία! Να είχε τουλάχιστο λιγάκι παγωνιά! Μα αντί παγωνιά μια κουφόβραση και μια απελπισία, θαρρείς κι η νύχτα ήτανε ένας λιβακωμένος βούρκος. Μάζεψα ξύλα κι άναψα τη φωτιά μου...

– Εύα, κάποτε γίνεται να βρίσκει κάποιος την ευχαρίστηση ακόμα και στο να τον σέρνουν από τα μαλλιά. Τόση διαστροφή μπορεί να πάθει άνθρωπος. Μπορεί να τον σέρνουν από τα μαλλιά στα σοκάκια κι αν βρεθεί κάποιος να τον ρωτήσει τι τρέχει, αυτός να πει –και μάλιστα ενθουσιασμένα να πει: «με σέρνουν από τα μαλλιά!». Κι αν τον ρωτήσουνε: «και δε θες να σε βοηθήσω, να σε γλιτώσω;» να αποκριθεί: «Όχι». Κι αν τον ρωτήσουνε: «μα το βαστάς αυτό;» να αποκριθεί: «ναι, το βαστώ αυτό το χέρι που με σέρνει...». Έχεις ιδέα, Εύα, τι είναι η ελπίδα στον άνθρωπο;

– Ναι, λέω πως έχω.

– Ξέρεις, Εύα, είναι ένα περίεργο πράγμα η ελπίδα, ναι, ένα πολύ παράξενο πράγμα είναι. Μπορεί κάποιος να πηγαίνει στο δρόμο ένα πρωί και να έχει μέσα του μιαν ελπίδα να συναντήσει εκεί ένα πρόσωπο που συμπαθεί. Το συναντάει; Όχι. Και γιατί; Γιατί το πρόσωπο εκείνο έχει δουλειά αλλού αυτό το πρωί, βρίσκεται αλλού κι αλλού, σε εντελώς διαφορετικό μέρος... Μου έτυχε να γνωρίσω στο βουνό ένα γέρο λάπινα τυφλό. Εδώ και πενήνταοχτώ χρόνια τα μάτια του δεν είχανε δει τίποτα και τώρα είχε περασμένα τα εβδομήντα. Και του φαινότανε λέει ότι όλο και καλύτερα έβλεπε μέρα με τη μέρα, ότι καλύτερευε διαρκώς, έτσιτου φαινότανε. Αν δε μεσολαβούσε τίποτα, σε λίγα χρόνια θα μπορούσε να ξεχωρίζει τον ήλιο. Είχε ακόμα μαύρα μαλλιά, τα μάτια του όμως ήταν εντελώς άσπρα. Καθώς καθόμαστε μαζί εκεί στο τσαντίρι του και φουμάραμε, μου ανιστορούσε όλα όσα είχε δει προτού χάσει το φως του. Ήτανε αργασμένος και γερός, ακατάλυτος, δεν τον ένοιαζε για τίποτα, και η ελπίδα του ελπίδα. Την ώρα που ήτανε να φύγω με ξέβγαλε ως απ' έξω κι άρχισε να μου δείχνει από δω κι από εκεί. Εδώ είναι η νοτιά, μου έλεγε, εδώ ο βοριάς. Εσύ θα πάρεις πρώτα από δω κι άμα κατηφορίσεις

κάμποσο ίσα κάτω θα στρίψεις έτσι μου είπε: “Πολύ σωστά!” του αποκρίθηκα. Τότε γέλασε ευχαριστημένος κι είπε: “Ε! αυτό δεν το ήξερα εδώ και σαράντα–πενήντα χρόνια, το λοιπόν τώρα βλέπω καλύτερα παρά τότε, όλο και καλύτερα πάω”. Κι έπειτα έσκυψε και χώθηκε στο τσαντίρι του, το αιώνιο εκείνο τσαντίρι του, την κατοικία του επί της γης. Και κάθισε και πάλι κοντά στη φωτιά γεμάτος ελπίδα, πως λίγα χρόνια ακόμα και θα μπορούσε χωρίς άλλο να ξεχωρίζει τον ήλιο... Εύα, είναι πολύ παράξενο πράμα η ελπίδα σου λέω. Να, λόγου χάρη εγώ κάθομαι τώρα κι ελπίζω πως θα το ξεχάσω αυτό το πρόσωπο που δε συνάντησα σήμερα το πρωί.

– Μιλάς τόσο αλλόκοτα.

– Είναι το τρίτο δριμόχολο απόψε. Σου δίνω το λόγο μου, Εύα να είμαι ένας άλλος άνθρωπος αύριο. Άσε με τώρα μονάχο. Αύριο σου λέω ούτε που θα με αναγνωρίζεις, θα γελάω, θα σε φιλώ και θα σου γελάω, ομορφούλα μου. Σκέψου ότι δε μένει παρά η αποψινή νύχτα κι αύριο θα είμαι ένας άλλος άνθρωπος, σε λίγες ώρες δηλαδή. Καληνύχτα, Εύα.

– Καληνύχτα.

Ξαπλώνω κοντά στη φωτιά και κοιτάζω τη φλόγα. Μια κουκουνάρα ξεκολλάει από το κλαδί της και πέφτει, πέφτει που και που κανέναν ξερόκλαδο. Η νύχτα είναι σαν ένα άπατο χάος. Κλείνω τα μάτια μου.

Έπειτα από μια ώρα οι αισθήσεις μου αρχίζουν να πάλλουνε με έναν ορισμένο ρυθμό, είναι συνταιριασμένες με τη μεγάλη σιγαλιά, δονούνται μαζί της. Κοιτάζω το μισοφέγγαρο που στέκει στον ουρανό σαν ξάσπρη αχιβάδα και νιώθω ένα κάτι σαν αίσθημα ερωτικό μαζί του, νιώθω πως κοκκινίζω. Το φεγγάρι είναι, λέω βουβά και πονεμένα, το φεγγάρι είναι! Και η καρδιά μου χτυπάει κατ’ αυτό μ’ έναν απαλό χτύπο. Αυτό βασιτάει κάμποσες στιγμές. Παίρνει ένα κάποιο φύσημα, ένα παράξενο αέρας φτάνει ως εμένα, ένα πράγμα αλλόκοτο. Τι είναι; λέω από μέσα μου. Κοιτάζω ένα γύρο και δε βλέπω τίποτα. Ο άνεμος με φωνάζει και η ψυχή μου σκύβει κατανευτικά στο κάλεσμά του, νιώθω πως βγαίνω από τον ειρμό μου· ένα αόρατο στήθος με σφίγγει απάνω του, τα μάτια μου βουρκώνουν, τρέμω –ο Θεός στέκει κάπου εκεί και με βλέπει. Βασιτάει κι αυτό μερικές στιγμές. Γυρίζω και κοιτάζω πίσω, το παράξενο εκείνο φύσημα σβήνει και βλέπω κάτι σαν τις πλάτες από κάποιο πνεύμα που χάνεται βουβά μέσα στο δάσος...

Παλεύω μια στιγμή με μια βαριά νάρκη που πάει να με πιάσει, έχω αποκάμει πια από τις τόσες συγκινήσεις, είμαι εξαντλημένος πια αποκοιμίζομαι.

Άμα ξύπνησα η νύχτα είχε τελειώσει. Αχ καιρό βρισκόμουν σε μια αξιολύπητη κατάσταση όλο πυρετό, περιμένοντας να με ρίξει κάτω για καλά καμιά αρρώστια. Συχνά τα πράγματα στριφογυρίζανε μπροστά μου, όλα τα

έβλεπα με τα μάτια του πυρετού, μια βαθιά θλίψη με είχε κυριέψει.

Τώρα περάσανε πια.

XXVII

ΦΘΙΝΑΠΩΡΟ. Το καλοκαίρι πάει, έτσι γοργά που είχε μπει έτσι και πέρασε. Θεέ μου τι γοργά που πέρασε! Τώρα έχει κρύο τις μέρες, κυνηγώ, ψαρεύω και τραγουδάω μέσα στο δάσος. Και έρχονται μέρες με καταχνιά, με βαρύ πούσι, που μπουκάρει από τη μεριά της θάλασσας και κρύβει τα πάντα μέσ' σε θαμπάδα. Μια τέτοια μέρα συνέβηκε κάτι. Είχα χάσει το δρόμο καθώς τριγυρίζα από δω κι από εκεί κι είχα τραβήξει ως πέρασα στα δάση στο παράρτημα της ενορίας –βρέθηκα μπροστά στο σπίτι του γιατρού. Είχε ξένους στο σπίτι του, τις νέες που είχα γνωρίσει κι άλλοτε, ξέγνοιαστα νιάτα που χόρευαν και χαλούσαν τον κόσμο.

Φτάνει ένα αμάξι και σταματάει απ' έξω στο φράχτη του περιβολιού· και μέσα είναι η Εδουάρδα. Ξαφνιάστηκε που μ' είδε. Αντίο! είπα εγώ ήσυχα-ήσυχα και πήγα να φύγω. Μα ο γιατρός με κράτησε. Στην αρχή η Εδουάρδα ήτανε στεναχωρημένη από την παρουσία μου και χαμήλωνε τα μάτια άμα έλεγα τίποτα· αργότερα της ήμουν πιο υποφερτός και μάλιστα μου έκαμε και μια δυο ερωτήσεις. Ήτανε πάρα πολύ γλομή, η καταχνιά σκέπαζε κρύα και σταχτερή το πρόσωπό της. Δεν κατέβηκε καθόλου από το αμάξι της.

– Έχω βγει στο γύρο για δουλειές, είτε γελώντας. Έρχομαι από το πρεσβυτέριο όπου δεν ήτανε κανείς σας· μου είπανε πως είστε εδώ. Έχω ώρες που γυρίζω με το αμάξι για να σας πετύχω. Αύριο βράδυ θα έχουμε στο σπίτι μια μικρή εσπερίδα –αφορμή είναι που φεύγει ο βαρόνος την άλλη βδομάδα– και μου αναθέσανε να σας καλέσω όλους σας. Θα χορέψουμε κιόλας. Αύριο βράδυ θα γίνει.

Υποκλίθηκαν όλοι κι ευχαρίστησαν.

Σε μένα ξεχωριστά είπε:

– Μην τυχόν παρακαλώ και δεν έρθετε. Μην στείλετε κανένα μπιλιετάκι την τελευταία στιγμή με δικαιολογίες. Αυτό δεν το είπε σε κανέναν άλλον. Σε λίγο το αμάξι της κίνησε κι έφυγε.

Συγκινήθηκα τόσο πολύ μ' αυτήν την αναπάντεχη φιλική εκδήλωση που τραβήχτηκα αμέσως κάπου παράμερα να χαρώ τη χαρά μου. Έπειτα αποχαιρέτησα το γιατρό και τους ξένους του και πήρα το δρόμο για την καλύβα μου. Τι καλοσύνη που μου έδειχνε! Τι θα μπορούσα να κάμω να της το ανταποδώσω; Τα χέρια μου κοβόντουσαν, μια γλυκιά κρυάδα περνούσε τους αρμούς μου. Ύψιστε Κύριε, συλλογιζόμουν, να 'μαι τώρα τρέμω ολόκληρος από χαρά και να μην μπορώ να σφίξω τις γροθιές μου, μόνο να βουρκώνουν

τα μάτια μου από ανημποριά. Τι να κάμω τώρα; Αργά πολύ αργά ήταν που γύρισα. Λοξοδρομήσα επίτηδες από το μόλο και ρώτησα έναν ψαρά μήπως και θα ερχόταν το βαπόρι ίσαμε αύριο βράδυ. Βιάστηκα να ανηφορίσω απάνω στην καλύβα μου και βάλθηκα να επιθεωρώ την καλύτερή μου πέτσινη φορεσιά. Την τίναξα, τη συγύρισα καλά-καλά, είχε σκιστεί εδώ εκεί σε μερικές μεριές κι έκλαιγα και μπάλωνα τις τρύπες της.

Αμα ξεμπέρδεψα ξάπλωσα πέρα στο ράντσο μου. Ξεκουράζομαι έτσι μια στιγμήλα μα μου έρχεται μια ιδέα μονομιάς, πετιέμαι απάνω και στέκω ξερός καταμεσής στην καλύβα. Αυτό δεν ήτανε παρά κόλπο και πάλι! Λέω μέσα απ' τα δόντια μου. Αν δεν τύχαινε να βρίσκομαι εκεί, με τους άλλους που κάλεσε, δε θα με καλούσε βέβαια. Και ιδιαίτερος εμένα μου έδωσε να καταλάβω καθαρά να μην πάω, να στείλω ένα μπιλιετάκι με δικαιολογίες...

Όλη τη νύχτα δεν έκλεισα μάτι και άμα ξημέρωσε τράβηξα για το δάσος, ξεπαγιασμένος, ξαγρυπνισμένος, άρρωστος. Ε, τώρα θα ετοιμάζουν το σουαρέ στο Σίριλουντ! Και λοιπόν; Εγώ ούτε να πάω πρόκειται ούτε να στείλω τίποτα δικαιολογίες. Ο κύριος Μακ είναι ένας εξαιρετικά διανοούμενος άνθρωπος, κάνει τώρα τούτη τη γιορτή για βαρόνο· εγώ όμως δε θα παρευρεθώ, με καταλαβαίνετε;

Το πούσι καθόταν πυκνό παντού, μια μουσκεμένη πάχνη πότιζε τα ρούχα μου και τα έκανε βαριά, το πρόσωπό μου ήτανε βρεγμένο και κρύο. Από καιρό σε καιρό έπαιρνε ένα φύσημα κι έκανε τις κοιμισμένες πυκνές τουλίπες να σκαμπανεβάζουν, να ψηλώνουν και να χαμηλώνουν. Πέρασε η μέρα κι άρχισε να σκοτεινιάζει, το πούσι μου έκρυβε τα πάντα δεν έβλεπα καν το ήλιο να καταλάβω το δρόμο μου. Περιπλανήθηκα δω εκεί ώρες γυρίζοντας· αλλά δεν είχα και τίποτα να με βιάζει, λάθευα με τη μεγαλύτερη αταραξία στη διεύθυνση που έπαιρνα και βρέθηκα σε άγνωστα μου μέρη στο δάσος. Στο τέλος ακουμπώ το τουφέκι μου σ' ένα δέντρο και κοιτάζω το μπούσουλά μου να οδηγηθώ. Ξεκαθαρίζω καλά τι δρόμο πρέπει να τραβήξω κι αρχίζω να προχωρώ. Η ώρα θα είναι οχτώ με εννέα.

Όπου μεσολαβεί κάτι.

Θα είχα περπατήσει ως μισή ώρα, όπου, μια στιγμή, ακούω μέσ' απ' το πούσι μουσικές· και σε λίγο αναγνωρίζω το μέρος που βρίσκομαι, βρίσκομαι κατάμπροστα στο αρχοντικό του Σίριλουντ. Η πυξίδα μου να μ' είχε ξεγελάσει τάχα και να μ' είχε φέρει στο μέρος που ακριβώς ήθελα να αποφύγω; Μια γνωστή φωνή ακούω να με φωνάζει, είναι η φωνή του γιατρού. Σε λιγάκι με μπάζουν μέσα. Αχ η κάννη του τουφεκιού μου πείραξε ίσως το μπούσουλά μου και μου έδειξε στραβά το δρόμο. Αυτό μου έτυχε κι άλλη φορά έπειτα, τώρα κοντά, εφέτος. Δεν ξέρω τι να πιστέψω. Μπορεί να ήτανε και της μοίρας άλλωστε.

XXVIII

ΌΛΟ ΑΥΤά ΤΟ βράδυ είχα την πίκρα ότι δε θα έπρεπε να είχα έρθει σ' αυτήν τη διασκέδαση. Η άφιξη μου έμεινε εντελώς απαρατήρητη σχεδόν ήτανε όλοι τους τόσο απασχολημένοι αναμεταξύ τους, η Εδουάρδα μόλις που άνοιξε το στόμα της να πει ένα καλώς ήρθα. Άρχισα να πίνω αράδα μια και καταλάβαινα ότι δεν ήτανε αληθινό αυτό το καλώς ήρθα κι ωστόσο δε σηκωνόμουν να φύγω.

Ο κύριος Μακ ήτανε όλο χαμόγελα, περιποιητικότερος από κάθε άλλη φορά, φορούσε φράκο και του πήγαινε ωραία. Ήτανε αεικίνητος, βρισκότανε πότε στο ένα δωμάτιο πότε στο άλλο, μιλούσε εδώ, μιλούσε εκεί με τους σαράντα, πενήντα αυτούς καλεσμένους του, χόρευε πότε-πότε κανένα χορό, χωράτευε και γελούσε. Τα μάτια του κρύβανε λογής-λογής μυστικά.

Ολόκληρο το σπίτι αντιλαλούσε από μουσικές κι από φωνές. Πέντε δωμάτια ήτανε πιασμένα για τους ξένους, έξω από τη μεγάλη σάλα που γινότανε ο χορός. Όταν έφτασα εγώ είχανε φάει για βραδινό. Σβέλτες υπηρετρίες τρέχανε από δω κι από εκεί με ποτήρια και με κρασιά, με μπακιρένια μπρίκια καφέ που λαμποκόπαγαν, με πούρα, με πίτες, με γλυκίσματα, με φρούτα. Όλα ήτανε άφθονα, δίχως καμιά τσιγκουνιά. Οι πολυέλαιοι στα δωμάτια, εφοδιασμένοι με εξαιρετικά χοντρά κεριά φτιαγμένα επίτηδες για απόψε, καίγανε όλοι, κι έξω απ' αυτούς ήτανε αναμμένες και οι καινούργιες λάμπες της γκαζολίνης.

Η Εύα βοηθούσε στην κουζίνα, μια στιγμή την πήρε κάπου το μάτι μου. Φαντάσου, να είναι εδώ η Εύα.

Ο βαρόνος ήτανε το κέντρο της γενικής προσοχής μ' όλο που οι τρόποι του ήταν μαζεμένοι και με διάκριση και δεν έμπαινε διόλου στη μέση. Φορούσε φράκο κι αυτός, οι ουρές του ήτανε σε κακό χάλι τσαλακωμένες από το κλείσιμο της βαλίτσας. Συζητούσε συχνά με την Εδουάρδα, την παρακολουθούσε διαρκώς με το βλέμμα, τσούγκριζε το ποτήρι του μαζί της και την αποκαλούσε δεσποινίδα καθώς και τα άλλα κορίτσια, του πρεσβύτερου και του επαρχιακού γιατρού. Ένιωθα μια επίμονη αντιπάθεια μαζί του και δε μπορούσα να ριξω τα μάτια μου απάνω του χωρίς να γυρίσω αμέσως αλλού με μιαν αξιοθρήνητη, κουτή γκριμάτσα. Άμα μου έλεγε εμένα τίποτα του αποκρινόμουν ξερά-ξερά κι έπειτα σούφρωνα τα χείλια μου.

Μου έρχεται τώρα στο νου κάτι απ' αυτή τη βραδιά. Κουβέντιαζα με μια μικρούλα, μια ξανθή και της έλεγα κάτι, της διηγούμουν ίσως καμιά ιστορία που την έκαμε κι έβαλε τα γέλια. Δε θα ήτανε βέβαια καμιά σπουδαία ιστορία· μα στην κατάσταση του μεθυσιού που ήμουν τη διηγούμουν φαίνεται πιο νόστιμα απ' ό,τι θυμούμαι τώρα, οπωσδήποτε δεν ξέρω για τι πράγμα της έλεγα. Τέλος πάντων. Καθώς κάνω έτσι να σου η Εδουάρδα να στέκεται πίσω μου. Μου έριξε μιαν ενθαρρυντική ματιά.

Αργότερα την πρόσεξα που πήρε μαζί της την ξανθούλα για να μάθει τι της έλεγα. Είναι αδύνατο να πω τι καλό μου έκανε αυτή η ματιά της Εδουάρδας ύστερα από το παραμέρισμα που είχα νιώσει όλη τη βραδιά, που τριγύριζα σαν περιφρονημένος από δωμάτιο σε δωμάτιο· έγινα αμέσως πολύ πιο κεφάτος κι άρχισα και μιλούσα με τον έναν, και τον άλλον και ήμουν διαχυτικός. Καθ' όσο μπορώ να ξέρω, λέω να μην έπεσα σε καμιάν αγένεια...

Στεκόμουν έξω στη σκάλα όταν η Εύα πέρασε απ' το διάδρομο με πράγματα στα χέρια της, βγαίνοντας από κάποιο απ' τα δωμάτια. Με βλέπει, βγαίνει κι αυτή έξω, μ' αγγίζει έτσι με το χέρι της στο μπράτσο μου, βιαστικά μου χαμογελάει και ξαναμπαίνει αμέσως μέσα. Κανείς μας δε μίλησε να πει τίποτα. Καθώς έκαμα να μπω κι εγώ μέσα βλέπω την Εδουάρδα να στέκει στο διάδρομο και να με κοιτάζει. Με κοίταζε καλά-καλά. Ούτε κι αυτή είπε τίποτα. Μπήκα στη σάλα.

– Φανταστείτε, ο υπολοχαγός Γκλαν διασκεδάσει έχοντας συνεντεύξεις με τις υπηρέτριες έξω στις σκάλες, πετιέται ξαφνικά και φωνάζει η Εδουάρδα.

Είχε σταθεί στην πόρτα. Ήτανε πολλοί που την άκουσαν. Γελούσε με έναν τρόπο σα να χωράτεψε, μα η όψη της ήτανε κατακίτρινη.

Δεν της απάντησα τίποτα, μουρμούρισα μόνο έτσι μέσ' απ' τα δόντια μου:

– Τυχαίο ήτανε, αυτή έβγαινε, συναντηθήκαμε στο διάδρομο...

Πέρασε κάμποση ώρα, ίσως και μια. Κάποια κυρία έχυσε ένα ποτήρι στο φόρεμά της. Μόλις το είδε η Εδουάρδα φωνάζει δυνατά:

– Τι συνέβη; χωρίς άλλο ο Γκλαν θα το έκαμε.

Δεν το είχα κάμει εγώ, εγώ βρισκόμουν στην άλλη άκρη της σάλας όταν έγινε το κακό. Απ' αυτή τη στιγμή κι ύστερα άρχισα να πίνω κάπως απανωτά και πάλι και βρισκόμουν διαρκώς κοντά στην πόρτα για να μην εμποδίζω αυτούς που χορεύανε.

Ο βαρόνος εξακολούθησε να συγκεντρώνει όλες τις κυρίες γύρω του, στεναχωριόταν, έλεγε, που οι συλλογές του ήταν αμπαλαρισμένες κιόλας και δε μπορούσε να τους δείξει καμιά, να τους δείξει εκείνη τη σειρά φυκιών από τη Λευκή Θάλασσα, τα είδη αργίλου από τ' Απονήσια, εξαιρετικά ενδιαφέροντα πετρώματα από τους βυθούς. Οι κυρίες κοιτάζανε γεμάτες περιέργεια στα κουμπιά του πουκάμισού του το στέμμα με τις πέντε μύτες, που το λοιπόν σήμαινε βαρόνος. Εδώ ο γιατρός δεν έπιανε καθόλου μπάζα, ακόμα κι εκείνη η βλαστήμια «ω Άδης και Τάρταρα» δεν έκανε πια καμιά εντύπωση. Μα άμα μιλούσε η Εδουάρδα ήτανε διαρκώς στη μέση, της διόρθωνε τις λέξεις της, τη διάκοπτε με μικρές παρατηρήσεις, την ταπεινώνε όσο μπορούσε με ατάραχη υπεροψία.

Έλεγε αυτή:

– ... μέχρι των οδών του Άδου άμα βρεθώ.

– Μέχρι που είπατε; ρωτάει ο γιατρός.

– Των οδών του Άδου. Έτσι δεν το λένε;
– Έχω ακούει να γίνεται λόγος περί πυλών του Άδου. Αυτό βεβαίως θα εννοείτε.

Σε λίγο πάλι εκείνη έλεγε ότι κάποιο πράμα θα το φύλαγε σαν...

– Σαν κέρβερος, συμπληρώνει ο γιατρός.

– Μάλιστα. Σαν κέρβερος, αποκρίνεται εκείνη.

Μα ο γιατρός προσθέτει:

– Ευχαριστήστε με που σας έσωσα. Γιατί είμαι βέβαιος πως θα λέγατε σαν Άργος.

Ο βαρόνος σήκωσε τα φρύδια του και του έριξε μια έκπληκτη ματιά πίσω από τα χοντρά του μαυογυάλια. Τέτοιες ανοουσιές ίσως να μην τις είχε ξανακούσει ποτέ του. Μα ο γιατρός ούτε ταράχτηκε καθόλου. Τι τον ένοιαζε αυτόν ο βαρόνος!

Εγώ εξακολουθώ να στέκομαι στην πόρτα. Ο χορός δίνει και παίρνει στη σάλα. Τα καταφέρνω να ανοίξω κουβέντα με την οικοδοασκαλίτσα του πρεσβυτέρου. Μιλούμε για τον πόλεμο, για την κατάσταση στην Κριμαία, για τα γεγονότα της Γαλλίας, για τον Ναπολέοντα τον τρίτο ως αυτοκράτορα για την υποστήριξη που έκανε στους Τούρκους· η νεαρή τούτη κυρία είχε διαβάσει τις εφημερίδες φέτος το καλοκαίρι και ήξερε ένα σωρό νέα να μου πει. Στο τέλος πάμε και καθόμαστε σ' ένα ντιβάνι και συνεχίζουμε την κουβέντα μας.

Η Εδουάρδα περνάει μπρος και στέκει. Ξαφνικά πετιέται και λέει.

– Να με συγχωρείτε κ. υπολοχαγέ, που έπιασα την ευγένεια σας έξω στη σκάλα. Δε θα το ξανακάνω ποτέ άλλη φορά.

Τώρα μάλιστα γελούσε και ούτε με κοίταζε καν.

– Δεσποσύνη Εδουάρδα, πάψετε πια! Είπα.

Η ευγένειά σας μου είπε· και μου το είπε για με ειρωνευτεί βέβαια, η έκφραση του προσώπου της ήτανε εχθρική. Θυμήθηκα το γιατρό κι ανασήκωσα κι εγώ τους ώμους μου, όπως θα έκανε εκείνος στη θέση μου.

– Μα γιατί δεν πηγαίνετε έξω στην κουζίνα; συνεχίζει αυτή. Η Εύα εκεί είναι. Μου φαίνεται πως η ευγένειά σας εκεί όφειλε να είναι.

Κι άμα το είπε αυτό με κοίταξε όλο μίσος.

Δεν είχα κάμει πολύ με κόσμο με συναναστροφές, μα ωστόσο δεν είχα ξανακούσει ποτέ άλλοτε έναν τέτοιο τόνο στις λίγες που είχα κάμει.

– Αρχικά δεν έχετε εκτεθεί ώστε να κοντεύετε να παρεξηγηθείτε πια, δεσποσύνη Εδουάρδα; της είπα.

– Πώς; γιατί; μα καλά, έστω· μα πώς;

– Μιλάτε τόσο απρόσεχτα πότε-πότε. Τώρα δα λόγου χάρη μου φάνει ότι με διώχνατε ρητά και με στέλνατε στην κουζίνα, και φυσικά δε μπορεί παρά να σας παρεξήγησα. Γιατί ξέρω δα πως δεν είχατε βέβαια κατά νου να είστε αδιάντροπη.

Απομακρύνθηκε λίγα βήματα. Έβλεπα καθαρά πως όλη την ώρα σκεπτότανε αυτό που της είχα πει. Γυρίζει ξανά και φτάνει κοντά μας, και λέει με πιασμένη ανάσα:

– Δεν παρεξηγήσατε καθόλου κύριε υπολοχαγέ, πολύ καλά ακούσατε, στην κουζίνα είπα της ευγένειάς σας να πάτε.

– Μα Εδουάρδα! Ξεφωνίζει κατατρομαγμένη απ’ όλα αυτά η δασκάλα.

Κι άρχισα ξανά να μιλώ για τον πόλεμο και για την κατάσταση στην Κριμαία, μα το μυαλό μου ήτανε αλλού. Δεν ήμουν πια μεθυσμένος, παραζαλισμένος πολύ ναι, δεν ήξερα πια τι μου γινότανε και, όπως τόσες και τόσες άλλες δυστυχισμένες φορές πριν, έχασα κάθε ψυχραιμία. Σηκώνομαι από το ντιβάνι και τραβάω να βγω έξω. Με σταματάει ο γιατρός.

– Τώρα δα άκουγα έναν ύμνο για σας, μου λέει.

– Ύμνο; Από ποιον;

– Από την Εδουάρδα. Να, ακόμα στέκει πέρα στη γωνιά και σας κοιτάζει όλο πάθος. Ποτέ δε θα το ξεχάσω αυτό, τα μάτια της είχαν έναν έρωτα, έναν έρωτα, κι έλεγε δυνατά πως σας θαυμάζει.

– Πολύ ωραία, αποκρίθηκα γελώντας. Αχ, ούτε μια ιδέα ξεκάθαρη δεν ήταν στο κεφάλι μου.

Πήγα πέρα στο βαρόνο, έσκυψα από πάνω του σα να ήθελα να του πω κάτι κρυφά, κι άμα σίμωσα αρκετά του έφτυσα μέσ’ στο αυτί. Τινάχτηκε απάνω και με κοίταξε καλά-καλά σαν χαζός. Αργότερα πρόσεξα ότι θα το έλεγε στην Εδουάρδα και ότι αυτή καταδυσarreστήθηκε. Θα θυμήθηκε βέβαια το γοβάκι της που είχα πετάξει στο γιαλό, τα φλιτζάνια και τα ποτήρια που είχα την ατυχία να σπάσω κι όλες τις άλλες χοντράδες που είχα κάμει στα καλά καθούμενα· όλα αυτά θα ζωντάνεψαν χωρίς άλλο στη μνήμη της. Καταντροπιάστηκα, δεν ήμουν πια για φανερό· όπου κι αν στρεφόμεν συναντούσα τρομαγμένα ολοσάσιστα βλέμματα και το έσκασα κρυφά από το σπίτι χωρίς να αποχαιρετίσω, χωρίς να πω ευχαριστώ σε κανέναν.

XXIX

Ο ΒΑΡΆΝΟ ΘΑ φύγει· ωραία! Θα γεμίσω το τουφέκι μου και θα σκαρφαλώσω στο βουνό να ρίξω μια δυνατή τουφεκιά προς τιμή του και προς τιμή της Εδουάρδας. Θα ανοίξω ένα βαθύ φουρνέλο σε κανένα γκρεμό και θα τινάξω κομμάτια στον αέρα ένα μεγάλο βράχο προς τιμή του και προς τιμή της Εδουάρδας. Κι ένας μεγάλος βράχος θα κουτρουβαλήσει ίσαμε κάτω στο βουνό και θα πέσει με βρόντο στη θάλασσα, την ώρα που θα περνάει το βαπόρι. Ξέρω ένα μέρος, μιαν απότομη σάρα όπου οι πέτρες κουτρουβαλώντας έχουν ανοίξει συρμή ίσαμε κάτω στη θάλασσα. Από κάτω

στο ακρογιάλι, είναι ένας μούρσος, ένα σκαρί που καλαφατίζουν τις βάρκες.

– Δυο μακάπια! Λέω στο σιδερά.

Κι σιδεράς μου φτιάνει δυο μακάπια.

Την Εύα την έχουνε βάλει και πηγαινοέρχεται μ' ένα από τα άλογα του κυρίου Μακ από το μύλο στο μόλο. Την υποχρεώνουν και κάνει δουλειά για άντρα και να κουβαλάει τσουβάλια σιτάρι κι αλεύρι. Την συναντώ στο δρόμο κι είναι μια χαρά να τη βλέπεις με το δροσερό της, όλο φρεσκάδα πρόσωπο. Θεέ μου τι τρυφερά που λάμπει το χαμόγελο της. Κάθε βράδυ τη συναντούσα.

– Είσαι σα να μην έχεις μέσα σου καμιά λύπη, Εύα αγαπημένη μου εσύ.

– Με λες αγαπημένη σου; Είμαι μια γυναίκα αγράμματη, μα θα σου είμαι πιστή. Θα σου είμαι πιστή, ακόμα και με τη ζωή μου αν είναι να το πληρώσω. Ο κύριος Μακ γίνεται όλο και πιο αυστηρός μέρα με τη μέρα, μα αυτό ούτε το σκέπτομαι. Μ' άρπαξε απ' το χέρι αγριεμένος και ήτανε μπλαβός από το θυμό του. Δεν έχω μέσα μου παρά μια έγνοια μοναχά.

– Τι έγνοια;

– Να, ο κύριος Μακ φοβερίζει. Αχά, μου λέει, ο υπολοχαγός σου έχει κάτσει στο μυαλό! Ναι, του αποκρίνομαι εγώ, είμαι δική του. Τότε γυρίζει και κάνει; Καλά, καλά, περίμενε και θα δεις θα τον κάμω εγώ να ξεκουμπιστεί από δω! Χτες μου το είπε.

– Δε βαριέσαι· άστον κι ας φοβερίζει... Εύα, μ' αφήνει να δω αν είναι έτσι πολύ-πολύ μικρούλια τα ποδαράκια σου; Κλείσε τα μάτια σου κι άσε με να δω.

Ρίχνεται στην αγκαλιά μου με κλειστά τα μάτια. Το κορμί της τρέμει ολόκληρο. Την πηγαίνω μέσα στα δέντρα. Στο δρόμο περιμένει φορτωμένο το άλογο.

XXX

ΕΙΜΑΙ ΣΤΟ ΒΟΥΝά κι ανοίγω το φουρνέλο μου. Γύρω μου η φθινοπωρινή ατμόσφαιρα έχει μια κρυσταλλένια διαφάνεια, οι χτύποι μου στην πέτρα αντηχούν ρυθμικά κι ο Αίσωπος στέκεται και με κοιτάζει παραξενεμένος. Ένα κύμα χαρά περνάει πότε-πότε μέσ' απ' τα στήθια μου, κανείς δεν ξέρει πως βρίσκομαι εδώ, στην ερημιά του βουνού.

Τα αποδημητικά πουλιά έχουνε φύγει πια· καλό ταξίδι, καλό ταξίδι, και με το καλό να ξαναγυρίσετε! Στεφαναράκια και καλογρίτσες και που και που κανέναν δεντροσπουργίτης ζούνε μονάχα μέσα στις τούφες και στις αγριάδες· πιπ πιπ! Όλα ένα γύρω έχουν αλλάξει τόσο παράξενα –οι χαμοσημύδες με τα κοκκινισμένα φύλλα τους φαντάζουν σα ματωμένες στο γκριζο φόντο των λιθαριών· ένα άγριο γιούλι εδώ, ένα γιδόχορτο εκεί υψώνονται πάνω απ' τις αφάνες και λικνίζονται στο φύσημα του αγέρα αφήνοντας ένα σιγανό

τραγουδίσμα· σσς! Μα πάνω απ' όλα κλώθει ένας αλιαετός με τεντωμένο μπροστά το λαιμό, τραβώντας κατά το βουνό μέσα.

Έπειτα βραδιάζει, κρύβω τα μακάπια μου και το σφυρί μου από κάτω από μια πέτρα και ξαπλώνω να ξεκουραστώ. Όλα κοιμούνται γύρω μου, το φεγγάρι ψηλώνει αργά-αργά στον ουρανό από τα βορινά και τα βουνά ρίχνουνε γιγάντιες σκιές. Είναι πανσέληνος και φαντάζει ψηλά σαν κανένα πύρινο νησί, φαντάζει σαν ένα στρογγυλό αίνιγμα από μπρούντζο που δε με νοιάζει να ξεδιαλύνω, μόνο το κοιτάζω και παραξενεύομαι. Ο Αίσωπος σηκώνεται απάνω ανήσυχος.

– Τι έχεις, βρε Αίσωπε; Όσο για μένα, εγώ απόκαμα πια με τον καημό μου, θέλω να τον λησμονήσω, να τον πνίξω. Κάτσε κάτω σου λέω, Αίσωπε, μη με ανησυχείς τώρα και συ. Κάτσε να σου πω, η Εύα καμιά φορά με ρωτάει: «με συλλογιέσαι πότε-πότε και μένα;». Πάντα εσένα συλλογιέμαι, της αποκρίνομαι. Και η Εύα ξαναρωτάει: «και σου κάνει καθόλου χαρά να με συλλογιέσαι;». Ένα σωρό χαρά, της αποκρίνομαι. Και τότε η Εύα μου λέει: «τα μαλλιά σου αρχίσανε να βγάνουν ψαράδες». Ναι, αρχίσανε να βγάνουν ψαράδες, της λέω κι εγώ. «Μην και τις βγάνουν από τίποτα που συλλογιέσαι;» Ίσως, της αποκρίνομαι. Και στο τέλος η Εύα μου λέει: «τότε δε συλλογιέσαι μονάχα εμένα...». Αίσωπε, κάθισε ήσυχος, κάθισε να σου διηγηθώ καλύτερα τίποτ' άλλο...

Μα ο Αίσωπος στέκει αλαφιασμένος και ρουθουνίζει κάτω κατά το ρέμα, παίρνει οσμή στον αέρα και με τραβάει απ' τα ρούχα. Όταν επιτέλους σηκώνομαι και κατηφορίζω μαζί του τραβιέται και χαλάει τον κόσμο, και δεν τον φτάνω όσο γρήγορα κι αν προχωρώ. Μια κοκκινάδα αντιφέγγει στον ουρανό πάνω απ' το δάσος, γρηγορεύω προς τα εκεί το βήμα μου, μια φωτιά, ένα πελώριο καμίνι υψώνεται στα μάτια μου. Κοντοστέκω και κοιτάζω καλά-καλά, κάνω μερικά βήματα μπρος και κοιτάζω καλά-καλά, η καλύβα μου καίγεται.

XXXI

Η ΦΩΤΙΑ ΠΟΥ είχε κάψει την καλύβα μου σίγουρα ήτανε δουλειά του κυρίου Μακ, το κατάλαβα από την πρώτη στιγμή. Πάνε οι γούνες απ' τ' αγρίμια που είχα σκοτώσει, πάει ο μπαλσαμωμένος αϊτός μου· καήκανε όλα. Δυο νύχτες τις πέρασα έξω, χωρίς να πάω στο Σίριλουντ να παρακαλέσω για στέγη. Στο τέλος νοίκιασα μια παρατημένη ψαράδικη παράγκα κοντά στο μόλο κι έφραξα καλά-καλά τις χαραμάδες της με μούσγλα. Έστειλα και μου φέρανε από το βουνό ένα φόρτωμα ρείκια και τα έστρωσα για γιατάκι μου. Είχα βουλευτεί ξανά.

Η Εδουάρδα μου μίλησε πως είχε μάθει το ατύχημά μου και μου πρόσφερε από μέρος του μπαμπά της ένα δωμάτιο στο Σίριλουντ. Η Εδουάρδα συγκινημένη; Η Εδουάρδα ευγενική; Δεν έστειλα καμιά απάντηση. Δόξα τω Θεώ, δεν ήμουν πια δίχως στέγη κι ένιωθα μια περήφανη χαρά που η σιωπή μου ήταν η απάντηση στην προσφορά της Εδουάρδας. Τη συνάντησα στο δρόμο μαζί με το βαρόνο, πηγαίνανε μπράτσο-μπράτσο και τους κοίταξα και τους δυο κατά πρόσωπο και χαιρέτισα προσπερνώντας. Αυτή στάθηκε τότε και με ρώτησε:

- Δε θέλετε να μείνετε στο σπίτι μας κύριε υπολοχαγέ;
- Έχω βολευτεί τώρα στη νέα μου κατοικία, αποκριθήκα και στάθηκα κι εγώ. Με κοίταξε. Το στήθος της ανάσαινε ταραγμένα.
- Δε θα παθαίνατε να τίποτα να μένατε και σε μας, είπε.

Ένιωσα ένα ευχαριστώ στην καρδιά μου μα δεν ήμουν σε κατάσταση να πω τίποτα.

Ο βαρόνος απομακρυνόταν σιγά-σιγά.

- Δε θέλετε ίσως ούτε να με βλέπετε πια; με ρώτησε.
- Σας ευχαριστώ, δεσποσύνη Εδουάρδα, που μου προσφέρατε στέγη άμα κάρηκε η καλύβα μου, είπα. Και ήτανε πάρα πολύ ευγενικό αυτό μια και δεν πιστεύω να έγινε με το θέλημα του πατέρα σας ό,τι έγινε. Κι έβγαλα το σκούφο μου και την ευχαρίστησα για την προσφορά της.

- Για όνομα του Θεού, ούτε να με βλέπετε δε θέλετε πια, Γκλαν; είπε μονομιάζ.

Ο βαρόνος τη φώναξε.

- Σας φωνάζει ο βαρόνος, είπα βγάζοντας ξανά με μια βαθιά υπόκλιση το σκούφο μου.

Κι ανηφόρισα ξανά στο βουνό, στο φουρνέλο μου. Τίποτα πια, μα τίποτα δε θα μ' έκανε να χάσω την ψυχραιμία μου. Συνάντησα την Εύα.

- Ορίστε της φώναξα, βλέπεις; Ο κύριος Μακ δε μπορεί να με διώξει από δω. Έβαλε φωτιά και μου έκαψε την καλύβα μου μα εγώ έχω κιόλας άλλη... Κουβαλούσε μια βούρτσα στα χέρια της κι ένα ντενεκέ με κατράμι. Πού πας Εύα;

Ο κύριος Μακ είχε τραβήξει μια βάρκα στο σκαρί από κάτω στο βουνό και είχε παραγγείλει να πάει να την κατραμώσει. Δεν την άφηνε σε ησυχία, μα τι να κάμει, ήταν υποχρεωμένη να υπακούει.

- Μα γιατί στο σκαρί; γιατί όχι κάτω στο μόλο.

- Έτσι το διέταξε ο κύριος Μακ...

- Εύα, αγαπημένη μου Εύα, έχεις καταντήσει μια σκλάβα και ούτε το παραπονιέσαι. Να! Χαμογελάς τώρα πάλι κ' η χαρά της ζωής λουλουδίζει στο χαμόγελό σου μ' όλο που είσαι μια σκλάβα...

Όταν έφτασα στο φουρνέλο μου με περίμενε μια έκπληξη. Είδα πως κάποιος είχε έρθει εκεί. Εξέτασα τα πατήματα χάμω στα χαλίγια και γνώρισα το χνάρι από τα μακρουλά μυτερά παπούτσια του κυρίου Μακ. Τι να μου γυρεύει τάχα δω χάμω; συλλογίστηκα κοιτάζοντας τριγύρω. Δεν φαινότανε τίποτα. Αλλά δε μου πέρασε κι απ' το νου καμιά υποψία.

Κι άρχισα πάλι να χτυπώ το μακάπι μου χωρίς να βάνω με το νου μου τι κακό ετοιμάζα.

XXXII

ΉΡΘΕ ΤΟ ΒΑΠΙΑΡΙ, μου έφερε τη στολή μου και θα έπαιρνε το βαρόνο μαζί με όλα του τα κασόνια, γεμάτα κοχύλια και συλλογές φυκιών. Για την ώρα φόρτωνε απ' έξω στο μόλο βαρέλια με ρέγκες και μουρουνόλαδο. Θα έφευγε το βράδυ.

Παίρνω το τουφέκι μου και γεμίζω με μεγάλες ριξιές μπαρούτι και τις δυο κάνες. Ύστερα χαμογέλασα μονάχος μου κάνοντας ένα ναι-ναι με το κεφάλι μου. Τραβώ στο βουνό και γεμίζω καλά-καλά με μπαρούτι και το φουρνέλο και κάνω πάλι ένα ναι-ναι με το κεφάλι μου μονάχος μου. Τώρα ήτανε όλα έτοιμα. Κι άρχισα να περιμένω.

Περίμενα ώρες. Άκουγα το βίντσι του βαποριού να δουλεύει ασταμάτητα κάτω κατά το μόλο. Είχε αρχίσει πια να σκοτεινιάζει. Τέλος ακούγεται η σφυρίχτρα να σφυρίζει, το φόρτωμα είχε τελειώσει και το βαπόρι κινούσε. Τώρα δεν έχω πια να περιμένω παρά λίγα λεπτά. Το φεγγάρι δεν είχε βγει ακόμα και είχα καρφωμένα τα μάτια μου σαν κανέναν παλαβός μέσα στο βραδινό σύθαμπό.

Μόλις έκαμε ότι ξεπροβάλλει από την πούντα η άκρη της πλώρης του βαποριού άναψα το φιτίλι κι έτρεξα γοργά-γοργά να κρυφτώ. Περνάει ένα λεπτό της ώρας. Και ξαφνικά ακούγεται μια βροντερή έκρηξη, βροχή λιθάρια τινάζονται στον αέρα, ο γκρεμός σειέται ολόκληρος κι ένας μεγάλος βράχος κουτρουβαλάει μουγκρίζοντας ίσα κάτω στο βάραθρο. Τα βουνά τριγύρω αντιλαλούνε. Αρπάζω το τουφέκι μου κι αδειάζω τη μια κάννη· η ηχώ την ξαναλέει αμέτρητες φορές. Περιμένω μια στιγμή κι έπειτα τραβώ τη σκάνδαλη κι αδειάζω και την άλλη· ο αγέρας τραντάζεται από το χαιρετισμό μου κι οι αντίλαλοι σκορπώνε το σαματά σε όλο τον κόσμο ολοτρόγυρα· θαρρούσες και τα βουνά όλα είχαν βαλθεί να φωνάζουνε ζήτω στο βαπόρι που έφευγε. Περνούν μια δυο στιγμές κι οι αντίλαλοι σωπαίνουν, ο κάθε ήχος σβήνει και ξανά απλώνεται βουβή η γης. Το βαπόρι χάνεται μέσα στο σκοτάδι.

Ένα ρίγος από μια παράξενη ταραχή βαστάει ακόμα το κορμί μου παίρνω το τουφέκι μου και τα εργαλεία μου κι αρχίζω να κατηφορίζω στη σάρα με

κοιμένα γόνατα. Κατηφόριζα ίσα κάτω έχοντας τα μάτια μου ολοένα στο σειράδι τον κορνιαχτό που είχε αφήσει ο βράχος μου κουτρουβαλώντας. Ο Αίσωπος τινάζει ολοένα το μουσούδι του και φτερνίζεται από την αψιά αυτή μυρωδιά.

Όταν έφτασα κάτω στο σκαρί με τη βάρκα, με περίμενε ένα θέαμα που μου ξέσκιωσε την ψυχή: η βάρκα κείται θρύψαλα από το βράχο που κατακύλησε και η Εύα –η Εύα, κείται πλάι, κομματιασμένη, αγνώριστη, με το ένα της πλευρό κι ως κάτω την κοιλιά μιαν άμορφη μάζα από το χτύπημα. Η Εύα σκοτωμένη στον τόπο.

XXXIII

ΤΙ ΆΛΛΟ ΠΙΑ ΝΑ γράψω; Για πολλές μέρες δεν έριξα τουφεκιά, δεν είχα καθόλου φαί μα ούτε κι έτρωγα, καθόμουν κλεισμένος στην παράγκα μου. Την Εύα την πήγανε στο νεκροταφείο στο πρεσβυτέριο με την ασπροβαμένη ιδιαίτερη βάρκα της οικογένειας του κυρίου Μακ, εγώ πήγα με τα πόδια από στεριάς και παρασπάθηκα εκεί στον τάφο...

Η Εύα πεθαμένη. Το θυμάσαι το κοριτσιότικο μικρό κεφαλάκι της με τη μαντήλα όπως μικρή καλόγρια; Ερχότανε ήσυχα-ήσυχα, ακουμπούσε χάμω το φρότωμά της και χαμογελούσε. Και θυμάσαι τι ζωή που ξεχείλιζε απ' αυτό το χαμόγελο; Κάτσε ήσυχος, Αίσωπε μου έρχεται στο νου ένα παράξενο παραμύθι από παλιά από τον καιρό της Ιζελίνας, τότε που ήτανε πάστορας ο Στάμερ.

Μια κοπέλα την είχανε κλεισμένη σ' ένα μαρμαρένιο πύργο. Αγαπούσε έναν άρχοντα. Γιατί; Ρώτα τον άνεμο και τ' αστέρια, ρώτα το Θεό της ζωής: γιατί κανένας άλλος δεν τα ξέρει τούτα. Κι ο άρχοντας ήταν ο φίλος της κι ο αγαπητικός της μα ο καιρός περνούσε και μια μέρα εκείνος είδε μια άλλη και του γύρισε η καρδιά.

Την αγαπούσε σαν παιδί την κοπέλα. Την έλεγε περισσότερα του και χαρά του κι η αγκαλιά της ήτανε σαν ένα κύμα θερμό. Δώσε μου την καρδιά σου της είπε. Και του την έδωσε. Μ' αφήνεις να σου ζητήσω κάτι, αγαπημένη μου; της είπε. Κι αυτή του αποκρίθηκε ναι, μεθυσμένη από έρωτα. Τα πάντα του έδινε, τα πάντα, κι ωστόσο εκείνος ούτε ένα ευχαριστώ δεν της έλεγε.

Την άλλη την αγαπούσε σα σκλάβος –σαν ζητιάνος την αγαπούσε και σαν τρελός. Γιατί; Ρώτα τον κορνιαχτό στους δρόμους και τα φύλλα που πέφτουν, ρώτα τον ανιγματικό Θεό της ζωής: γιατί κανένας άλλος δεν τα ξέρει τούτα. Αυτή δεν του έδινε τίποτα, όχι τίποτα δεν του έδινε κι ωστόσο εκείνος και πάλι της έλεγε ευχαριστώ. Δώσε μου τη γαλήνη σου και τα συλλογικά σου! του είπε. Κι εκείνος δεν είχε άλλη λύπη παρά μόνο πως δεν του είχε ζητήσει και τη ζωή.

Και την κοπέλα του την έκλεισε στον πύργο...

– Τι κάνεις, κοπέλα, κάθου εδώ και χαμογελάς;

– Θυμάμαι κάτι από δω και δέκα χρόνια. Τότε τον πρωτογνώρισα.

– Και τον θυμάσαι ακόμα;

– Τον θυμάμαι ακόμα.

Κι ο καιρός περνάει...

– Τι κάνεις, κοπέλα; Και γιατί κάθεται και χαμογελάς;

– Κεντάω τ' όνομά του σ' ένα κέντημα.

– Τ' όνομα ποιανού; Αυτουνού που σ' έκλεισε δω μέσα;

– Ναι, αυτουνού που γνώρισα εδώ και είκοσι χρόνια.

– Και τον θυμάσαι ακόμα;

– Τον θυμάμαι σαν και πρώτα.

Κι ο καιρός περνάει...

– Τι κάνεις, φυλακισμένη;

– Τα χρόνια με πήρανε και δε βλέπω πια να κεντώ, ξύνω τους ασβέστες του τοίχου. Απ' τους ασβέστες θα του πλάσω ένα βάζο, ένα μικρό δώρο να του το στείλω.

– Για ποιον μιλάς;

– Για τον αγαπητικό μου, αυτόν που μ' έκλεισε εδώ στον πύργο.

– Και χαμογελάς που σ' έκλεισε εδώ στον πύργο;

– Συλλογιέμαι δα τι θα πει. Δες, δεσ θα πει, η κοπέλα μου έστειλε ένα βάζο, τριάντα χρόνια τώρα δε με ξέχασε.

Κι ο καιρός περνάει...

– Ε, φυλακισμένη, κάθεται και δεν κάνεις τίποτα και χαμογελάς;

– Γέρασα, με πήρανε τα χρόνια και δε βλέπω πια, συλλογιέμαι μόνο.

– Αυτόν που γνώρισες εδώ και σαράντα χρόνια;

– Αυτόν που γνώρισα σαν ήμουν νέα. Μπορεί να είναι και σαράντα χρόνια...

– Μα δε το ξέρεις πως πέθανε; Κιτρινίζεις γριούλα, δεν αποκρίνεσαι τίποτα, το χέιλι σου είναι άσπρο, δεν ανασαίνεις πια...

Να, αυτό είναι το παράξενο παλιό παραμύθι για την κοπέλα του πύργου. Στάσου λίγο, Αίσωπε, λησιμόνησα κάτι: μια μέρα άκουσε τη φωνή του αγαπημένου της κάτω στην αυλή κι έπεσε στα γόνατα και τα μάγουλα της ροδίσανε. Ήτανε τότε σαράντα χρονών...

Ρίχνω χώμα στο μνήμα σου, Εύα κι από ταπεινοσύνη γονατίζω και το φιλώ. Μια βαθιά τριανταφυλλένια θύμηση ξεχειλίζει μέσα μου άμα σε βάνει ο νους μου, κάτι σαν μια ευλογία χρυσώνει το είναι μου άμα θυμάμαι το χαμόγελό σου.

Έδινες τα πάντα εσύ, τα πάντα έδινες χωρίς να σου κοστίζει καθόλου, γιατί ήσουν όλη ένα παιδί που μεθούσε από ζωή. Μα άλλες, που τσιγκουνεύονται και τις μαπιές τους ακόμα, μου έχουν κυριευμένο κάθε μου λογισμό. Γιατί; Ρώτα τους δώδεκα μήνες του χρόνου και τα καράβια π' αρμενίζουν στις θάλασσες, ρώτα τον αινιγματικό Θεό της καρδιάς...

XXXIV

ΈΝΑ ἄΝΘΡΩΠΟ μου είπε:

– Δεν κυνηγάτε πια; Ο Αίσωπος έχει βγάλει ένα λαγό και τον κυνηγάει μονάχος του.

– Πήγαινε και χτύπησέ τον εσύ αντί εμένα, του είπα.

Περάσανε μερικές μέρες. Ήρθε και με βρήκε ο κύριος Μακ, τα μάτια του ήτανε βουλιαγμένα και το πρόσωπό του πολύ χλομό. Συλλογίστηκα: αλήθεια τάχα ότι μπορώ και διαβάζω στις ψυχές των άλλων ή όχι; Ούτε κι εγώ δεν ξέρω.

Ο κύριος Μακ έκαμε λόγο για το περιστατικό του γκρεμού, για το δυστύχημα. Ήτανε μια συμφορά, μια θλιβερή σύμπτωση, εγώ δεν έφταιγα καθόλου.

– Αν υπήρχε κανένας, είπα, που να ήθελε με κάθε τρόπο να μας χωρίσει την Εύα και μένα, το πέτυχε. Από το Θεό να το βρει!

Ο κύριος Μακ με κρυφοκοίταξε καχύποπτα. Μουρμούρισε εκεί κάτι για την ωραία κηδεία που είχε γίνει της Εύας, πως τίποτα δεν έλειψε.

Θαύμασα και πάλι την ευστροφία του.

Για τη βάρκα του που είχε τσακίσει το φουρνέλο μου δεν ήθελε καμιά αποζημίωση.

– Μα πως, είπα εγώ, πραγματικά δε θέλετε να αποζημιωθείτε για τη βάρκα και για τον τενεκέ το κατράμι, για τη βούρτσα;

– Όχι, φίλτατε κύριε υπολοχαγέ, πώς σας πέρασε από το νου τέτοια ιδέα. Και με κοίταξε με κάτι μάτια όλο μίσος.

*

Τρεις βδομάδες δεν είδα καθόλου την Εδουάρδα. Όχι, την είδα μια φορά στο μεταξύ εκεί στο μαγαζί τους, που είχα πάει ν' αγοράσω ψωμί. Στεκόταν μέσα από τη μούτρα κι εξέταζε κάτι υφάσματα. Εκτός από τους δυο υπαλλήλους κανείς άλλος δεν ήτανε μέσα.

Χαιρέτισα δυνατά και σήκωσε τα μάτια της και κοίταξε, αλλά δεν απάντησε στο χαιρέτισμά μου. Μου ήρθε στο νου να μη ζητήσω ν' αγοράσω ψωμί μπροστά της, στράφηκα στους υπαλλήλους και ζήτησα μπαρούτι και σκάγια. Ενώ μου τα ζυγίζανε εγώ την πρόσεχα.

Μια γκριζα ζακετίτσα που της έπεφτε πολύ μικρή και που οι κουμπότρουπές της ήτανε τριμμένες· στο πλατύ της στήθος ανάσαινε βαριά. Πόσο είχε μεγαλώσει τούτο το καλοκαίρι! Το μέτωπό της ήτανε συλλογισμένο, εκείνα τα ιδιόρρυθμα τοξωτά φρύδια γράφονταν στο πρόσωπό της σαν δυο αινίγματα· όλες οι κινήσεις της ήταν πιο ώριμες. Κοίταξα τα χέρια της· εκείνη η έκφραση που είχαν τα μακρουλά, λεπτά της δάχτυλα με ανασπάτωσε και μ' έπιασε κάτι σαν τρεμούλα. Αυτή εξακολουθούσε να σκαλίζει τα υφάσματα.

Στεκόμουν εκεί δα και παρακαλούσα μέσα μου να έτρεχε ο Αίσωπος πίσω απ' τη μούτρα να της κάμει χαρές, που να τον μάλωνε αμέσως να βγει έξω και να της ζητούσα συγγνώμη για την ενόχληση· τι θα έλεγε αυτή τότε.

– Ορίστε! Είπε ο υπάλληλος.

Πλήρωσα, πήρα τα πακέτα μου και ξαναχαιρέτισα. Σήκωσε και πάλι τα μάτια της μα και πάλι δεν αποκριθήκε. Ωραία! Είπα από μέσα μου· μπορεί να είναι αοραβωνιασμένη κιόλας με το βαρόνο. Κι έφυγα χωρίς να πάρω ψωμί.

Όταν βρέθηκα έξω έριξα μια ματιά στο παράθυρο. Κανένας δεν ήταν να με κοιτάζει.

XXXV

ΚΑΙ ΜΙΑ ΝέχΤΑ τέλος έριξε το πρώτο χιόνι κι άρχισε να κάνει κρύο στην καλύβα μου. Υπήρχε εκεί μια γωνία όπου μαγείρευα το φαΐ μου, αλλά δεν τραβούσε καλά και δεν πιάνανε τα ξύλα, κι οι χαραμάδες μπάζανε πολύ κρύο αν και τις είχα στουπώσει όσο μπορούσα καλύτερα. Είχε τελειώσει πια και το φθινόπωρο κι οι μέρες ήτανε μικρές τώρα. Το πρώτο αυτό χιόνι που είχε ρίξει δεν είχε δύναμη να βαστάξει και το έλιωσε ο ήλιος παντού, μα τις νύχτες έκανε πολύ κρύο και τα νερά πάγωναν. Κι όλα τα χορτάρια και τα μαμούδια ψοφούσαν.

Μια μυστικόπαθη σιγαλιά είχε απλωθεί στους ανθρώπους, ήτανε βυθισμένοι σε βουβή συλλογή, τα μάτια τους λες και δε μελετούσανε παρά το χειμώνα που ερχόταν. Καμιά φωνή πια από τα νησιάκια με τις λιάστρες, το λιμάνι έρημο, όλα ήτανε ετοιμασμένα να υποδεχτούν την ατέλειωτη νύχτα του βορά, που ο ήλιος θα βουτούσε και θα χανόταν για μήνες στη θάλασσα. Και το βόρειο σέλας μονάχο θα φώτιζε τον ουρανό. Βουβές-βουβές ακούστηκαν οι κουπιές από κάποια ξεμοναχιασμένη βάρκα.

Μια κοπέλα ερχόταν λάμνοντας.

– Πού είχες πάει, κοπέλα μου;

– Πουθενά.

– Πουθενά; Μα για πες μου σε θυμάμαι, σε ξέρω, δε γνωριστήκαμε φέτος το καλοκαίρι;

Διπλόρωσε τη βάρκα στο μόλο, βγήκε έξω κι έδεσε το σκοινί.

– Έβουσκες γίδια, έπλεκες μια κάλτσα που συναντηθήκαμε μια νυχτιά.

Ένα μικρό κοκκίνισμα ανεβαίνει στα μάγουλά της και γελάει στενοχωρημένα.

– Έλα, μικρούλα μου, έλα μέσα στην καλύβα να σε δω. Εριέττα δε σε λένε, σε θυμάμαι.

Μα προσπερνάει και φεύγει χωρίς να πει τίποτα. Το φθινόπωρο, ο χειμώνας, την είχαν κυριέψει κι αυτήν, οι αισθήσεις της κοιμόντουσαν τώρα.

Ο ήλιος είχε βουτήξει κιόλας στη θάλασσα και είχε κρυφτεί για μήνες.

XXXVI

ΚΑΙ ΦΑΡΕΣΑ ΤΗ στολή μου για πρώτη φορά και τράβηξα κάτω κατά το Σίριλουντ. Η καρδιά μου χτυπούσε. Θυμόμουν όλα όσα είχαν περάσει από την πρώτη μέρα τότε, που η Εδουάρδα είχε τρέξει και μ' είχε αγκαλιάσει μπροστά σ' όλον τον κόσμο· τώρα, μήνες και μήνες, με παραπέταγε από δω κι από κει κι είχε κάμει τα μαλλιά μου να ασπρίζουν. Δικό μου το φταίξιμο; Ναι, τ' αστέρι μου είχε δείξει στραβά το δρόμο. Τι ευχαρίστηση που θα την ένιωθε αν πήγαινα σήμερα να πέσω στα πόδια της και να της φανερώσω το μυστικό τ-ης καρδιάς μου! Θα μου προσφέρει κάθισμα, θα πει να φέρουνε να με τρατάρουν κρασί και τη στιγμή ακριβώς που θα σιμώνει το ποτήρι της στα χείλια να πει στην υγεία μου θα πει: «Κύριε υπολοχαγέ, σας ευχαριστώ πολύ για τις στιγμές που περάσαμε μαζί, δε θα τις ξεχάσω ποτέ!».

Μα καθώς θα με δει να χαρώ και να πάρω λιγάκι ελπίδα, θα κάμει πως πίνει και θ' αφήσει το ποτήρι της χάμω ανέγγιχτο. Και ούτε θα θέλει καθόλου να μου το κρύψει ότι δεν ήπια, ίσα-ίσα αυτό θα θέλει να μου δείξει. Τέτοια είναι, τέτοια.

Ωραία η τελευταία ώρα σημαίνει!

Και καθώς κατηφόριζα ίσα κάτω στο δρόμο εξακολουθούσα τις σκέψεις μου: Η στολή μου θα της κάμει κάποια εντύπωση, τα γαλόνια της και τα σιρότια της είναι καινούργια κι ωραία. Το σπαθί θα γρατζουνίζει χάμω. Μια νευρική χαρά αναβρύζει μέσα μου και λέω μονάχος μου σιγανά: ποιος ξέρει τι μπορεί να γίνει ακόμα! Σήκωσα το κεφάλι ψηλά και τέντωσα τα χέρια μου. Ε, όχι άλλες ταπεινώσεις πια, αξιοπρέπεια! Το ίδιο μου κάνει ό,τι και να γίνει, δε θα έκανα καμιά υποχώρηση πια. Με συγχωρείτε που δε ζητώ τη χείρα σας, ωραία μου δεσποσύνη...

Συνάντησα τον κύριο Μακ έξω στην αυλή, πιο καταβεβλημένο, με μάτια ακόμη πιο βαθουλά.

– Θα φύγετε; Έτσι. Δεν περνούσατε βέβαια και τόσο ευχάριστα τώρα τελευταία· πώς; Κάηκε κι η καλύβα σας, και ο κύριος Μακ χαμογέλασε.

Μου φάνηκε ξαφνικά πως έβλεπα τον πιο έξυπνο άνθρωπο του κόσμου.

– Πέρασα μέσα, κύριε υπολοχαγέ, μέσα είναι η Εδουάρδα. Ωραία αντίο. Θα ιδωθούμε βέβαια στο μόλο σαν θα φεύγει το βαπόρι. Απομακρύνθηκε σκυφτός, συλλογισμένος, σφυρίζοντας κάτι μέσ' απ' τα δόντια του.

Η Εδουάρδα καθότανε στο σαλόνι και διάβαζε. Μόλις μπήκα μέσα κόμπιασε λίγο με την στολή μου, με κοίταξε λοξά σαν πουλί και μάλιστα κοκκίνισε. Το στόμα της άνοιξε.

– Έρχομαι να σας αποχαιρετίσω, κατάφερα επιτέλους να πω.

Σηκώθηκε μονομάς απάνω και είδα ότι τα λόγια μου της κάμανε κάποια εντύπωση.

– Θα φύγετε, Γκλαν; τώρα;

– Μόλις έρθει το βαπόρι. Αρπάζω το χέρι της, και τα δυο της χέρια, ένας κουτός ενθουσιασμός με συνεπαίρνει, ένα Εδουάρδα! Ξεσπάσει απ' τα χείλια μου και την

κοιτάζω κατάματα.

Και την ίδια στιγμή γίνεται ψυχρή, ψυχρή, όλη πείσμα. Όλη της η έκφραση με απέκρουε, τραβιόταν. Βρέθηκα σαν ένας ζητιάνος μπροστά της· παρότησα τα χέρια της και την άφησα να τραβηχτεί πέρα. Θυμάμαι ότι απ' αυτήν τη στιγμή κι έπειτα έλεγα εκεί δα μηχανικά Εδουάρδα! Εδουάρδα! πολλές φορές, χωρίς να το καταλαβαίνω που το έλεγα, κι όταν αυτή με ρώτησε: ορίστε; τι θέλετε να πείτε; δεν της είπα τίποτα.

– Φαντάσου, να φεύγετε κιόλας! Ξανάπε. Ποιος θα μας έρθει πάλι του χρόνου.

– Κάποιος άλλος, της αποκριθήκα. Η καλύβα απάνω θα ξαναφτιαχτεί βέβαια.

Παύση. Αυτή κοίταζε κιόλας να πάρει κανένα βιβλίο.

– Λυπάμαι που δεν είναι εδώ και ο μπαμπάς, είπε. Αλλά θα του διαβιβάσω τους χαιρετισμούς σας.

Σ' αυτό δεν έδωσα απάντηση. Προχώρησα ξανά, έπιασα μιαν ακόμη φορά το χέρι της και είπα:

– Ε, έχετε γεια, Εδουάρδα.

– Στο καλό, αποκριθήκα.

Άνοιξα την πόρτα κι έκαμα ότι έφευγα. Αυτή είχε καθίσει αμέσως με το βιβλίο της στο χέρι και διάβαζε, διάβαζε στ' αλήθεια και ξεφύλλιζε τα φύλα. Καμιά, μα καμιά εντύπωση δεν της έκανε η αποχώρησή μου.

Ξερόβηξα.

Στράφηκε μονομαίς και είπε σαν παραξενεμένη:

– Δε φύγατε; θαρρούσα ότι φύγατε.

Ένας Θεός το ξέρει μονάχα, μα το ξάφνιασμά της ήτανε πολύ υπερβολικό, δε φυλάχτηκε να κρατηθεί και παραπράβηξε την έκπληξή της, που μου μπήκε η ιδέα πως ίσως να το ήξερε πολύ καλά ότι είχα σταθεί εκεί πίσω της.

– Ε, φεύγω τώρα, είπα.

Τότε σηκώθηκε και ήρθε σιμά.

– Θα ήθελα πολύ να έχω μιαν ανάμνησή σας μια και είναι να φύγετε, είπε.

Σκέφθηκα να σας παρακαλέσω κάτι, μα ίσως είναι πολύ. Θα θέλατε να μου δίνετε τον Αίσωπο;

Δεν το καλοσυλλογίστηκα και είπα ναι.

– Όστε μπορεί να έρθετε να μου τον φέρετε αύριο, είπε.

Έφυγα.

Κοίταξα στο παράθυρο. Κανένας.

Τώρα είχαν τελειώσει όλα πια...

*

Η τελευταία μου νύχτα στην καλύβα. Βυθισμένος σε συλλογή μετρούσα τις ώρες· άμα ξημέρωσε ετοίμασα το τελευταίο φαγητό μου. Ήτανε μια μέρα όλο

κρύο.

Γιατί με παρακάλεσε να της πάω ο ίδιος το σκυλί; Ήθελε τάχα να μιλήσει μαζί μου, να πει τίποτα για ύστατη φορά; Δεν είχα τίποτα πια να περιμένω. Και πώς θα τότε μεταχειριζότανε τον Αίσωπο;

– Αίσωπε, Αίσωπε, θα σε βασανίζει, ναι! Θα σε δέρνει εξαιτίας μου, θα σε χαϊδεύει κιόλας ίσως, μα πάντα θα σε δέρνει χρειάζεται δε χρειάζεται και θα σε χαλάσει, θα σε χαλάσει ολότελα...

Φώναξα τον Αίσωπο κοντά μου, τον χάιδεψα, ακούμπησα το μάγουλό μου στο δικό του και πήρα το τουφέκι μου. Αυτός άρχισε στη στιγμή να ρουθουνίζει από χαρά, πιστεύοντας πως είμαστε για κυνήγι. Έβαλα ξανά το μάγουλό μου στο δικό του, ακούμπησα την κάννη του τουφεκιού στο σβέρο του και τράβηξα τη σκανδάλη.

Πλήρωσα έναν άνθρωπο και κουβάλησα το κουφάρι του Αίσωπου στην Εδουάρδα.

XXXVII

ΤΟ ΒΑΠΑΡΙ ΘΑ έφευγε αργά το απόγευμα.

Τράβηξα κάτω στο μόλο· τα πράγματά μου ήταν μπαρκαρισμένα κιόλας. Ο κύριος Μακ μου έσφιξε το χέρι και με εγκαρδίωσε ότι θα είχα καλόν καιρό στο ταξίδι μου, πολύ ευχάριστο καιρό, δε θα του κατοπήγαινε καθόλου και του ίδιου να έκανε ένα ταξιδάκι με έναν τέτοιο καιρό. Φάνηκε να έρχεται ο γιατρός και πίσω του η Εδουάρδα. Ένιωσα τα γόνατά μου να λυγίζουνε.

– Θέλαμε να σας ξεπροβοδίσουμε, είτε ο γιατρός.

Ευχαρίστησα.

Η Εδουάρδα με κοίταξε κατάματα και είπε:

– Ευχαριστώ πολύ την ευγένειά σας για το σκυλί. Σούρωσε το στόμα της, τα χείλια της ήτανε άσπρα σαν το πανί. Με είχε πει ξανά η ευγένειά μου.

– Πότε φεύγει το βαπόρι; ρώτησε ο γιατρός έναν άνθρωπο.

– Σε μισή ώρα.

Εγώ δεν είπα τίποτα.

Η Εδουάρδα στριφογύριζε νευρικά από δω κι από κει.

– Γιατρέ, δε γυρίζουμε σπίτι; Τέλειψα τη δουλειά που είχα να κάμω.

– Τελειώσατε τη δουλειά που είχατε, διόρθωσε ο γιατρός.

Γέλασε στενοχωρημένα με τις αιώνιες διορθώσεις του κι αποκρίθηκε:

– Το ίδιο πάνω κάτω δεν είπα κι εγώ;

– Όχι, απάντησε ο γιατρός ξερά-ξερά

Τον κοίταξα. Ο ανθρωπάκος αυτός κρατιόταν απράνταχτος είχε βάλει μπρος ένα σχέδιο και εννοούσε να το ακολουθήσει μέχρι τέλος. Μα αν έχανε όμως

παρόλα αυτά; Ε, δε θα το έδειχνε καθόλου, η έκφρασή του δε θα άλλαζε ούτε το παραμικρό.

Σκοτείνιαζε.

– Ε, αντίο, είπα εγώ. Και σας ευχαριστώ για όλα.

Η Εδουάρδα με κοίταζε βουβή. Έπειτα γύρισε το κεφάλι και κοίταζε άσειστη πέρα κατά το βαπόρι.

Μπήκα στη βάρκα. Η Εδουάρδα εξακολουθούσε να στέκεται στο μόλο. Όταν ανέβηκα στο βαπόρι ο γιατρός μου φώναξε στο καλό. Κοίταξα έξω, η Εδουάρδα γύρισε την ίδια στιγμή κι έφυγε κατά το σπίτι της· απομακρύνθηκε βιαστικά, με το γιατρό ν' ακολουθεί πολύ πιο πίσω. Ήταν η τελευταία ματιά που την έβλεπα.

Ένα κύμα μελαγχολίας απλώθηκε στην καρδιά μου...

Το βαπόρι κίνησε· ξεχώριζα ακόμα την επιγραφή του κυρίου Μακ «Παρακαταθήκη Άλατος και Κενών Βαρελιών». Μα δεν άργησε να σβήσει απ' τα μάτια μου. Το φεγγάρι και τ' άστρα πρόβαλαν στον ουρανό, τα βουνά υψώθηκαν τριγύρω μαυριδερά, κι αντίκρισα τα απέραντα δάση. Εκεί είναι ο μύλος, να, εκεί ήτανε η καλύβα μου που κάηκε· η μεγάλη σταχτιά πέτρα στέκει έρημη κι ολομόναχη πλάι στ' αποκαΐδια. Η Ιζελίνα, η Εύα...

Η βορινή νύχτα με το σέλας της σκεπάζει ρεματιές και βουνά.

XXXVIII

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΈΤΑ για να σκοτώνω τον καιρό μου. Μου έκανε γούστο ν' αναθυμάμαι αυτό το καλοκαίρι πάνω εκεί στη Νορλάνδη, που πολλές φορές γινόταν να μετρώ τις στιγμές κι ωστόσο ο καιρός πετούσε. Όλα είναι αλλαγμένα τώρα, οι μέρες έχουνε γίνει ατελείωτες.

Εύθυμες ώρες έχω πάλι και πάλι, μα ο καιρός δεν περνάει καθόλου και δε μπορώ να καταλάβω τι συμβαίνει και δεν περνάει. Παρατήρησα από το στρατό, πήρα τη σύνταξή μου κι είμαι λεύτερος σαν το πουλί, όλα είναι περίφημα: κάνω παρέες, πηγαίνω βόλτες με αμάξι, πότε-πότε στυλώνω το ένα μου μάτι και γράφω με το δάχτυλό μου γράμματα στον ουρανό, γαργαλώ το φεγγάρι στο λαϊμό και μου φαίνεται πως το πιάνουν τα γέλια, πως ξεκαρδίζεται από τα γέλια με κουτή χαρά ότι το γαργαλούν στο λαϊμό. Όλα μου χαμογελούν. Ανοίγω μια σαμπάνια με πάταγο και καλώ γλεντζέδες ανθρώπους να πιούμε.

*

Όσο για την Εδουάρδα ούτε τη σκέπτομαι καθόλου. Πώς θα μπορούσα να μην την έχω ξεχάσει ολότελα τόσο καιρός που πέρασε; Έχει κάποιος κι αξιοπρέπεια απάνω του. Κι αν με ρωτήσει κάποιος αν έχω στενοχώρια μέσα μου του

αποκρίνομαι ορθά κοφτά όχι, καμιά στενοχώρια δεν έχω...

*

Η Κόρα κάθεται στα πόδια μου και με κοιτάζει. Άλλοτε ήταν ο Αίσωπος, μα τώρα κάθεται η Κόρα στα πόδια μου και με κοιτάζει. Το ρολόι χτυπάει το τικ-τακ του απάνω στο τζάκι, από έξω απ' τα παράθυρά μου δίνει και παίρνει το ταβατούρι της πολιτείας.

Χτυπάει η πόρτα, μπαίνει ο διανομέας και μου δίνει μια επιστολή. Ο φάκελος έχει οικόσημο στην απάνω γωνία, στέμμα. Ξέρω από που είναι, το καταλαβαίνω αμέσως καθώς μου το δίνει ο γραμματοκομιστής, ίσως και να το είδα όνειρο καμιά άπτη μου νύχτα. Μα μέσα δεν είναι γραμμένο τίποτα, δεν είναι παρά μονάχα δυο πράσινα φτερά.

Ένας κρυερός φόβος με κάνει κι ανατριχιάζω, παγώνω ολόκληρος. Δυο πράσινα φτερά! Λέω μονάχος μου. Ε, και τι θες να γίνει! Γιατί όμως να έχω παγώσει; Να πάρει η οργή, ρεύμα θα κάνουν αυτά τα καταραμένα εκεί τα παράθυρα.

Και κλείνω τα παράθυρα.

Ορίστε τώρα εδώ δυο πράσινα φτερά! Συλλογίζομαι και πάλι θαρρώ πως δεν μου είναι και άγνωστα, μου θυμίζουν μια αστεία εκεί ιστορία πάνω στην Νορλάνδη, ένα ασημαντο περιστατικό της ζωής μου ανάμεσα σε χιλιάδες περιστατικά: μεγάλη ευχαρίστηση αλήθεια να τα ξαναβλέπει κάποιος τούτα τα δυο φτερά. Και ξαφνικά μου φαίνεται σα να αντικρίζω ένα πρόσωπο, σα ν' ακούω μια φωνή και η φωνή λέει: «Παρακαλώ την ευγένειά σας, κύριε υπολοχαγέ, ορίστε τα φτερά σας!».

Τα φτερά σας...

– Κόρα κάτσε ήσυχη ακούς! Ειδεμή σ' αφήνω στον τόπο αν δεν κάτσεις ήσυχη! Τι ζέστη που κάνει, αβάσταχτη ζέστη! τι έπαθα κι έκλεισα τα παράθυρα! Φόρα τα παράθυρα ξανά, φόρα την πόρτα, ε ελάτε, ελάτε γλεντζέδες, περάστε παρακαλώ! Ε συ μικρέ, σε παρακαλώ να πας να μου φωνάξεις μερικούς ακόμα, πολλούς ακόμα να μου φωνάξεις...

Κι η μέρα περνάει, μα ο καιρός δεν περνάει καθόλου.

*

Τα έγγραφα τούτα έτσι για γούστο μου και διασκέδασα όσο πιο πολύ γινόταν. Καμιά στενοχώρια δεν έχω να με βαραίνει, μόνο που θέλω να φύγω, να φύγω μακριά, ούτε ξέρω πού, όμως πολύ μακριά, στην Αφρική ίσως, στις Ινδίες. Γιατί δεν ανήκω παρά στα δάση και στη μοναξιά.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΚΛΑΝ ΕΝΑ ΧΑΡΤΙ ΑΠΟ ΤΟ 1861

A

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΓΚΛΑΝ μπορεί όσο θέλει να δημοσιεύει στις εφημερίδες και να ζητάει πληροφορίες για τον εξαφανισμένο υπολοχαγό Θωμά Γκλαν. Αυτός δεν είναι πια στη ζωή κι εγώ ξέρω πως πέθανε.

Για να πω όμως στο τέλος και την αλήθεια δε με παραξενεύει καθόλου που η οικογένεια του επιμένει τόσο πολύ στις αναζητήσεις της· γιατί ο Θωμάς Γκλαν από πολλές απόψεις ήταν ένα αγαπητός άνθρωπος. Το αναγνωρίζω αυτό για να είμαι δίκαιος, άσχετα αν η ψυχή μου είναι ακόμα γεμάτη αντιπάθεια για αυτόν κι αν ανάμνησή του ξυπνάει το μίσος μέσα μου. Ήτανε ένας πολύ ωραίος άντρας, όλο νιάτα και ζωή και πολύ γοητευτικός. Άμα σε κοίταζε μ' εκείνο το αγριμύσιο, θερμό βλέμμα του, ένιωθες αμέσως την επιβολή του, ακόμα κι εγώ ο ίδιος την ένιωθα. Κάποια κυρία έλεγε φαίνεται: «Άμα με κοιτάζει τα χάνω, ξετρελαίνομαι, νιώθω στο κοίταγμά του ένα κάτι όπως να μ' αγγίζει».

Μα ο Θωμάς Γκλαν είχε τα ελαττώματά του και δε σκοπεύω διόλου να τα κρύψω μια και τον μισώ. Ώρες-ώρες έκανε κάτι καμώματα εντελώς παιδικίστικα, τόσο αγαθούλης ήτανε, και μάλιστα ίσως γι' αυτό ακριβώς να άρρεσε έτσι στα θηλυκά. Κύριος οίδε. Μπορούσε να κάθεται να φλυαρεί με τις γυναίκες ώρες πολλές και να γελάει με τις ανόητες σάχλες τους, γι' αυτό και τους έκανε ίσως εντύπωση. Σου έλεγε λόγου χάρη για έναν πολύ παχύ άνθρωπο πως θαρρούσες ότι περπάταγε με γεμισμένα λίπος τα πανταλόνια του και γελούσε μονάχος του μ' αυτό το καλαμπούρι αν κι εγώ θα ντρεπόμουν να το είχα πει. Μια φορά, αργότερα, όταν έτυχε και συγκατοικήσαμε στο ίδιο μέρος, την έδειξε ολοφάνερα τη λειψάδα του, μπαίνει ένα πρωί στο δωμάτιό μου η ξενοδόχα να με ρωτήσει τι ήθελα για πρωινό μου κι εγώ απάνω στη βιάση μου της λέω ένα φέτα ψωμί και μια αβγό. Ο Θωμάς Γκλαν βρισκότανε εκείνη τη στιγμή στο δωμάτιο μου –αυτός έμενε πάνω στη σοφίτα, στο στενό της σκεπής– κι άρχισε να γελάει σα μωρό μ' αυτήν την ασήμαντη παραδρομή της γλώσσας μου, και χαιρόταν σα να συνέβαινε κι εγώ δεν ξέρω τι. Ένα φέτα ψωμί και μια αβγό έλεγε και ξανάλεγε διαρκώς, ώσπου με ένα αυστηρό βλέμμα τον έκαμα κι έπαψε.

Ίσως παρακάτω θυμηθώ κι άλλα τέτοια γελοία καμώματά του κι άμα τα θυμηθώ θα τα γράψω χωρίς ενδοιασμό, μιας και είναι εχθρός μου πάντα. Για ποιο λόγο να κάνω ευγένειες; Οφείλω όμως να αναγνωρίσω ότι δε σαχλαμάριζε παρά μόνο άμα ήτανε μεθυσμένος. Μήπως όμως και μόνο το να μεθάει κάποιος δεν αποτελεί ένα μεγάλο ελάττωμα;

Όταν πρωτογνωριστήκαμε, στο 1859, ήτανε τριανταδύο χρονών, ήμασταν συνομήλικοι. Είχε αφήσει τα γένια του τότε και φορούσε κάτι μάλλινα κυνηγετικά πουκάμισα φοβερά ανοιχτά στο λαιμό, και σαν να μην έφτανε αυτό, άφηνε ξεκούμπωτο και το τελευταίο κουμπί. Ο λαιμός του μου φάνηκε στην αρχή εξαιρετικά ωραίος, μα λίγο-λίγο κατάφερε να με κάμει θανάσιμο εχθρό του και τότε έβρισκα ότι ο λαιμός του δεν ήτανε δα κι ωραιότερος απ' το δικό μου, κι ας μην τον επιδείκνυα εγώ έτσι. Τον πρωτοσυνάντησα σ' ένα ποταμόπλοιο που πήγαινα κι εγώ για κυνήγι στο ίδιο μέρος μ' αυτόν, και το αποφασίσαμε αμέσως να πάρουμε μαζί βοδάμαξο για το εσωτερικό, εκεί που δεν πήγαινε πια ο σιδηρόδρομος. Αποφεύγω επίτηδες να αναφέρω το μέρος που πήγαμε, για να μην βάλω κανέναν στο κατόπι· ωστόσο η οικογένεια του Γκλαν ας πάψει να αναζητεί το συγγενή της με τις εφημερίδες γιατί αυτός πέθανε σ' εκείνο το μέρος που πήγαμε οι δυο μας και που δε θα το ονομάσω καθόλου.

Είχα ακούσει για το Θωμά Γκλαν και προτού τον γνωρίσω, το όνομά του δε μου ήτανε άγνωστο. Ήξερα ότι είχε συνδεθεί με κάποια αριστοκράτισσα νορλανδοπούλα και ότι την είχε εκθέσει, λόγος που έκαμε την κοπέλα να τα χαλάσει μαζί του. Ορκίστηκε τότε αυτός, με τον ανόητο εκείνο πείσμα που είχε, να εκδικηθεί τιμωρώντας τον εαυτό του, αλλά η κοπέλα δεν σκοπίστηκε καθόλου για τούτο, ας έκανε ό,τι του γουστάριζε. Από τον καιρό αυτό έγινε κυρίως γνωστό το όνομα του Θωμά Γκλαν, το έριξε στην παραλυσία, έπινε, δημιουργούσε σκάνδαλα και παραιτήθηκε από το στρατό. Περίεργος μα την αλήθεια τρόπος να εκδικιέσαι για μια χυλόπιτα!

Υπήρχε όμως και μια άλλη εκδοχή για τη σχέση του μ' αυτήν την νέα, λέγανε δηλαδή πως ούτε την είχε εκθέσει ούτε τίποτα άλλο, αλλά ότι η οικογένειά της τον είχε βγάλει έξω από την πόρτα κι ότι και η ίδια είχε βοηθήσει σ' αυτό όταν τη ζήτησε σε γάμο ένας σουηδός κόμης που δε θέλω να πω το όνομά του. Αυτήν την εκδοχή όμως εγώ δεν την πολυπιστεύω και παραδέχομαι μάλλον την πρώτη, αφού μάλιστα πιστεύω πως ήταν ικανός να κάμει τα χειρότερα. Όπως κι αν έχει ωστόσο το ζήτημα, ο ίδιος δε μιλούσε ποτέ για το δεσμό του αυτό μ' εκείνη την αριστοκράτισσα κι ούτε κι εγώ τον ρώτησα ποτέ. Τι με ενδιέφερε εμένα;

Στο ποταμόπλοιο μέσα που ήμασταν, δε θυμούμαι να κάναμε κουβέντα για

τίποτ' άλλο εκτός από το μικρό συνοικισμό, όπου θα πηγαίναμε, και όπου κανείς μας δεν είχε πάει άλλοτε.

– Φαίνεται πως υπάρχει εκεί ένας είδος ξενοδοχείο, είπε ο Γκλαν κοιτάζοντας το χάρτη. Αν έχουμε τύχη ίσως βρούμε αυτού δωμάτιο να μείνουμε· καθώς μου έχουν πει ξενοδόχα είναι μια γριά εγγλέζα μιγάδα. Ο ιθαγενής ο φύλαρχος μένει στο γειτονικό συνοικισμό, έχει λέει ένα σωρό γυναίκες, και μερικές δεν είναι παραπάνω από δέκα χρονών.

Εγώ δεν ήξερα δα αν ο φύλαρχος είχε πολλές γυναίκες κι αν υπήρχε ξενοδοχείο, γι' αυτό και δεν είπα τίποτε, μα ο Γκλαν χαμογέλασε και μου φάνηκε ότι το χαμόγελό του ήταν ωραίο.

Λησμονήσα άλλωστε να πω ότι με κανέναν τρόπο δε θα μπορούσε κάποιος να τον πει άρτιο άντρα, μ' όλο που εμφάνισή του ήτανε τόσο όμορφη. Μόνος του μου είχε πει ότι είχε κάποια πληγή στο αριστερό ποδάρι και ότι η πληγή αυτή πονούσε πολύ σε κάθε αλλαγή του καιρού.

B

ΜΙΑ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΑΡΓΑΤΕΡΑ ήμασταν εγκαταστημένοι στη μεγάλη εκείνη καλύβα που περνούσε για ξενοδοχείο, στις γοιές εγγλέζας, της μιγάδας. Πωπώ τι ξενοδοχείο! Οι τοίχοι ήταν χωματόλασπη όλοι με ελάχιστη ξυλεία, καταφαγωμένη κι αυτή απ' τους τερμίτες που τους έβλεπες να τριγυρνούν παντού.

Εγώ έμεινα σ' ένα δωμάτιο δίπλα στο χολ, ένα καμαράκι μ' ένα πράσινο τζάμι προς το δρόμο, ένα μοναδικό τζάμι όχι και τόσο καθαρό.

Ο Γκλαν διάλεξε μια τρύπα εκεί, μια σταλιά, από πάνω στη σοφίτα, όπου είχε επίσης ένα τζάμι κατά το δρόμο, μα όπου ήταν πολύ πιο σκοτεινά και πιο χειρότερα από μένα. Ο ήλιος πύρωνε αβάσταχτα την αχυρένια σκεπή από πάνω του κι ήτανε αδύνατο να σταθείς εκεί μέσα από τη ζέστη που έκανε, μέρα και νύχτα κι έξω απ' αυτά δεν υπήρχε και σκάλια της ανθρωπιάς ν' ανεβαίνεις, παρό μια απαίσινα ανεμόσκαλα με τέσσερα αραιά σκαλιά. Τι μπορούσα να κάμω εγώ;

Τον άφησα να διαλέξει μόνος του:

– Ορίστε, υπάρχουν δυο δωμάτια, είπα, ένα κάτω και ένα απάνω διαλέξτε!

Ο Γκλαν τα επιθεώρησε και τα δυο και διάλεξε το πάνω, μπορεί και για να μου αφήσει εμένα το καλύτερο. Αλλά μήπως τάχα δεν του ήμουν ευγνώμων γι' αυτό; Δεν του έχω καμιά υποχρέωση.

Όσο βαστούσανε οι μεγάλες ζέστες αναβάλλαμε το κυνήγι μας και περνούσαμε την ώρα μας ήσυχα στην καλύβα, γιατί η ζέστη ήτανε ανυπόφορη. Τη νύχτα πλαγιάζαμε στα ράντσα μας χωμένοι μέσα στις κουνουπιέρες για να γλιτώσουμε από τα έντομα· ωστόσο συνέβαινε και μπαίνανε μέσα νυχτερίδες

και πέφτανε βουβά σαν στραβές απάνω στις κουνουπιέρες μας και μας τις σκίζανε· του Γκλαν του συνέβαινε πολύ συχνά γιατί ήταν αναγκασμένος εξαιτίας της ζέστης να έχει διαρκώς ανοιχτό ένα φεγγίτη στη σκεπή, εμένα όμως δε μου συνέβηκε.

Την ημέρα καθόμασταν έξω απ' την καλύβα μας ξαπλωμένοι σε ψαθιά και φουμέρναμε, και κοιτάζαμε την κίνηση γύρω, στις άλλες καλύβες. Οι ιθαγενείς ήτανε μια μελαψή ράτσα με χοντρά χείλια, με χαλκάδες όλοι στ' αφτιά τους με χαύνα μαύρα μάτια.

Ήτανε γυμνοί σχεδόν με μια λουρίδα πανί ή ένα πλεχτό από φύλλα στη μέση τους, οι γυναίκες φορούσαν έξω απ' αυτό κι ένα κοντό μπαμπακερό πουκαμισάκι. Τα παιδιά ήτανε θεόγυμνα μέρα και νύχτα, με μεγάλες πεταχτές κοιλιές, που γυαλιζανε από το λάδι.

– Πολύ παχιές είναι οι γυναίκες, είπε ο Γκλαν.

Έβρισκα κι εγώ ότι ήτανε πολύ παχιές οι γυναίκες και μάλιστα εγώ ίσως το πρωτοσκέφθηκα κι όχι ο Γκλαν· μα δεν καβγάδισα μαζί του γι' αυτό, του άφησα μετά χαράς την τιμή να το έχει πει πρώτος. Άλλωστε δεν ήταν αποκρουστικές όλες οι γυναίκες εκεί πέρα, μ' όλο που τα πρόσωπά τους ήτανε παχιά και πρησιμένα· είχα γνωρίσει στο συνοικισμό μια κοπέλα, μια μικρή μωγάδα με μακριά μαλλιά και κάτασπρα δόντια, που ήταν ομορφότερη από όλες. Τη βρήκα ένα βράδυ στην άκρη σε μια φυτεία ρυζιού, ήτανε ξαπλωμένη μπρούμυτα μέσα στα αψηλά χόρτα κι έπαιζε στον αέρα τα πόδια της. Μπορούσε και συνεννοούμασταν και τα είπαμε εκεί χάρη όσο ήθελα, είχε ξημερώσει σχεδόν όταν χωρίσαμε σαν έφυγε δεν πήγε κατ' ευθείαν στην καλύβα τους μα έκαμε ότι γύριζε από το γειτονικό συνοικισμό.

Ο Γκλαν καθότανε αυτό το βράδυ απ' έξω από μια μικρή καλύβα μέσα στο συνοικισμό με δύο άλλες κοπέλες πολύ μικρές, ίσως όχι παραπάνω από δέκα χρονών. Καθόταν και σαχλαμάριζε με δαύτες κι έπινε μπύρα από ρύζι, αυτά ήταν τα γούστα του.

Δυο-τρεις μέρες μετά βγήκαμε κυνήγι. Περάσαμε φυτείες από τσάι, ριζοχώραφα κι άλλα σπαρμένα, αφήσαμε το συνοικισμό μακριά πίσω μας, πήραμε τη διεύθυνση του ποταμού και μπήκαμε σε δάση από παράξενα, εξωτικά δέντρα, μπαμπού, μάνγκους, οξυφοίνικες, τικ και μπανανιές και καουτσουκόδεντρα, Θεός ξέρει τι λογής δέντρα, δεν τα πολυξέραμε αυτά ούτε ο ένας ούτε ο άλλος. Το ποτάμι όμως δεν είχε πολύ νερό κι έτσι έμενε ως την εποχή των βροχών. Χτυπήσαμε αγριοπερίστερα και αγριόκοτες και το απόγευμα είδαμε κι ένα ζευγάρι πάνθηρες, ενώ πάνω από τα κεφαλιά μας πετούσανε διαρκώς παπαγάλοι.

Ο Γκλαν έριχνε περίφημα δεν του έφευγε τουφεκιά αλλά αυτό το όφειλε και στο τουφέκι του, που ήτανε καλύτερο από το δικό μου, ειδημή κι εγώ

χτυπούσα περίφημα πλήθος φορές. Εγώ ποτέ δεν το έκανα καύχημα αυτό, τον Γκλαν όμως τον άκουγες κι έλεγε: αυτουνού θα του κόψω την ουρά, αυτό θα το πάρω στο κεφάλι· το έλεγε προτού τραβήξει τη σκανδάλη κι έπειτα, σαν έπεφτε το πουλί, ήταν πραγματικά χτυπημένο στην ουρά ή στο κεφάλι. Άμα είδαμε τους δυο πάνθηρες ο Γκλαν ήθελε σώνει και καλά να τους ρίξει αν και δεν βαστούσε ραβδωτό τουφέκι, ήθελε να τους ρίξει με χοντρά σκάγια. Μα τον έπεισα να μην το κάμει γιατί είχε αρχίσει και σκοτεινίαζε και δε μας απόμεναν κιόλας παρά μονάχα δυο-τρία φυσίγγια. Έκαμε τον καμπόσο και γι' αυτό, πως δηλαδή είχε το κουράγιο να ρίξει στους πάνθηρες με σκάγια.

– Το μετανιώνω παρ' όλα αυτά που δεν τους έριξα, μου είπε. Τι διάολο φυλάγεστε έτσι; Τι θέλετε τόσο πολύ τη ζωή σας;

– Χαίρω, του αποκρίθηκα, που με βρίσκετε συνετότερο από σας.

– Ε, δε θα τα χαλάσουμε τώρα για ένα τέτοιο ασήμαντο ζήτημα, είπε τότε.

Λόγια δικά του ήταν αυτά κι όχι δικά μου. Αν ήθελε και να τα χαλάγαμε, ευχαρίστως –όσο για μένα. Είχα αρχίσει να νιώθω μιαν αντιπάθεια μαζί του με τα αλαφροίμαλά του καμώματα και με τα κάλλη του. Το περασμένο βράδυ περνούσα στο δρόμο ήσυχα με τη Μάγγη, τη μιγάδα που είχα πιάσει φιλενάδα μου κι είχαμε κι οι δυο πολύ κέφι.

Ο Γκλαν κάθεται αυτή τη στιγμή απ' έξω εκεί στην καλύβα και μας χαιρετάει και τους δυο, χαμογελώντας καθώς προσπερνούσαμε· η Μάγγη όμως τον έβλεπε για πρώτη φορά τότε και με ρώτησε με περιέργεια ποιος ήτανε. Τόση μεγάλη εντύπωση της έκαμε, που άμα χωρίσαμε τραβήξαμε αλλού ο ένας κι αλλού ο άλλος, δεν ήρθε μαζί μου στο ξενοδοχείο.

Ο Γκλαν που του έκαμα κουβέντα ήθελε να μου πει ότι δεν είχε καμία σημασία. Μα εγώ δεν το ξέχασα. Εξάλλου δε χαμογέλασε εμένα την ώρα που περνούσαμε, της Μάγγης χαμογέλασε.

– Τι έχει και μασάει ολοένα στο στόμα της; με ρώτησε.

– Δεν ξέρω του απάντησα· δόντια έχει και μπορεί να τα κάνει ό,τι θέλει.

Και σ' αυτό επίσης δε μου έλεγε τίποτα το καινούριο, το είχα παρατηρήσει και μόνος μου από καιρό ότι η Μάγγη διαρκώς μασούσε κάτι στο στόμα της. Δεν ήταν όμως μαλαθρόχορτο που μασούσε, γιατί τα δόντια της ήτανε κάτασπρα, αλλά είχε τη συνήθεια να μασάει ό,τι της έπεφτε στα χέρια, το έχωνε στο στόμα της και το μασούσε σα να ήτανε ωραίο. Δεκάρες, χαρτιά, φτερά, ό,τι και νάτανε. Οπωσδήποτε δεν ήτανε λόγος να την κοροϊδεύει κάποιος γι' αυτό, ήτανε η ομορφότερη κοπέλα του συνοικισμού κι ας μασούσε έστω.

Μα ο Γκλαν με ζήλευε, αυτός ήταν ο λόγος.

Άλλωστε το επόμενο βράδυ τα ξαναφτιάξαμε με τη Μάγγη και δεν είδαμε διόλου το Γκλαν.

Γ

ΠΕΡΑΣΕ ΜΙΑ εβδομάδα ακόμα, πηγαίναμε κάθε μέρα κυνήγι και σκοτώναμε του κόσμου τα πουλιά. Ένα πρωί, τη στιγμή ακριβώς που μπαίναμε στο δάσος, ο Γκλαν μ' αρπάζει από το χέρι και μου λέει σιγανά: Στάσου! Και σηκώνοντας αμέσως την καρραμπίνα του ρίχνει. Ήτανε μια μικρή λεοπάρδαλη. Τη σκότωσε. Θα μπορούσα να τη σκοτώσω κι εγώ, μα ο Γκλαν ήθελε να κρατήσει την τιμή δική του κι έριξε πρώτος. Πόσο θα έχει να το καυχιέται πάλι! συλλογίστηκα. Σιμώσαμε εκεί που ήταν το ζώο, είχε μείνει ξερό, στον τόπο· η σφαίρα το είχε πάρει στο αριστερό πλευρό και είχε σφηνωθεί στη ράχη του.

Δε μου αρέσει να με αρπάζουν ο ένας κι άλλος από το χέρι γι' αυτό και είπα:

– Αυτή την τουφεκιά μπορούσα να τη ρίξω κι εγώ.

Ο Γκλαν με κοίταξε.

Εγώ του ξαναλέγω:

– Μήπως έχετε την ιδέα πως δε θα μπορούσα να τη ρίξω;

Ο Γκλαν δεν απαντάει και πάλι. Αντί να μου πει τίποτα δείχνει μιαν ακόμα φορά την αμυαλιά του ρίχνοντας μια δεύτερη τουφεκιά στη σκοτωμένη λεοπάρδαλη και χτυπώντας τη στο κεφάλι αυτή τη φορά. Τον κοιτάζω απορώντας.

– Α, ναι, λέει αυτός για να μου εξηγήσει, δε μου έρχεται καθόλου να πουν πως χτύπησα στο πλευρό μια λεοπάρδαλη.

– Είστε πολύ ευγενικός στους τρόπους σήμερα, του είπα.

Ήτανε τόσο ματαιόδοξος, που δεν του ερχόταν καθόλου να έχει ρίξει μια τόσο κοινή τουφεκιά, ήθελε να είναι πρώτος σε όλα. Τι γελοίος που ήτανε! Ωστόσο δική του δουλειά, εμένα δε μ' ένοιαζε και ούτε θα το έλεγα σε κανέναν.

Το βράδυ, όταν γυρίσαμε στο συνοικισμό με τη σκοτωμένη λεοπάρδαλη, μαζεύτηκαν ένα σωρό ιθαγενείς να τη δούνε. Κι όσο γι' αυτό, ο Γκλαν δεν είπε παρά ότι τη χτυπήσαμε το πρωί, χωρίς να το σπουδαιολογήσει περισσότερο για το κατόρθωμά του. Ήρθε εκεί κι η Μάγγη.

– Ποιος τη σκότωσε; ρώτησε

– Το βλέπεις να έχει δυο πληγές, αποκρίθηκε ο Γκλαν, τη χτυπήσαμε το πρωί μόλις βγήκαμε. Κι ανακύλισε το ζώο και της έδειξε τις δυο πληγές, εκείνη στο πλευρό και την άλλη στο κεφάλι. Εδώ την πήρε η δική μου σφαίρα, είπε κι έδειξε την πληγή στο πλευρό, γιατί μέσα στη σαχλομυαλιά του ήθελε να μου αφήσει την τιμή ότι εγώ τη χτύπησα στο κεφάλι. Δεν είχα καμιά σκοτούρα να κάθομαι να αναιρώ αυτά που έλεγε και δεν είπα τίποτα. Ο Γκλαν άρχισε

έπειτα και κερνούσε αράδα τους ιθαγενείς μπίρα από ρύζι, κερνούσε όποιον ήθελε κι όσο ήθελε.

– Τη σκοτώσανε κι οι δυο μαζί, είπε η Μάγγη σα να το έλεγε στον εαυτό της κι ωστόσο δεν κοίταζε παρά τον Γκλαν όλη την ώρα.

Την πήρα παραπέρα και της είπα:

– Γιατί κοιτάς αυτόν ολοένα; Δεν είμαι τάχα κι εγώ εδώ;

– Ναι, πως, αποκρίθηκε. Άκου, απόψε θα έρθω.

Την άλλη μέρα ήτανε που ο Γκλαν έλαβε εκείνο το γράμμα. Α, ναι, δεν το ξανάπα, του ήρθε ένα γράμμα με ταχυδρομό σταλμένο επίτηδες από το σταθμό του ποταμού, είχε κάμει ένα αναγύρισμα εκατόν ογδόντα μίλια για να έρθει. Το γράψιμο ήτανε γυναικείο και είπα με το νου μου πως ίσως να του το έστειλε η παλιά του η φιλενάδα, εκείνη η μεγαλουσιάνα κυρία. Τον έπιασε νευρικό γέλιο μόλις το διάβασε κι έδωσε στον ταχυδρομό ένα χαρτονόμισμα ρεγάλο, που το είχε φέρει. Μα δε πέρασε πολύ και κατσούφιασε, δεν έλεγε λέξη και δεν έκανε τίποτα, παρά είχε καρφώσει τα μάτια του πέρα και κοίταζε. Το βράδυ έγινε στουπί στο μεθύσι μαζί μ' έναν ιθαγενή γεροσβέντζο και με το γιο του, μ' αγκάλιασε μάλιστα και μένα και ήθελε σώνει και καλά να με βάλει να πω μαζί τους.

Έπειτα έμπηξε κάτι μεγάλα γέλια και μου είπε:

– Είμαστε δα τώρα οι δυο μας καταμεσής στις Ινδίες και κυνηγάμε, ε; Δεν είναι φοβερά κωμικό; Εβίβα το λοιπόν για όλα τα βασίλεια κι όλες τις χώρες του κόσμου κι εβίβα για όλες τις όμορφες γυναίκες, παντρεμένες κι ανύπαντρες, κοντινές και μακρινές. Χα χα! Φανταστείτε έναν άνθρωπο να λαβαίνει από μια παντρεμένη γυναίκα πρόταση γάμου, από μια παντρεμένη!

– Από μια κόμισσα! Λέω εγώ ειρωνικά. Το είπα πολύ ειρωνικά. Το είπα πολύ ειρωνικά και του κόστισε.. Χαχάρισε. Έπειτα σούφρωσε μονομιάς τα φρύδια κι έπαιζε τα μάτια του και πολεμούσε να σκεφθεί μην κι είτε περισσότερα απ' ό,τι έπρεπε, τόσο μεγάλη υπόθεση έπαιρνε μέσα του αυτό το ασημαντο μυστικό. Την ίδια όμως αυτή στιγμή φτάσανε κάτι παιδιά τρέχοντας και ξεφωνίζοντας: «Τίγρηδες, πωπώ τίγρηδες!». Ένας τίγρης είχε αρπάξει κάποιο παιδί απ' έξω σχεδόν από το συνοικισμό, σε μια τούφα ανάμεσα στις καλύβες και στο ποτάμι.

Αυτό έφτανε για το Γκλαν, που ήτανε στουπί στο μεθύσι και δεν ήξερε τι του γινότανε, άρπαξε αμέσως την καραμπίνα του κι έτρεξε στη στιγμή στην τούφα κι ούτε το καπέλο του δεν είχε βάλει από τη βιάση του. Γιατί όμως πήρε την καραμπίνα και δεν έπαιρνε το δίκαννο με τα σκάγια, σαν ήτανε σπ' αλήθεια παλικαράς; Θα είχε να περάσει με τα πόδια το ποτάμι και δεν ήταν ακίνδυνο πράγμα αυτό, μα το ποτάμι ωστόσο δεν είχε δα και πολύ νερό τώρα, που δεν είχανε πιάσει οι βροχές· σε λιγάκι άκουσα δυο τουφεκιές κι αμέσως έπειτα μια τρίτη. Τρεις τουφεκιές για ένα ζώο, μωρέ! είπα από μέσα μου. Ένα

λιοντάρι ολόκληρο θα έμενε κόκαλο με δυο τουφεκιές κι εδώ δεν πρόκειται παρά για τίγρη! Αλλά και πάλι, του κάκου είχανε πάει κι αυτές οι τρεις τουφεκιές, μιας και το παιδί είχε πάει για δουλειά του άμα έφτασε ο Γκλαν και είχε φαγωθεί το μισό· αν δεν ήταν άλλωστε έτσι μεθυσμένος ούτε θα επιχειρούσε να το σώσει.

Όλη τη νύχτα το είχε ρίξει στο ξεφάντωμα στη διπλανή μας καλύβα με μια χήρα και με τις δυο θυγατέρες, ένας Θεός ξέρει με ποια από τις τρεις.

Δυο μερόνυχτα ολόκληρα δεν ξεμέθυσε ουτ' ένα λεπτό κι είχε μαζέψει κι ένα σωρό άλλους για παρέα. Με κάλεσε και μένα, χωρίς αποτέλεσμα βέβαια, να λάβω μέρος στο γλεντοκόπι τους και καθώς δεν ήξερε πια τι έλεγε μου έκαμε την παρατήρηση πως τον ζήλευα λέει.

– Σας τυφλώνει η ζήλια σας, είπε.

Η ζήλια μου! Εμένα γι' αυτόν.

– Ποια ζήλια μου! του είπα. Για τι πράμα θα σας ζήλευα;

– Καλά, καλά, είπε τότε, δε με ζηλεύετε, έτσι το είπα. Τη Μάγγη την είδα απόψε και τη χαιρέτισα, μασούσε πάλι κάτι κατά τη συνηθισμένα της.

Δάγκασα τα χείλια μου να μη του δώσω την απάντηση που του χρειαζότανε κι έφυγα.

Δ

ΞΑΝΑΡΧΙΣΑΜΕ ΝΑ πηγαίνουμε κυνήγι. Ο Γκλαν συναισθάνθηκε ότι με είχε κατηγορήσει άδικα και μου ζήτησε συγγνώμη.

– Μα να σας πω, νιώθω μιαν αβάσταχτη αηδία για όλα, είτε θα ήθελα να ρίχνατε λάθος καμιά μέρα και να μου φυτεύατε μια σφαίρα στο λαρύγγι. Εκείνο το γραμμά της κόμισσας φαίνεται πως του είχε καθίσει πάλι στο νου και αποκρίθηκα:

– Όπως στρώσει κανένας θα κοιμηθεί.

Μέρα με τη μέρα γινότανε όλο και πιο αμίλητος και πιο κατσούφης, ούτε έπινε ούτε έβγαινε μιλιά από τα χείλια του· τα μαγουλά του είχαν βαθουλώσει.

Όπου μια μέρα με ξαφνιάσανε κάτι κουβέντες και χάχανα απ' έξω απ' το παράθυρό μου, σηκώθηκα και κοίταξα, ο Γκλαν ήτανε πάλι στα κέφια του και κουβέντιαζε με τη Μάγγη. Είχε βάλει σ' ενέργεια όλα τα σαγηνευτικά του τερτίπια. Η Μάγγη χωρίς άλλο είχε έρθει επίτηδες και ο Γκλαν την περιμένε. Και ούτε το λογαριάσανε καν, ναρθούνε να στρωθούνε απ' έξω απ' το παράθυρό μου.

Ένωσα να με πιάνει ολόκληρο μια τρεμούλα και σήκωσα τον πετεινό του τουφεκιού μου και τον ξανακατέβασα. Βγήκα έξω και πήρα τη Μάγγη απ' το μπράτσο· τραβήξαμε αμίλητοι κι οι δυο πέρα κατά το συνοικισμό ο Γκλαν μπήκε αμέσως στην καλύβα.

– Γιατί ξαναμίλησες με μ' αυτόν; ρώτησα τη Μάγγη.

Δεν απαντούσε.

Ήμουν να κρεπάρω από την απελπισία μου, η καρδιά μου χτυπούσε έτσι που δε μπορούσα να πάρω την αναπνοή μου. Ποτέ μου δε μου ξαναφάνηκε ομορφότερη η Μάγγη, δεν είχα δει τότε και άσπρη ακόμα κοπέλα έτσι όμορφη, γι' αυτό ξέχασα ότι ήτανε μιγάδα και τα ξέχασα κι όλα για χάρη της.

– Απάντησέ μου, της είπα, γιατί του μιλάς;

– Μου αρέσει καλύτερα αποκρίθηκε.

– Σου αρέσει καλύτερα αυτός παρά εγώ;

– Ναι.

Α! της άρεσε καλύτερα αυτός μ' όλο που μπορούσα να μετρηθώ σε όλα απέναντί του! Δεν ήμουν εγώ πάντοτε καλός μαζί της και δεν της έδινα λεφτά και χίλια δυο πράματα; Τι της είχε κάμει αυτός;

– Σε κοροϊδεύει, της είπα λέει ότι ξερομασάς ολοένα.

Δεν το καταλάβαινε και της το εξήγησα καλύτερα, ότι δηλαδή είχε τη συνήθεια να χώνει στο στόμα της ό,τι τύχαινε και να το μασάει κι ότι ο Γκλαν γι' αυτό γελούσε μαζί της. Αυτό της έκαμε μεγαλύτερη εντύπωση απ' όλα τ'

άλλα που της έλεγα.

– Άκουσε Μάγγη, της είπα έπειτα, θα είσαι δική μου για πάντα το θέλεις; Το σκέφθηκα καλά, θα έρθεις μαζί μου άμα θα φύγω, θα σε πάρω γυναίκα μου, ακούς, και θα πάμε να ζήσουμε στην πατρίδα μου. Το θέλεις βέβαια ε;

Κι αυτό επίσης της έκαμε εντύπωση, ζώηρεψε και μου μιλούσε ολοένα στον περίπατό μας. Μόνο μια φορά ανάφερε το Γκλαν στην κουβέντας μας:

– Και θα έρθει κι ο Γκλαν μαζί μας άμα θα φύγουμε; με ρώτησε.

– Όχι, δε θα έρθει, της αποκρίθηκα. Λυπάσαι που δε θα έρθει.

– Όχι, όχι, είπε ζωηρά καλύτερα.

Άλλη κουβέντα δεν έκαμε γι' αυτόν και ησύχασα. Μάλιστα ήρθε και στο δωμάτιο που την παρακάλεσα.

Όταν μετά κάνα δυο ώρες έφυγε, σκαρφάλωσα στη σοφίτα του Γκλαν και χτύπησα τη καλαμένια του πόρτα. Μέσα ήτανε. Μπήκα και του είπα:

– Έρχομαι να σας πω ότι θα ήτανε ίσως καλύτερο να μην πάμε αύριο για κυνήγι.

– Για ποιο λόγο; ρώτησε αυτός.

– Γιατί δεν εγγυώμαι αν δε θα ρίξω λάθος να σας φυτέψω καμία σφαιρά στο λαρούγγι.

Ο Γκλαν δεν απάντησε τίποτα και ξανακατέβηκα κάτω. Έπειτα απ' αυτήν την προειδοποίηση δε θα τολμούσε βέβαια να πάμε κυνήγι αύριο· όμως για ποιο λόγο πάλι είχε τραβήξει τη Μάγγη από κάτω απ' το παράθυρο μου και χαχάνιζε μαζί της; Γιατί δε σηκωνόταν να φύγει αν το γραμμά που είχε λάβει του έγγραφε πραγματικά να γυρίσει; Αντί να κάμει αυτό τον έβλεπα κάθε τόσο κι έσφιγγε τα δόντια του και ξεφώνιζε σα να μιλούσε σε κανέναν: Ποτέ! Ποτέ! Καλύτερα έχω να με κάμουν κομμάτια.

Μα πρωί-πρωί την άλλη μέρα που του είχα πει την προειδοποίησή μου αποβραδís, να σου μπροστά στο κρεβάτι μου να με φωνάζει:

– Σήκω, σύντροφε, άντε! Κάνει ένα καιρό αριστούργημα, πρέπει να πάμε να χτυπήσουμε τίποτε. Κι αυτά που μου είπατε χτες ήτανε κουταμάρες.

Η ώρα δεν ήταν ακόμα ούτε τέσσερεις, μα σηκώθηκα αμέσως και ετοιμάστηκα να πάω μαζί του, μια και περιφρονούσε την προειδοποίησή μου. Προτού κινηθούμε γέμισα το τουφέκι μου, το γέμισα μπροστά του για να το δει. Μάλιστα δεν έκανε καθόλου περίφημο καιρό που μου είχε πει, έβρεχε και αυτό με θύμωσε ακόμα περισσότερο. Μα δεν το έδειξα καθόλου κι ακολούθησα βουβός.

Όλη την ημέρα την περάσαμε τριγυρίζοντας στο δάσος, καθένας μας με τις σκέψεις του. Δε χτυπούσαμε τίποτα, αφήναμε το ένα και το άλλο τα κυνήγια αχτύπητα γιατί στο νου μας είχαμε άλλα πράγματα κι όχι το κυνήγι. Κατά το μεσημέρι ο Γκλαν άρχισε να πηγαίνει λίγο μπροστά μου σα για να μου δώσει

καλύτερη ευκαιρία να κάμω αυτό που ήθελα. Πήγαινε διαρκώς μπροστά στη μπούκα του τουφεκιού μου, όμως εγώ το ανέχτηκα κι αυτό το πικάρισμα. Γυρίσαμε το βράδυ χωρίς να συμβεί τίποτα. Από τώρα πια ίσως προσέχει κι αφήσει τη Μάγγη ήσυχη.

– Η πιο ατελείωτη μέρα της ζωής μου ήταν η σημερινή, είπε ο Γκλαν το βράδυ καθώς φτάναμε στην καλύβα.

Άλλη κουβέντα δεν κάμαμε.

Τις μέρες που ακολούθησαν ο Γκλαν ήτανε βυθισμένος στην πιο μαύρη μελαγχολία, χωρίς άλλο εξαιτίας εκείνου του γραμματος. Δεν το βαστώ αυτό, όχι δεν το βαστώ! Έλεγε πότε-πότε τη νύχτα στη σοφίτα του· τον ακούγαμε σε όλη την καλύβα. Το κατσούφιασμά του ήτανε τόσο που δεν έδινε απόκριση και στις πιο καλόβολες ακόμα ερωτήσεις της ξενοδόχας, ακουγότανε να αναστενάζει βαριά ακόμα και σαν κοιμότανε. Πολλά βαραίνουνε τη συνείδησή του! συλλογιζόμουν· μα γιατί διάβολο δε σηκώνεται να φύγει λοιπόν; να γυρίσει απάνω; Φαίνεται ότι η φουσκωμένη περηφάνιά του δεν τον άφηνε, δεν ήθελε να ξαναγυρίσει πάλι εκεί που μια φορά διώχτηκε.

Βλεπόμεν με τη Μάγγη κάθε βράδυ κι ο Γκλαν δεν της έπιανε κουβέντες πια. Πρόσεξα ότι είχε πάψει να μασάει, δεν μασούσε ποτέ, και χαιρόμουν γι' αυτό κι έλεγα μέσα μου: δε μασάει πια, ένα ελάττωμα λιγότερο κι αυτό, και την αγαπώ άλλο τόσο! Μια μέρα με ρώτησε για τον Γκλαν, αλλά με ρώτησε πολύ δειλά. Μήπως ήταν άρρωστος, μήπως είχε φύγει;

– Αν δεν ψόφησε ή αν δεν ξεκουμπίστηκε, της αποκρίθηκα, θα βρίσκεται στην καλύβα βέβαια. Εμένα το ίδιο μου κάνει. Είναι αδύνατο να τον υποφέρω άλλο.

Αλλά καθώς εκείνη ακριβώς τη στιγμή φτάναμε στην καλύβα, είδαμε το Γκλαν που ήτανε ξαπλωμένος σ' ένα ψαθί έξω στο χωράφι, με τα χέρια μπλεγμένα πίσω από στο λαιμό κι είχε βυθισμένο στον ουρανό το βλέμμα του.

– Ορίστε τον εκεί άλλωστε, είπα της Μάγγης.

Προτού προλάβω να την εμποδίζω αυτή έτρεξε κοντά του και του είπε με χαρούμενη φωνή:

– Δε μασάω πια, ορίστε, δείτε και μόνος σας! Ούτε φτερά, ούτε δεκάρες, ούτε χαρτιά, τίποτα δε μασώ πια.

Ο Γκλαν μόλις που της έριξε μια ματιά κι εξακολούθησε να μένει στην ίδια τη στάση· εγώ κι η Μάγγη φύγαμε. Όταν της έκαμα παρατήρηση που δεν είχε κρατήσει την υπόσχεσή της κι είχε ξαναμιλήσει του Γκλαν, μου είπε ότι δεν το έκαμε παρά μόνο και μόνο για να τον βάλει στη θέση του.

– Ωραία, ναι, να τον βάλεις στη θέση του, της είπα μα δε μου λες, για χάρη του έπαψες να μασάς;

Δε μου απαντούσε. Τι; δε θα μου απαντούσε;

- Μύλησε, ακούς, για χάρη του το έκαμες;
- Όχι, όχι, αποκριθήκε τότε αυτή, για σένα το έκαμα.

Και δε μπορούσα βέβαια να πιστέψω κι άλλο τι. Για ποιο λόγο θα το έκανε για το Γκλαν;

Μου έδωσε το λόγο της ότι θα ερχόταν να με βρει το βράδυ και ήρθε, αλλά πώς;

E

ΉΡΘΕ ΣΤΙΣ ΔΕΚΑ η ώρα, άκουσα απ' έξω τη φωνή της καθώς μιλούσε δυνατά με κάποιο παιδί, που βαστούσε απ' το χέρι. Γιατί δεν ερχότανε μέσα και γιατί είχε το παιδί μαζί της; Την παρακολουθώ λίγο με τα μάτια και σχηματίζω την ιδέα ότι μιλάει επίτηδες έτσι δυνατά στο παιδί, ότι αυτό είναι ένα σινιάλο βλέπω μάλιστα ότι έχει διαρκώς τα μάτια της στη σοφίτα του Γκλαν. Την είχε κοιτάξει τάχατε, της είχε γνέψει από μέσα από το τζάμι άμα την άκουσε που μιλούσε; Όπως κι αν ήταν δα, το μυαλό μου έκοβε για να καταλαβαίνω ότι δεν ήταν ανάγκη να κοιτάζει κάποιος ίσα πάνω άμα μιλάει σ' ένα παιδί που είναι στα πόδια του.

Ήμουν έτοιμος να βγω έξω να την πάρω απ' το χέρι μα αυτήν ακριβώς τη στιγμή τη βλέπω κι αφήνει το χέρι του παιδιού, το παρατάει έξω και μπαίνει μόνη της στην καλύβα. Προχωρεί στο διάδρομο. Ε, επιτέλους ερχόταν, θα τη μάλωνα όπως της χρειαζότανε που θα ερχόταν!

Την ακούω που προχωρεί μέσα στο διάδρομο, δεν κάνω διόλου λάθος, είναι φτασμένη σχεδόν στην πόρτα μου. Μα αντί να μπει στο δωμάτιό μου ακούω τα πατήματά της ν' ανεβαίνουν στην ανεμόσκαλα, στη σοφίτα, στην τρύπα του Γκλαν, το ακούω κατάκαθαρά. Δίνω μια κι ανοίγω διάπλατα την πόρτα μου, μα η Μάγγη έχει κιόλας ανέβει απάνω κι η πόρτα κλείνει πίσω της και δεν ακούω τίποτα πια. Η ώρα ήτανε δέκα που γίνονταν αυτά.

Μπαίνω μέσα στο δωμάτιό μου, και καθίζω και γεμίζω το τουφέκι μου κι ας είναι μεσάνυχτα η ώρα. Στις δώδεκα ακριβώς ανεβαίνω την ανεμόσκαλα κι αφουγκράζομαι στην πόρτα του Γκλαν, ακούω μέσα τη Μάγγη, ακούω να τα έχει φτιαγμένα με το Γκλαν και ξανακατεβαίνω πίσω. Στη μια ανεβαίνω ξανά, δεν ακούγεται τίποτα. Περιμένω απ' έξω απ' την πόρτα ώσπου να ξυπνήσουν. Η ώρα πάει τρεις, πάει τέσσερεις, κι άμα πήγε πέντε ξυπνήσανε. Ωραία! Συλλογιέμαι μέσα μου και δε συλλογιέμαι τίποτ' άλλο παρά ότι είχανε ξυπνήσει τώρα και πολύ ωραία λοιπόν. Μα σε λιγάκι άκουσα θόρυβο κάτω στην καλύβα, στο δωμάτιο της ξενοδόχας κι αναγκάστηκα να ξανακατέβω γοργά-γοργά μην τυχόν και με δει. Ο Γκλαν και η Μάγγη είχανε χωρίς άλλο ξυπνήσει, αφουγκράστηκα και τους άκουσα, και θα μπορούσα ν'

αφουγκραστώ κι άλλα κι άλλα, μα αναγκάστηκα να κατέβω.

Στο διάδρομο που περνούσα έλεγα μέσα μου: Ορίστε από δω χάρω περάσε, το χέρι της άγγιξε σχεδόν την πόρτα μου, αλλά δεν είπε να την ανοίξει, ανέβηκε στην ανεμόσκαλα και να την κι η ανεμόσκαλα, αυτά τα τέσσερα σκαλιά που πατήσανε τα πόδια της.

Το κρεβάτι μου ήταν απείραχτο κι ούτε και τώρα πλάγιασα σε दाύτο, κάθισα εκεί στο παράθυρο και πασπάτευα το τουφέκι μου στα δάχτυλα μου. Η καρδιά μου πήγαινε να μου φύγει από τους χτύπους της.

Μίση ώρα μετά ακούω και πάλι τα πατήματα της Μάγγης στη σκάλα. Κολλάω το πρόσωπό μου στο τζάμι μου και τη βλέπω που βγαίνει από την καλύβα και φεύγει. Φορούσε εκείνο το μπαμπακερό φουστανάκι της που δεν της έφτανε ούτε ως τα γόνατα, και στις πλάτες της είχε ριγμένο ένα μάλλινο κασκόλ, που θα της το είχε δανείσει ο Γκλαν. Έξω απ' αυτά δε φορούσε τίποτ' άλλο, ήταν εντελώς γυμνή, και το φουστανάκι της ήτανε κατατσαλακωμένο. Τραβούσε σιγά-σιγά φεύγοντας, όπως το συνηθίζε πάντα και μάλιστα ούτε καν είπε να γυρίσει να κοιτάξει κατά το παράθυρό μου. Σε λίγο χάθηκε μέσα στις καλύβες.

Δεν πέρασε πολλή ώρα και κατεβαίνει στο δωμάτιό μου ο Γκλαν με την καρραμπίνα στη μασχάλη, έτοιμος για κυνήγι. Ήτανε κατσοφιασμένος και ούτε χαιρέτισε. Μάλιστα είχε στολιστεί πολύ και είχε κάμει εξαιρετικά την τουαλέτα του. Στολίστηκε σα γαμπρός, είπα μέσα μου.

Ετοιμάστηκα αμέσως και βγήκα μαζί του χωρίς να πει κανείς μας λέξη. Ένα ζευγάρι αγριόκοτες που πρωτοχτυπήσαμε της κάναμε κομμάτια καθώς τους ρίξαμε με μπάλες, τις ψήσαμε όμως όπως-όπως από κάτω από ένα δέντρο και τις φάγαμε αμίλητοι. Πέρασε η ώρα κι έγινε δώδεκα.

– Είστε βέβαιος ότι γεμίζατε; μου φώναξε ο Γκλαν. Μπορεί να πέσουμε σε τίποτε αναπάντεχο. Γεμίστε οπωσδήποτε.

– Έχω γεμίσει, του απάντησα.

Τότε τον έχασα για μια στιγμή πίσω από μια τούφα. Τι αναγάλιασμα που θα το ένιωθε η ψυχή μου να του έριχνα μια να τον σκοτώνα, να τον ξάπλωνα χάρω σα σκυλί! Δεν ήτανε βία, μπορούσε και κόμπαζε ακόμα κι ωστόσο καταλάβαινε καθαρά τι είχα στο νου μου, γι' αυτό κιόλας με ρωτούσε αν είχα γεμίσει. Ούτε σήμερα τουλάχιστον δε μπορούσε να παρατήσει τις υπερηφάνειές του, είχε στολιστεί κι είχε φορέσει μάλιστα καινούριο πουκάμισο· το τι υπεροψία είχε πάρει η έκφρασή του δε λέγεται.

Κατά τη μια κοντοστέκει μπροστά μου θυμωμένος και χλωμός και μου λέει:

– Όχι, δε βασιτώ πια! Κοίταξε λοιπόν, άνθρωπε του Θεού, γεμάτο είναι το τουφέκι σου;

– Σας παρακαλώ να νοιάζεστε για το δικό σας τουφέκι και μόνο, του

αποκριθήκα. Ήξερα όμως πολύ καλά γιατί με ρωτούσε έτσι επίμονα για το τουφέκι μου.

Τραβήχτηκε πάλι χωριστά. Η απάντησή μου ήταν τόσο αυστηρή που μαζεύτηκε και, φεύγοντας, είχε σκυφτό το κεφάλι.

Σε λιγάκι χτύπησα ένα αγριοπερίστερο και ξαναγέμισα. Καθώς στεκόμουν και γέμιζα ο Γκλαν είχε μισοκρυφτεί πίσω από τον κορμό ενός δέντρου και κοίταζε και είδε ότι γέμιζα πραγματικά. Σε μια στιγμή τον ακούω κι αρχίζει να ψέλνει δυνατά –μάλιστα μια γαμήλια ψαλμωδία έψελνε. Ψέλνει γαμήλιες ψαλμωδίες, σκέπτομαι εγώ, ντύνεται σα γαμπρός, με αυτόν τον τρόπο φαίνεται του κατέβηκε σήμερα να κάνει τον γοητευτικό. Προτού ακόμα τελειώσει το ψάλσιμο του άρχισε πάλι να προχωρεί προς μου, με το κεφάλι σκυμμένο και προχωρώντας, εξακολούθησε να ψέλνει. Έμπαινε και πάλι μπροστά στη μπούκα του τουφεκιού μου σα να συλλογιζότανε: «ε, τώρα τι θα γίνει τώρα, γι' αυτό και ψέλνω τούτη τη γαμήλια ψαλμωδία!». Μα δεν γινόταν πάλι τίποτα κι όταν έπαψε γύρισε και με κοίταξε να δει.

– Δε θα χτυπήσουμε φαίνεται τίποτα σήμερα, είτε και χαμογέλασε για να δικαιολογηθεί απέναντί μου που έψελνε στο κυνήγι. Μα κι αυτήν ακόμα τη στιγμή το χαμόγελό του ήταν ωραίο, ήταν σα να έκλαιγε μέσα του η ψυχή του και τα χείλη του τρέμανε αληθινά, έστω κι αν έκανε τον κάμποσο ότι μπορούσε να χαμογελάει κι αυτήν την επίσημη στιγμή.

Εγώ δεν ήμουν όμως κανένα θηλυκούλι και το έβλεπε καλά χωρίς άλλο ότι αυτά εμένα δε μου έκαναν καμία εντύπωση, εκνευρίστηκε, κιτρίνισε τριγύριζε νευρικά, βρισκόταν πότε δεξιά και πότε αριστερά προς και πότε-πότε κοντοστεκόταν και με περίμενε. Κατά τις πέντε η ώρα ακούω ξαφνικά μια τουφεκιά και μια σφαίρα σφυρίζει στο αριστερό μου αφτί. Σηκώνω τα μάτια, κοιτάζω, ο Γκλαν στέκονταν ακίνητος λίγα βήματα πιο πέρα και με κοίταζε κατάματα, το τουφέκι του κάπνιζε ακόμα στα χέρια του. Να με σκοτώσει ήθελε;

– Αστοχήσατε, του είπα, χτυπάτε κακά τώρα τελευταία.

– Εκδικήσου τότε λοιπόν, που να πάει ο διάολος! έσκουξε αυτός.

– Άμα θα έρθει η ώρα, είπα εγώ δαγκώνοντας τα χείλη μου.

Στεκόμαστε έτσι και κοιτάζουμε ο ένας τον άλλο· ξαφνικά ο Γκλαν σηκώνει τους ώμους του και μου φωνάζει δυνατά ένα «κιοτή!». Γιατί να με πει κιοτή, δεν έφταναν τ' άλλα; Σηκώνω την καρραμπίνα μου, τον σημαδεύω κατάμουτρα και τραβώ τη σκανδάλη.

Όπως στρώσει κανένας θα κοιμηθεί....

*

Η οικογένεια Γκλαν όμως ας πάψει πια να γυρεύει αυτόν τον άνθρωπο με πειράζει στα νεύρα να βλέπω διαρκώς μπροστά μου στις εφημερίδες αυτήν την ηλίθια αγγελία για τόσο και τόση αμοιβή σε όποιον δώσει πληροφορίες για έναν πεθαμένο τώρα. Ο Θωμάς Γκλαν σκοτώθηκε σε ένα κυνηγετικό δυστύχημα στις Ινδίες, ένα τουφέκι πήρε μόνο του φωτιά και σκοτώθηκε. Η δικαιοσύνη καταχώρισε το όνομά του και το θάνατό του σε ένα πρωτόκολλο με στραπατσασμένα φύλλα και στο πρωτόκολλο αυτό, σας λέω είναι γραμμένο ότι ο Γκλαν πέθανε και μάλιστα ότι πέθανε από δυστύχημα σ' ένα κυνήγι.